





SORARRAIN : 711

VINSON : P. 307 - (279.)

BRUNET : II, 112/

PRINCE : —

Prince Louis Lucien Bonaparte's copy

No. 1 of only 12 copies printed
(see colophon)

Only copy with red initials

BRUNET : II, 112/

BRUNET : II, 112/

BRUNET : II, 112/

Solo 12 ej.

* 1 → Bmepante





M-88012
F-96961

ZRV
3323

LE SAINT ÉVANGILE

DE

JÉSUS-CHRIST

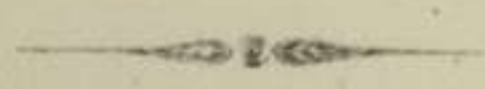
SELON SAINT MATHIEU,

TRADUIT EN BASQUE SOULETIN

PAR

L'ABBÉ INCHAUSPE,

Pour le Prince LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.



BAYONNE,

IMPRIMERIE DE VEUVE LAMAIGNÈRE NÉE TEULIÈRES,

Rue Pont-Mayou, 39.

—
1856.

JESUS-KRISTEN

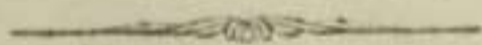
EBANJELIO SAINTIA

SEN MATHIUREN ARAUERA,

INCHAUSPE APHÉZAC

ZUBEROUCO USCARALAT UTZULIRIC

LOUIS-LUCIEN BONAPARTE Printziarentaco.



BAYOUNAN,

ANDÈRE LAMAIGNÈRE ALHARGUNXAREN IMPRIMERIAN,

Pont-Mayouco kharricán, 39.

—
1856.

JESU-KRISTEN

EBANJELIO SAINTIA.

SEN MATHIUREN ARAUÉRA.

LEHEN CAPITULIA.

1. **J**ESU - KRIST Dabíten Semíaren ,
Abrahámen Semíaren oundorióco guthúna.

2. Abrahámecc ukhen zían Isaák. Isaákecc
áldiz ukhen zían Jacób. Jacóbec áldiz ukhen
zutían Judá eta háren anayíac.

3. Judácc áldiz ukhen zutían Farés eta Zará
Thamaregánic. Farésec áldiz ukhen zían Esrón.
Esrónecc áldiz ukhen zían Arám.

4. Arámecc áldiz ukhen zían Aminadáb. Ami-
nadábec áldiz ukhen zían Naasón. Naasónecc
áldiz ukhen zían Salmón.

5. Salmónecc áldiz ukhen zían Boóz Rahabe-

gánic. Boózec áldiz úkhen zían Obéd Ruthegá-
nic. Obédec áldiz úkhen zían Jesé. Jeséc áldiz
úkhen zían Dabít erreguía.

6. Dabít erreguíaac áldiz úkhen zían Salomón,
Uriaren emázte ízan zenagánic.

7. Salomónec áldiz úkhen zían Roboám.
Roboámec áldiz úkhen zían Abiás. Abiásec
áldiz úkhen zían Asá.

8. Asác áldiz úkhen zían Josafát. Josafátec
áldiz úkhen zían Jorám. Jorámec áldiz úkhen
zían Oziás.

9. Oziásec áldiz úkhen zían Joathám. Joathá-
mec áldiz úkhen zían Akház. Akházec áldiz
úkhen zían Ezekhiás.

10. Ezekhiásec áldiz úkhen zían Manasé. Ma-
naséc áldiz úkhen zían Amón. Amónec áldiz
úkhen zían Josiás.

11. Josiásec áldiz úkhen zutían Jekhoniás eta
háren anayíac, Judiouén Babilónerat eramaíteco
demborán.

12. Eta Babilónerat eramánic ízan oundoúan,
Jekhoniásec úkhen zían Salathiél. Salathiélec
áldiz úkhen zían Zorobabél.

13. Zorobabélec áldiz úkhen zían Abiúd.

Abiúdec áldiz úkhen zian Eliazím. Eliazímecc
áldiz úkhen zian Azór.

14. Azórec áldiz úkhen zian Sadók. Sadókecc
áldiz úkhen zian Akhím. Akhímecc áldiz úkhen
zian Eliúd.

15. Eliúdec áldiz úkhen zian Eleazár. Elea-
zárec áldiz úkhen zian Mathán. Mathánecc
áldiz úkhen zian Jacób.

16. Jacóbec áldiz úkhen zian Joséf, Maríá-
ren senhárra ; eta Mariagánic sórthu da JÉSUS,
KRIST déitzen déna.

17. Ba-díra árren órotan , Abrahametáric
Dabitetára hamaláu guízoun araldía; eta Dabite-
táric Babilonerát jóúan ordártio hamaláu guí-
zoun araldía , eta Babilonerát jóúan ordútic
Jésu-Kristetára hamaláu guízoun araldía.

18. Hóula ordían héltu zén Jésu-Kristen
sórtzia : María , háren amá , ezcoúntu zénian
Joseféki , alkharganátu gábe , guerthátu zén
izórra Espirítu Sáintiaren berthútez.

19. Joséf háren senhárra , guízoun chu-
chéna bei-tzén , eta ez-peit-zian laidostátu
náhi, ichílic háren igórtera ekhárri zén.

20. Hóric gogóúan zarabiltzaláric, aguértu

zéyon lótaric Jáunaren Aingurú bat eta érran zéyon : Joséf , Dabíten semía , ez-tezazúla úkhen beldúrric María zoúre emaztiaren etchekítez , ézi hártan sórthu déna Espiritu Sáintiaganic dúzu.

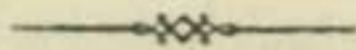
21. Sórthuren dízu semé bat eta emánen déyozu JÉsus izéna , ézi hárec dízu bére populía salbatúco bére bekhatiétaric.

22. Hóri óro éguin izán da , bétha lédin Jincouac profetáz érran zian hitza :

23. Birjiná izórre guerthatúco da , eta ukhénen du semé bat , zoúñen izéna bei-táte *Emmanuel* ; érran náhi béi-ta , *Jincouagouréki*.

24. Iratzárric zénian Joséf , éguin zian Ainguriac manhátu zéyona , eta etchéki zian bére emaztía.

25. Eta haréki ezagutzéric úkhen gábe , érdis zén bére léhen semiaz eta éman zéyon JÉsus izéna.



II CAPITULIA.

1. **S**ÓRTHU zénian Jésus Bethleéme Judáco hirían, Heródes erreguiaren egunétan, Májiac ékhi-jaikiguiátic jín zirén Jerusalémera ;

2. Eta galthátu zién : noún da Judiouén errégue sórthu berría ? ézi ikhóusi dúgu háren izárra ékhi-jaikiguián eta jín guíra háren adoratzéra.

3. Hóri éntzun zíanian, izitu zén Heródes erreguía, eta Jerusaléme óro haréki.

4. Eta bilduric Aphézen guehién guziac eta populiari Légue - eracaslíac, galthátu zéyen, noún béhar zían Krístec sórthu.

5. Eta héc érran zéyouen : Bethleéme Judácouan; ézi hóula da Profetác izkiribatúric :

6. Eta hí Bethleéme, Judáco lúrra, é-hiz éz Judáco híri guehiénetan tchipiéna, ézi hitáric elkhicó duc, Israël éne populía gobernatúren dían buruzaguía.

7. Ordian Heródesec, Májiac berhéz déithu-

ric, galthátu zéyen arrancuraréki nouíz aguértu zéyen izárra.

8. Eta igórri zutian Bethleemerát, erráiten zéyelaric : zouazté, argudia ziteyé chehéki háur hártzaz eta edíren dukeziénian , jákin - eráz ezadazie, ní ére jóúan nádin háren adoratzéra.

9. Hóurac, errégue éntzun oundoúan, abiátu zirén, eta houná noún aitzinían ba-douakén ékhi-jaikiguián ikhóusi zién izárra, hél ártio háurra zén lekhíala noún ukhurátu bei-tzén.

10. Izárraren ikhoustiári boztario handítan járri zirén.

11. Eta sárthu zirénian etchían, edíren zién háurra , María bére amáreki, eta ahózpez emánic adorátu zién ; guéro bére tresór-ountziac zabaltúric, eskéntu zeit zouén bére emáitziac : úrhe, inxénxu eta mírha.

12. Eta mezutúric lótaric e-litían útzul Herodesenganát, béste bidé batetáric utzúli zirén bére herrialát.

13. Hóurac jóúan zirénian, Jáunaren Ainguría aguértu zéyon Joséfi lótaric eta érran zéyon ; jáiki zíte, hár etzátzu háurra eta háren amá eta ihési eguizu Egiptarát, eta hán égon zíte

nic érran ártio; ézi Heródes ebilico dúzu háur-
raren oundoúan háren gál-erázteco.

14. Jáiki zén Joséf, hártu zutían háurra eta
háren amá gaihalára eta jóuan zén Egiptarát.

15. Eta hán égon zén Heródes hil ártio :
bétha lédin Jincouac profetáz érran zían hitza :
Egiptatic erakhárrí dut éne Semía.

16. Ordian Heródes, ikhousíric Májec in-
ganátu ziéla, gáizturic járri zén, eta igórri
zían, Bethleémen eta ungurúne guziétan, bí
óurthe eta gutiágo zién haurrén óroren ehoí-
tera.

17. Ordian béthe zén Jeremía profetáren
errána :

18. Oihu erántzun da Arráman, nigar eta
heyagóra hánitch : Rachél da nigárrez bére
háurrer dóluz, eta éz-ta náhi counsolátu ez-
tirélaçoz.

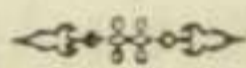
19. Heródes hil zénian, Jincouaren Ainguría
aguértu zéyon Joséfi lótaric Egiptan,

20. Eta érran zéyon : jáiki zíte, hár etzátzu
háurra eta háren amá eta zouáza Israeléco
lurretarát ; ézi hil dutúzu háurraren hil-erázi
náhiz zabilzánac.

21. Jáiki zén Joséf, hártu zutian háurra eta háren amá eta jín zén Israeléco lurretarát.

22. Béna éntzunic Archelaús zéla Judéan errégue, Heródes bére aitáren ordári, lóxa izan zén harát jouáitera; eta lótaric ahólku ukhénic, baztértu zén Galiléaco gaintietarát;

23. Eta jín zén Nazaréth déitzen dén hirialát egóitera: bétha lédin profetén érran háu: Nazaretharra déithuric izánen da.



III CAPITULIA.

1. **O**RDUCO egunétan, jin zén Jouháne Baptista pheredicatzéra Judeáco bortiétan ;

2. Eta zióuan : peniténtzia eguizie, húllan da ézi zeliétaco erresoumá.

3. Hártzaz zén míntzo Isaía profetá ziuóanian : bótz bat óihuz arí da bortian : apháñ ezazie Jáunaren bidía ; chúchent etzatzie haren chendác.

4. Jouháneren souñecoúa khamélu bílhoz eguinic zén eta lárruzco guerricó bat ekhárten zian : háren janharía áldiz iguélac eta bása eztia zirén.

5. Ordian harengána jálkhiten zén Jerusaleme eta Judéa óro, eta Jordanéco ungurúne guzia.

6. Eta batheyía harengánic hártzen zién, bére bekhatíac cofesátzen zutiélaric.

7. Ikhousíric Farisienetáric eta Sadduzeene-

táric hánitch jiten ziréla háren batheyíala, érran zéyen : sùgue castá, noure eracáxi deizié gáña héltu zaizién colerári ihési egúiten ?

8. Eguitzié árren doluménari douazcón eguitatiac.

9. Eta ez-tezaziéla érran : Abrahám áita dúgu : ézi nic erráiten deiziét, Jincouac hárrí hoiétaric Abrahámen háur sór-eráz diokiála.

10. Oraidánic aiscorá zuhañén herrouétara da ; eta frútu hoúnic ekhártén ez-tién zuhañac óro móuzturic izánen díra eta suyalát ourthikíric.

11. Nic batheyátzen zutiét hoúrian, dolumenétan sár ziteyén ; béna éne oundótic jiten déna ní benouagouá da, ez-péi-niz háren houñetacouén ére, ekhártéco háizu. Hárec batheyatúco zutié Espirítu Sáintian eta súyan.

12. Eskían du bére bahía eta chahatúco du bére ezcarátza ; bílduren du ógui bihía bére bihiteguietarát, eta lastoúa erre-erázico du jagóiti hílen ez-tén súyan.

13. Ordían jín zén Jésus Galiléatic Jordanéra Jouhanegána, hártzaz batheyatúric izátéco.

14. Béna Jouhánec guibéltzen zian, erráiten zeyoláric : níc dízut béhar zútzaz batheyatúric izan, eta zú enegána jíten zira ?

15. Ihardéxi zéyon Jéusec : útz nezázu béhin ; ézi hóla béhar ditizúgu gúc oúnxa dirénac óro éguin. Ordían Jouhánec útzi zian.

16. Batheyátu eta berhála Jésus élkhi zén houretic. Eta hainbesteréki zeliac idéki zirén, eta ikhoúsi zian Espiritu Sáintia jáixten urzó báten udurian eta háren gâna pháusatzen.

17. Eta ordu bérian bótz bat erántzun zén zelútic : haú da éne séme maitia , zouñtan ezári béi-tut éne gogoúa.



IV CAPITULIA.

1. **O**RDIAN JÉSUS ízan zén Izpirítiaz bortú batetarát eramánic , débriaz tentatúric izá-teco.

2. Eta bárour égon oundoúian berróguei egúnez eta berróguei gáyez, guerócoz gosétu zén.

3. Eta tentazalía hullantúric érran zéyon : Jíncouaren semía ba-zíra , errázu hárrí hóric óguit ditian.

4. Ihardéxi zéyon Jésusec : éz-ta oguía guizoúnaren bizigárri bakhótcha, béna Jíncouaren ahótic élkhitzen dirén elhiac óro.

5. Ordian débriac eráman zían híri sáintiala eta ezári zían temploáren goihenían.

6. Eta érran zéyon : Jíncouaren semía ba-zíra, ourthíki zíte behéra, ézi izkiribatúric dúzu : bére ainguriér mánu éman dízu zoúre beguirátzez , eta bére eskiétan eramánen

zutie , zoúre hoúña behaztópa ez-tádin hárrizoumbáitetan.

7. Ihardéxi zéyon Jésusec : halabér izkiribatúric duc : ez-túzu tentatúco zoúre Jínco Jáuna.

8. Bérrix hártu zian débriac eta eráman méndi góra - gorá batetára ; eta eracóuxi zéitzon mundúco erresoúma guziac eta hayén edertarzúna ;

9. Eta érran zéyon : hóric óro emánen déitzut, luherrásturic adorátzen ba-náizu.

10. Ordian Jésusec érran zéyon : ábil-hoúia satán ; ézi izkiribatúric duc : zoúre Jínco Jáuna adoratúren dúzu eta hoúra béra dúzu zerbutchatúren.

11. Ordian útzi zian débriac : eta hainsárri hullántu zeitzón ainguriac eta zerbutchátu zién.

12. Entzun zíanian Jésusec présó hárturic izan zéla Jouháne, jóuan zén Galilearát.

13. Eta útziric Nazaréthe hiria , jín zén egóitera Cafarnaúme itcháso-oundocoúan, Zabulóneco eta Nefthalico muguétan.

14. Bétha lédin Isaía profetác errána :

15. Zabulóneco lúrrac eta Nefthalico lúrrac,

Jordánez beste áldian itchas-bazterrian direnéc,
arrotzén Galileác;

16. Ulhunpétan zágouan populiác ikhóusi du
árgui handí bat; eta herioúaren itzal-péco her-
rian járriric zaudenér aguértu záye arguía.

17. Ordútic hási zén Jésus pheredicátzen
eta erráiten : peniténtzia eguizie , ézi húllan
da zeliétaco erresoumá.

18. Ba-zoualáric báda Jésus Galiléaco itchas-
bazterra gáinti , ikhóusi zutian bí anáye :
Simoún, Phetíri déithia, eta Andréu háren
anayía, sariaren itchasoualát ourthikitzen, (ézi
arrantzále zirén).

19. Eta érran zéyen : jarráiki zakiztayé eta
guizoun-arrantzále eguinen zutiét.

20. Eta hóurac berhála , útziric sariac ,
jarráiki zéitzon.

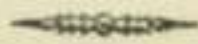
21. Hántic aitzinágo jouánic , ikhóusi zutian
béste bí anáye , Jacóbe Zebedéen semía eta
Jouháne haren anayía , ountzi batétan Zebedé
bére aitáreki , bére sarén apháintzen ári ,
eta déithu zutian.

22. Eta hóurac berhála , sariac eta aíta
útziric, jarráiki zéitzon.

23. Eta ba-zabílan Jésus Galiléa guzian ,
Judiouén bilkhurétan eracástez, zelúco er-
resoumáren Ebanjeliouáren pheredicátzez,
zóñhu eta eritárzun guzién populiaren ártian
sendótzez.

24. Eta háren oména barreyátu zén Siría
órotan, eta ekhárrí zéitzouén éri zirénac óro,
zér náhi mínez édo gáitzez hárturic ízan
zitian ; débrieki zirénac, lunaticouac, paracli-
ticouac, eta óro sendótu zutian.

25. Eta jénte ózte hándi elíbat jarráiki
zéitzon Galiléatic, Decapolític, Jerusalémeric,
Judéatic eta Jordáneez haráintitic.



V CAPITULIA.

1. **S**ALDO hándi hóurac ikhoúsi zutiánian, Jésus igañ zén mendi batetára, eta járri zénian, hullántu zéitzon bére dizipulíac.

2. Eta elhía hárturic, hási zéyen eracásten, ziuualáric :

3. Doháxu dira gógoz práube dirénac : hayéna béi-ta zeliétaco erresoumá.

4. Doháxu ézti dirénac : lúrraren jábe izánen bei-tíra.

5. Doháxu nigárrez dáudenac ; hóurac izánen bei-tíra counsolatúric.

6. Doháxu ounxáren góse eta egárrí dirénac ; hóurac aséric izánen bei-tíra.

7. Doháxu misericordiúsac, misericórdia hayéc ardiéxiren bei-tíe.

8. Doháxu bíhotz chahíac, Jíncoua ikhou-síren bei-tíe.

9. Doháxu baketiárrac, Jíncouaren háur-rac izánen bei-tíra déithuric.

10. Doháxu ounxágatic goitzárren igourzte n diénac, hayéna béi-ta zeliétaco erresoumá.

11. Doháxu ziratekeyé , enegatic laidos-tátzen eta eskerniátzen zutukeyénian, eta zér-nahi gáizki erráiten dukeyénian guezúrrez zien coúntre :

12. Bótz ziteyé eta alaguéra, zéren hándi béi-ta zien phákia zelian : ézi bér guisán eskerniátu dutie zien aitzinéco profetác.

13. Ziec zirayé lúrreco gátza ; gatzózten bá-da gátza, zérez gazitúco da ; éz-ta habóro déusentaco hoún , camporát ourthikitzéco eta igaráilen hoúñ-pétan zapatzéco báizic.

14. Ziec zirayé mundiaren arguía : ez-táite górda méndin-gáñen eguina dén hiría.

15. Eta ez-tie phízten arguí bat gaitzúrupian ezárteco, béna ezárten die khandeléraren gáñen, etchéncó guzién arguitzéco.

16. Halabér árgui béza zien arguíaac guizounén aitzinían, zien óbra hounén ikhoústez goréx dezén zien Aita zeliétan déna.

17. Ez ouste úkhen jín nizála leguíaren édo profetén háustera ; é-niz jín háustera béna báí bethatzéra.

18. Eguiáz erráiten deiziét : zelia eta lúrra léhen igaránen díra, eziez leguían dirénac óro egónen bei-tíra éguin gábe, í batetára eta ti-letá batetaráno.

19. Noúrc-ere háuxeco béi-tu mánu hétan dén tchipiénetaric bát eta hála egúiten eracaxíco, gutiéxia izánen da zeliétaco erresoumán : noúrc-ere beguiratúren beitútu eta beguirátzen eracaxíco béi-tu, hoúra hándi izánen da zeliétaco erresoumán.

20. Dióziet ézi : ez-páda zien justotarzúna Legue-eracasléna eta Farisiénena béno hóbe, e-tzirayé sárthuren zeliétaco erresoumán.

21. Entzun duzie lehenagocouér erránic ízan déla : éz-tuc ehóren eta guízoun ehóilia coundenatúric izánen da jujamentíaz ;

22. Nic áldiz erráiten deiziét, bére anayíaren cóuntre gáizten dénari zór záyola jujaméntuz coundenatúric izátia ; bére anayíari, Ráca, errailiári, zór záyola counselliaz coundenatzia ; eta, erhó bat iz, errailiári, zór záyola ifernúco súya.

23. Ekhárten ba-dúzu árren zoúre emáitzia altharíala, eta hán orhítzen ba - zira zoúre anayíac ba-diála zerbáit zoúre cóuntre.

24. Utz ezázu hán zoúre emáitzia eta zouáza lehénic zoúre anayiareki báketzera ; eta guéro jinen zira zoúre oberendáren eskentzéra.

25. Jár zíte léhen-béno-léhen zoúre exáyareki bákian, haréki bidían zouazáno ; beldúrez jujiaren eskiétan ézar zítzan exáyac eta jujiac bére manuzpécouari éman zítzan, eta presounteguiálát ízan zítian igorríric.

26. Eguiáz erráiten déizut , e-tzira hántic élkhiren, ázken ardíta pháca ártio.

27. Entzun duzie erránic ízan déla lehena-gocouér : é-hiz nahasico bestéren emaztéki.

28. Nic áldiz erráiten deiziét : noure-ere só eguinen bei-téyo emazté báti harenganátu nahiareki, ordútic bére bihotzian haréki nahási déla.

29. Hire bégui escúña gálgarri bá-da hiretáco idók ézac eta ourthíki hitáric húrrun, ézi hobé duc hiretáco hire mémbrietaric bát gál dezayán, eziez hire khorpítza óro ízan dádin ifernialát egotchíric.

30. Eta hire éscu escúña gálgarri bá-da hiretáco, mouitz ézac eta ourthíki hitáric húrrun; ézi hobé duc gál dádin hire mémbrietaric bát, eziez hire khorpítza óro ifernialát jóuan dádin.

31. Errána da oráno : noúrc-ere igorríco béi-tu bére emaztía , éman dizóla útzí diá-laco jakilegouá.

32. Nic áldiz erráiten deiziét , noúrc-ere igórtén béi-tu bére emaztía, bestéki nahási ez-tén bér, bérac theyu-erázten diála; eta hóla igórri emaztiaren harzalia theyúetzen déla.

33. Entzun duzie oráno nouzpaitcouér errá-nic izan déla : éz-tuc zína háuxeco, béna Jincouari éguin dutuyán zinac etchekico dútuc.

34. Nic áldiz erráiten deiziét, ez-tezazién éguin zinic bátere; éz zeliáz, Jincouaren jarguiá délaco; z;

35. Ez lúrraz, háren houñ-pétacoua délaco; éz Jerusalémez, Errégue handiaren hiría délaco.

36. Ez eta zoúre buriaz ez-tezazúla zinic éguin, ez-peitezakézu choúri-eráz édo béltzeráz bílho bakhótch bat ére.

37. Béna izan bédi zien elhía: báí, báí; éz, éz; habóro erráiten dirén elhiac, oundorío gaistótic jiten díra.

38. Entzun duzie errána déla : beguía beguiaren, hórtza hórtzaren.

39. Níc áldiz erráiten deiziét , e-tziteyén búhurt gaistouári : béna nourbáitec jóiten bazútu escúñeco machelán phára ezózu bestia.

40. Eta náhi bá-da nourbáit debádiotan sárthu zouréki , éta hártu náhi ba-déizu saiouía, útz ezózu oráno capá.

41. Eta náhi ba-déizu nourbáitec beréki míla úrhax eguin-erázi ; eguiózu eta bestéric bí míla.

42. Galthátzen déizunari emoúzu , eta e-tzitiála guibélaz útzul jésan náhi déizunari.

43. Entzun duzie errána ízan déla : maithatúren dúzu zoúre khíde lagúna , eta hástio ukhénen dúzu zoúre exáya.

44. Níc áldiz erráiten deiziét : máitha etzatzie zien exáyac , hoúnki eguizie húgu zutienér eta óthoi-eguizie zien eskerniazalén eta gaizki-saltzalén.

45. Izan ziteyén zien Aita zeliétan dénaren háur, zouñec jáiki-erazten béi-tu bére ekhía hoúnetara eta gaistouétara, eta euría ichóurten jústo dirénetara eta ez-tirénetara.

46. Ezi ez-pa-dutuzié máite zutiénac báizic maithátzen, zér phácu zór zaikezie ? ez-tiéya hóri publicánouec ére egúiten ?

47. Eta zien aurhidér báizic ez-pa-duzié
bátze-hoún egúiten, bestéc egúiten ez-tiénic
zér egúiten duzié? pagánouec ére ez-tiéya
hainbéste egúiten ?

48. Izan ziteyé árren ziec óro-hoún, zien
Aita zelucoúa óro-hoún dén bezála.



VI CAPITULIA.

1. **G**OGO-EMAZIE zien óbra hounén éz eguíttez guizounén aitzinían , hétzaz ikhousíric izatiagátic, bestéla ez-tuzie phácuric ukhénen zien Aita zeliétan denagánic.

2. Emáiten duzunían árren amouiná, e-tzi-tiála ári troumpetóxez ziháuren aitzinían , hoúnetaco igáran nahiéc egúiten dién bezála, bilkhurétan eta kharrikétan, guizounéz goré-xiric izáteco. Eguiáz dioziét, úkhen die bére phákia.

3. Béna zúc egúiten duzunían amouiná, ez-tezála jákin zoúre éscu eiskérrac zér egúiten dian escúñac :

4. Izan dádín zoúre amouiná gordéric ; eta zoúre Aitac ikhóusten bei-tútu gordéric dirénac, emánen déizu phákia.

5. Eta othoitzétan ári zirayénian , éz éguin Jincotiár falxiéc bezála, zoúñec máite bei-tie bilkhurétan eta kharrica buriétan chúti othóit-

zen aritzia, jentéz ikhousíric izáteco : eguiáz dioziét, úkhen díe bére phákia.

6. Zúc othóitze éguin guéi duzunian, sár zíte zoúre khamberán, eta borthá zerratúric, zoúre Aita gordéric óthoi ezázu, eta zoúre Aitac gordían ikhoústen béi-tu, emánen déizu phákia.

7. Othóitze eguitian áldiz, e-tzitiála hánitch míntza, pagánouen guisa, zoúñec oúste bei-tie hánitch élhe erráitez éntzunic izánen diréla.

8. Ez izan hoúrac udúri, ézi ba-dáki zien Aitac zéren behárra duzién, ziec galthátu béno léhen.

9. Hoúnla árren ziec othoitúren duzie : Goúre Aita zeliétan ziréna, erábil bédi sáintuki zoúre izéna.

10. Zoúre erresoumá jín bekígu; zoúre boronthatía éguin bédi zelían bezála lúrrian ére.

11. Igúzu égun bizitzéco béhar dúgun oguía.

12. Eta phárcá etzagútzu goúre zórrac, gúc góuri zordunér pharcátzen dutúgun bezála;

13. Eta ez-kitzatzúla útzi tentazióñian erór-tera, béna beguira guitzátzu gáitzetic. Hálabiz.

14. Ezi ziec pharcátzen ba-déitzezie guizounér hayén oguénac, zier ére zien Aita zelucouác pharcátúren déitzie zien gaizkiguínac.

15. Béna ziec ez-pa-deyézie pharcátzen guizounér, zien Aitac ez-téitzie zier ére pharcátúren zien bekhatíac.

16. Bárour egúiten duziénian e-tziteyéla jár tristetúrie Jincotiár falxién guisa : ézi hayéc tzártzen dutié bére beguithártiac, bárour diréla jentér eracoustéco. Eguiáz dioziét úkhen diéla bére phákia.

17. Bena zúc baróurtzen duzunían, beréca ezázu zoúre buría eta zoúre beguithártia gárbi ezázu ;

18. Ez-tezázun ikhóustera éman guizounér bárour ziréla, béna zoúre Aita gordian dénari, eta zoúre Aita gordian ikhóusten diánac emánen déizu phákia.

19. E - tziteyéla ári lúrrian hountárun athétzen , hán erdollác eta zerrénac játen dútu; hán ouhouñéc zilátzen eta ebásten dutié.

20. Béna bíl ezazie hontárun zelían; hán ez-péi-tu éz erdollác, éz zerrénac játen : hán ez-peí-tie ouhouñéc zilátzen éz ebásten.

21. Ezi nou-n-ere béi-ta zoúre tresóra, hán-ere dúzu zoúre bihótza.

22. Zoúre khorpítzaren arguía zoúre beguía dúzu. Zoúre beguía cháhu bá-da zoúre khorpítza óro argui dukézu.

23. Béna gáisto bá-da zoúre beguía, úlhun dukézu zoúre khorpítza óro. Báita zútan dén arguía úlhun bá-da, zér diráte ulhumpiac bérac ?

24. Ihourc ez-tezáke bí náusi zerbútcha : ézi, édo batá hástio ukhénen du eta bestia maithatúco du : édo batári etchekico da eta bestia gaitzéxiren du. Ez-tezakezie zerbútcha Jincoua eta diharía.

25. Hartácoz dioziét, ez-tuziéla ansiáric bizitzéco zér jánen duzién, éz khorpítza zértzaz estalíco duzién : ez-tá bizia, janharía béno habóro ; eta estalguía béno habóro, khorpítza ?

26. Soguizié airéco tchoriér ; ez-tié eréiten, ez bíltzen, ez bihiteguiétan athétzen ; eta zien Aita zelucoúac házten dútu ; e-tziréya ziec hoúrac béno hanítchez habóro ?

27. Noúrc dezáke, zoumbát-náhi gogozca-túric, besó bátez góra bére handitarzúna ?

28. Eta souñecouéz zértaco arrancurátzen zirayé? Soguizié alhorretaco liliér, noúla handitzen dirén : ez - tie lánic egúiten , ez - tie urúten :

29. Báita dioziét , Salomón bére lória handiéndian e - tzéla hoyétaric bát bezañ edérki beztitúric.

30. Othian, alhorreco belhár bat égun chúti déna eta bíhar labialát ourthikiric izánen déna, hóla Jincouac beztítzen bá-du, zoumbát hobéki ziec e-tzutie beztitúren ?

31. E-tziteyéla árren inkiéta , zér jánen dúgu , óxez , édo zér edánen dúgu , édo zértzaz beztitúren guíra ?

32. Hoyén guzién oundouán pagánouec lankhéi hártzen die. Ba-dáki zien Aitac hoyén óroren behárria ba-duziéla.

33. Tchérkha ezazie árren lehénic Jincouaren erresoumá éta háren justiziá, eta hóric óro gañerátic emánen zaitzié.

34. E-tziteyéla árren ízan biharaménaz lankhéixu : ba-dúke biharaménac bére lankhéia ; egúnac askí du bére gáitza.

VII CAPITULIA.

1. **E**Z-TEZAZIÉLA júja e-tziteyén izan jujatúric.

2. Ezi noúl'ere jujátu bei-tutukezie bestiac, hála izánen zirayé jujatúric : eta bestiac izártu dutukezién izarían, izánen zirayé izárturic.

3. Zértaco sóguiten dúzu zoúre anayiaren beguían buruscá báti, eta soumér bat ez-túzu ziháuren beguían ikhóusten ?

4. Edo noúlaz diózu zoúre anayiari : záude, khén dizazúdan beguían dúzun buruscá, ziháurec duzuláric soumér bat zoúre beguían ?

5. Falxía ! khén ezázu lehénic souméra zoúre beguític, eta guéro ikhousíco dúzu nóula idóki buruscá zoúre anayiaren beguític.

6. Ez éman gáiza sáintia tchacurrér ; eta éz ourthíki ourdén aitziníala zien perlác, zán-

kho-pétan hár ez-titzén, eta zihaurér oldár-turic úrra e-tzitzén.

7. Gáltha ezazie eta emánen zaizié ; tchérkha ezazie eta edirenen duzié ; jó ezazie eta idékiren zaizié.

8. Ezi galthátzen diánac ukhéiten du ; tcherkhátzen diánac ediréiten du, jóiten diánari zabáltzen záyo.

9. Noúr da zien ártian guizoúna, gáltha bализó bére semiac ógui, harri bat éman lizakióna ?

10. Edo gáltha ba-léza arráñ bat , éman lizakioúa sugué bat ?

11. Eta ziec holatán gáisto zirayélaric bálin ba-dakizie gáiza hoúnen emáiten zien haurrér, zoubát hobéki zien Aita zelucoúac ez-tútu emánen gáiza hoúnac galthátzen deitzoyéner ?

12. Zér-ere náhi bei-tuzie éguin dizazién guizounéc, ziec hayér eguiézie : ézi hórtan zerrátzen díra leguía éta profetác.

13. Sár ziteyé bortha hérsitic , ézi bóρθa largóuac eta bíde handíac eramáiten du galguiála, eta hánitch díra hán sártzen dirénac.

14. Ala béi-ta tchípi borthá eta hérsi bidía

bethico bizitzialát eramáiten diána ! eta gúti díra hoúra ediréiten diénac.

15. Beguiréizie proféta falxiétaric, zouñ, árdi lárruz estalíric, jiten bei-tzaitzié, barnétic áldiz óxo ehelegátu bátzu díra.

16. Bére frutietáric ezagutúren dutuzie : bíl óthe dáite elhorriétan maháxic édo phicóric naharrétan ?

17. Halahála zuháñ hoúnac frútu hoún ekhárten du eta zuháñ gaistoúac frútu gáisto ekhárten du.

18. Ez-tezáke zuháñ hoúnac frútu gaistóric ékhar, éz eta zuháñ gaistoúac frútu hoúnic.

19. Frútu hoún ekhárten ez-tían zuháña , móuzturic izánen da eta suyalát ourthikíric.

20. Holatán bere frutietáric ezagutúco dutuzie.

21. Eni, Jáuna, Jáuna, erráiliac óro ez-tíra sárthuren zelúco erresoumán ; béna éne Aita zeliétan dénaren nahía egúiten diána, hoúra sárthuren da zeliétaco erresoumán.

22. Hanítchec erránen deitayé égun hártan : Jáuna, Jáuna, ez-kirá zoure izenían mintzátu, ez-tutuguía zoure izenían débriac ohíltu , ez-

tuguía zoure izenian miracúllu hánitch éguin ?

23. Eta nic ordian gorátic erránen déyet : egundáno e-tzutiét ezagútu : zouazté enegánie gaizkiaren eguiliac.

24. Noure-ere éne érran hóric éntzuten bei-tútu eta eguiten, hárec udúri du guízoun zuhúr bat zouñec hárrin-gáñen éguin béi-tu bére etchia.

25. Eta éuri eráunxiac jin díra, eta uharriac abiátu díra, eta aizéc bouhátu díe, eta étche hartára eróri díra, eta éz-ta izan egotchíric, hárrin-gáñen járria zélacoz.

26. Béna noure-ere éntzuten bei-tútu éne érran hóric, eta éz eguiten, hárec udúri du guízoun ertzó bat zouñec éguin béi-tu bére etchia hariñán-gáñen.

27. Eta éuri eráunxiac jin díra, eta uharriac abiátu díra, eta aizéc bouhátu díe eta étche hóura jó díe, eta eróri da, eta hándi izán da háren eroria.

28. Urhéntu zutiánian Jéusec élhe hóric, ózte hóurac amiratúric zaudén háren eracaspénaz.

29. Mintzo zén ézi buruzágui bezála, eta éz hayén Légue-eracaslén eta Farisiénen guisa.

VIII CAPITULIA.

1. **J**ÉSUS jáixi zénian mendític, jarráiki zeitzón jénte-ózte handíac.

2. Ordian lepradún bátec, hullantúric, adorátu zían eta érran zéyon : Jáuna, náhi badúzu, sendótzen áhal náizu.

3. Eta Jësusec eskía hedatúric, hoúnki zían erráiten zéyolaric : náhi dízut, séndo zíte ; eta órdu bérián sendótu zén háren leprá.

4. Eta érran zéyon Jësusec : beguiréizu ihóuri erráitetic ; béna zouáza, erácoux zíte aphézari, eta éskent ezázu Moísac manhátu emáitzia, jakilegouatáco úkhen dezén.

5. Sárthu zénian Cafarnaúmen, hullántu zéyon ehuntarí bat, eta óthoy háu éguin zéyon :

6. Jáuna, ha-dít étchen mithíl bat paralisia-túric, éta hánitch sofrítzen dízu.

7. Jësusec érran zéyon : jinen núzu eta sendotúren dít.

8. Eta ehuntariac ihardéxi zéyon : Jáuna, enúzu díño zú sár zitían éne étchen, béna errázu hítz bat béra eta sendotúren dúzu éne mithíla.

9. Ezi ní bestéren manupéco nizaláric, badiít éne pian soldádouac, eta erráiten diót houíni : ábil, eta ba-douázu ; eta besté báti : áigu, eta jíten dúzu ; eta éne zerbutchariari : éguic hóri, eta egúiten dízu.

10. Háren éntzutiari amiraturic járri zén Jésus eta érran zéyen bére oundocouér : eguiáz dioziét, éz-tut edíren haiñbéste féde Israélen.

11. Hartácoz ére dioziét hánitch jinen diréla ékhi-jaikiguiátic eta itzalguiátic, eta járrico diréla zeliétaco erresoumán, Abrahám, Isaák eta Jacóbeki ;

12. Erresoumáco háurrac áldiz campóco ulhunpétarat ourthikíric izánen diréla : hán beitate nígar eta hórtz carrásca.

13. Ordian Jésusec érran zéyon ehuntariari : zouáza, eta sinhéxi dúzun bezála éguin daki-zúla. Eta óren bérian sendótu zéyon mithíla.

14. Jésus Phetíríren etchéra jín zén aldí bátez, edíren zían háren áma-guiharrebá elgáitzeki ohian :

15. Hoúnkí zéyon eskia eta elgáitzac útzian, eta berhála jáikiric hási zén hayén zerbutchátzen.

16. Arráxa jín zénian, ekhárri zeit zouén débriec hárturic zirén hánitch, eta hítz bátez ohiltzen zutian débriac; eta éri zirénac, óro sendótu zutian.

17. Bétha lédin Isaia profetác errána: bérac hártu dútu goúre zoñhiac eta goúre eritarzúnac egári dútu.

18. Ikhousíric ungurían zutian jénte-ózte handíac, Jésusec manhátu zian igáran lezén hoúraren best'áldialat.

19. Ordian hullántu zéyon Légue-eracaslébat eta érran zéyon: Jáuna jarráikiren nitzáizu, nourát-nábi jóuan zitian.

20. Jésusec dió: acheriéc ba-dutíe bére ziloúac, airétaco tchoriéc bére habiác, béna guizoúnaren semíac éz-tu noún étzan buria.

21. Bére dizipuliétaric besté bátec érran zéyon: útz nezázu lehénic jouáitera, éhortz dezádan éne áita.

22. Jésusec érran zéyon: jarráiki zakítzat eta béde hílac hílen ehórztera.

23. Guéro igañ zén ountziala eta jarráiki zéitzon bére dizipulíac.

24. Eta batbatian jáiki zén itchasoúan irazárrí háñ handí bat, noún uháñec estáltzen beitzíén ountzía; béra áldiz ló zágouan.

25. Hullántu zéitzon dizipulíac eta irátzar-erázi zién, zioyélaric: Jáuna, beguíra guit-zátzu, gáltzera gouátzu.

26. Jésusec erráiten déye: zéren izítzen zirayé, féde gutitacoúac? Ordían jáikiric, mánu éman zían aizér eta itchasoúari eta éme hándi bat éguin zén.

27. Jentíac harritúric zaudén: zér da háu, óxez, noúren maníac aizéc eta itchasoúac egúiten bei-tutíe?

28. Igáran zénian hoúraren best'áldialat, Gerasentárren larretarát, aguértu zéitzon aitziníala hobiétaric élkhiric, bí behargabédun, háñ gáitzac, noún ez-peitzén íhour ausárt bíde hartáric igaráitera.

29. Eta óihuz hási zéitzon: zér da, óxez, zoúre eta goúre árteco, Jésus Jíncouaren semía? jin zíra órdu-gábe goúre eskerniat-zéra.

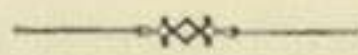
30. Ba-zén, hétaric éz húrrun, ourde sáldo handí bat álha.

31. Débriec othóitu zién Jésus, zioyélaric : hebéntic élkhi-erázten ba-gutúzu ígor guit-zátzu ourde sáldo hartára.

32. Erran zéyen : zouazté. Eta hoúrac guizounétaric élkhiric ourdétan sárthu zirén, eta háñ sárri saldoúa óro abiátu zén lauházca garáin-behéra itchasoúalát; eta hoúrian ítho zirén.

33. Ourdáñac áldiz jóuan zirén ihési, eta héltu zirénian hiríala, érrañ zutién hóric óro, behargabedunér ére zér éguin ízan zén.

34. Eta berhála híri guzía élkhi zén Jésusen aitziníala, eta báthu ziénian, othóitu zién, hayén lurretáric húrrunt lédin.



IX CAPITULIA.

1. **O**UNTZIALA igáñic, houira bérriz igáran zian eta utzúli zén bére herrialát.

2. Eta ekhárri zeyouén paraliticó-bat ohían etzánic. Jésec hayén fedía ikhousíric, érran zian paraliticouári : eráikazu bihótza, éne semía, zoure bekhatíac pharcátu záitzu.

3. Hórtan gáñen Légue-eracásle bátzuc bére béithan zioyén : Bourháu eguitén du guízoun hórrec.

4. Jésec hayén gogozcác ikhousíric, érran zéyen : zértaco darabiltzazíe gogocoúnde gais-touác zien bihotzétan ?

5. Zér da érran-éhiago : zoure bekhatíac pharcátu záitzu ; ála, jáiki zíte eta ébil zíte.

6. Jákin dezazién árren Guizoúnaren semíac ba-diála lúrrian bekhatién pharcatzéco photería, érran zéyon paraliticouári : jáiki zíte, hár ezázu zoure ohía eta zouáza etcherát.

7. Eta jáiki zén eta jóuan zén etcherát.

8. Hórren ikhoústiac harrítu zutían jentíac, eta Jincoua goréxten zién éman zialacoz holáco photéria guizounér.

9. Eta hántic aitzína zouálaric, ikhoúsi zían guizoún bat legarteguían járriric, Mathiú déitzen zéna, eta érran zéyon : jarráiki zakítzat. Eta berhála jáikiric jarráiki zéyon.

10. Báita guerthátu zén, Jésus háren étchen zélaric barazcáitan, jin zitían hára legarcári eta guiza-tzár hánitch Jesuséki eta háren dizipuliéki barazcáitara.

11. Hóri ikhousíric Farisienéc érran zéyen dizipuliér : zértaco zién buruzaguíac játen du legarcariéki eta guiza-tzáreki ?

12. Jésec éntzun bei-tzutían érran zéyen : ez-tíe oúnxa direnéc atchetér behárric béna báí éri direnéc.

13. Zouazté eta ikhas ezazie zér érran náhi dén : misericordiá maitiágo dut eziez sacrificiúa ; é-niz ézi jin justouén déitzera béna bekhatoren.

14. Ordian hullántu zéitzon Jouháneren dizipuliác eta érran zéyouen : zértaco gúc eta Farisienéc ardúra bárour egúiten dúgu, eta zoure dizipuliéc áldiz ez-tíe baróurtzen ?

15. Jésusec ihardéxi zéyon : ezcountzaliaren lagunéc béhar diéya nígar éguin hayéki dagoueno ezcountzalia? jinen díra egúnac, élkhiren bei-téye ezcountzalia, éta ordian bárour eguinen die.

16. Ihourc éz-tu ezárten souñeco zahár báti bethatchú bat óihal berriz, bestéla berríac zahárta urratúren du eta zilo handiágotia eguinen da.

17. Ez-tie ezárten ardoú berría zahágui zaharrétan ; bestéla lehértzen díra zahaguíac eta ardoúa ichourten, eta zahaguíac gáltzen. Béna ezárten die ardoú berría zahágui berriétan eta bíac beguirátzen díra.

18. Hoyén erráiten zélaric, aitzindari bat hullántu zéyon, adorátu zían eta érran zéyon : Jáuna, alhabá orai - bérian híl zítazut ; béna tziáuri, zoúre eskia gáñen pháusa ezózu, eta bizico dúzu.

19. Jáiki zén Jésus eta jarráiki zéyon bére dizipuliéki.

20. Eta emazté bat, hamabi ourthe hártan odol-gáltze batéki zéna, hullántu zéyon guibéletic, eta houñki zían háren souñecoúaren baztéra.

21. Ezi gogouan igaráiten zian : hoúnkiten ba-déyot ezpére souñecoúa sendotúric niz.

22. Jésus utzúli zén, eta hoúra ikhousíric érran zéyon : bihótza eráikazu, éne alhabá, zouire fedíac séndo-erázi zútu. Eta órdu béretic sendotúric ízan zén emasztía.

23. Héltu zénian Jésus aitzindariaren etchéra, eta ikhoúsi zutiánian hán tchurularíac eta jentétze heróxti hándi bat, érran zéyen :

24. Zouazté hebéntic : ézi háur hóri éz-ta hílic béna ló dágo. Eta érriz ári zéitzon.

25. Elkhi-erázi ziénian jénte - ózte hoúra, sárthu zén Jésus; hártu zéyon eskía eta jáiki zén nescatílá.

26. Eta barreyátu zén bérrí hóri unguru-néco hérrí guziétan.

27. Hántic zouálaric Jésus, jarráiki zéitzon bí úxu óihuz ári zéitzolaric : ukházu pietáte gútzaz, Dabíten semía.

28. Héltu zénian etchéra hullántu zéitzon uxíac : eta érran zéyen Jésec : oúste duzie ziec náhi duziéna éguin dizakeziédala ? erráiten deyoué : báí, Jáuna.

29. Ordían hoúnki zéitzen beguíac, ziuualáric : zien sinhestiaren aráu éguin bekizie.

30. Eta hayén beguíac idéki zirén; eta Jé-
susec mehatchuéki érran zéyen : beguiréizie
ihourc jákin ez-tézan.

31. Béna hayéc, jóúan eta, salhátu zién
háncó hérrí órotan.

32. Hoúrac élkhi zirénian, ekhárrí zéyouen
guízoun mutú bat behargabéki.

33. Ohíltu zíanian débria, mutia mintzátu
zén, eta jéntiac harritúric zaudén : Egundáno,
óxez, éz-ta holacóric Israélen aguértu.

34. Farisienéc áldiz zioyén : debrién guehié-
naz élk'erázten dútu débriac.

35. Eta Jésus ba-zabílan hiríac eta herriac
gáinti, bilkhurétan eracásten ári zélaric, ezágut-
erázten ziálaric zelúco erresoumáren Ebanje-
liouá, eta sendótzen zutiálaric eritárgan eta
zónhu guziac.

36. Jente - ózte hayén ikhoústiac hoúnki
zéyon bihótza; zielacoz ezintúric eta etzánic,
artzáin gábe dirén ardiac bezála.

37. Ordian érran zéyen bére dizipuliér : uz-
tác hánitch díra eta lánquiliac áldiz gúti.

38. Othoy ezazie uztén naúsia ígor dézan
lánguile bére uztetarát.

X CAPITULIA.

1. **J**ÉSUSEC bére hamabí dizipulíac déithu zutían, eta éman zéyen photería izpirítu gais-touén ohiltzéco, eta zér-nahi eritarzúnen eta zoñhúren sendotzéco.

2. Hamabí dizipulién izénac hóric díra : lehéna Simoún , Phetíri déitzen déna , eta Andréu háren anayía ;

3. Jacóbe Zebedéen semía eta Jouháne háren anayía : Filipe eta Bartolóme ; Thomás eta Mathiú legarcaría ; Jacóbe Alféen semía eta Thadé ;

4. Simoún Canácoua, eta Judás Iscarióta, Jésus sáldu ziána.

5. Hóric hamabíac igórri zutían Jésusec , mánu hoyéki : e -tziteyéla jóuan paganouén lurretarát, éz eta sár Samaritanouén herriétan.

6. Béna lehénic zouazté Israeléco árdi gal-dietára.

7. Eta jouáiten zirayén álde órotan phere-

dica ezazie, diózielaric : hullántu déla zeliétaco erresoumá.

8. Eriac séndo etzatzie , hílac phitz-eráz etzatzie, lepradúnac cháha, eta óhilt débriac : doháñ úkhen duzie, doháñ emazie.

9. Ez úkhen urhéric, éz zilhárric, éz béste diharúric zien guerricouétan ;

10. Ez alphorjáric bidéco, éz bí souñecóric, éz oskíric, éz makhiláric ; languiliac merézi du bére janharía.

11. Zoúñ - náhi hirítan édo etchétan sár ziteyén, argudía ziteyé noúr dén hán béhar-bezaláco dénic, eta háren étchen égon ziteyé hántic elkh'ártio.

12. Etchían sartziaréki, hoúнки-báth eguió-zie , erráiten duziélaric : bákia étche hoúni.

13. Eta béhar-bezaláco bá-da étche hoúra , ziec éman bákia jinen záyo , eta merézi ez-pádu, zien bákia ziháurtara utzulíco záizie.

14. Eta nourbáitec e-tzutukeyénian náhi hártu, eta zien elhér behátu náhi ez-tatekiénian : zouazté étche édo híri hartáric cámpo, eta iharráus ezazie zien hoúñetaco erháuxa.

15. Eguiáz dioziét : eztiágo izánen da judi-

zióneco egúna Sodomatárren eta Gomorhatárren eziez híri háren.

16. Igórten zutiét ardiac oxouén ártiala bezála : ízan ziteyé árren zúhur suguíac bezála, eta gógo-cháhu urzoúac bezála.

17. Beguiréizie guizounér : igorríren zutié tribunaletára eta bére bilkhurétan azotatúco zutié.

18. Eta aitzindariétara eta erreguétara enegátic eramánen zutié, jakilegoúa éman dizadazién hayén eta pagánouen aitzinían.

19. Hayén eskiétan ziratekeyénian, ez-tuziéla anxiáric noúla édo zér erránen duzién ; ézi zé-ere érran béhar bei-tukezie, órdu bérián gogóuala emánic izánen záizie.

20. E-tzirayé ézi ziec izánen mintzazaliac, béna zien Aitáren Espiritia da ziétan mintzatúren.

21. Ordian anayiac anayía hil-erázteco salduren du, éta aitác semía : eta jáikico dira haúrrac bére bourhasouén cóuntre, eta hil-erázico dutie ;

22. Eta izánen zirayé enegátic guziéz huguntúric : béna urhentzíaala ártio iráñen diána, hoúra dáte salbatía.

23. Eskernio eguiten ba-deizié hiri batétan ihes eguizie besté batetára. Eguiáz dioziét, ez-tutukezie ungurátu urhéntu Israeléco hiríac, Guizoúnaren semía jín dátekieneco.

24. Ez-ta dizipulía buruzaguía béno habóro, éz miscandía náusia benouágo.

25. Askí du dizipulíac ízan dádin buruzaguía bezála, eta miscandíac ízan dádin náusia bezála. Etchéco-jáuna Beelzebúb déithu ba-díe, zoubát ehikiágo háren manuzpécouac ?

26. Ez árren úkhen loxáric ; éz-ta déus estalíric aguertúco ez-ténic, éz déus gordéric jakínen ez-ténic.

27. Ulhumpían erráiten deiziedána , errazie arguían ; eta behárriala éntzuten duziéna , hegátzen gañétic erántzun ezazie.

28. Ez ízan béldur khorpítza híl-ezázten dienén, zouñec ez-peí-tiokeyé híl-eráz arimá ; béna béldur ízan ziteyé khorpítza eta arimá ifernialát ígor diókienaren.

29. Ez-tiréya bí tchóri sós báten sáltzen ? haregátic éz-ta hétaric bát lúrrialat erórten , zien Aitáren nahía gábe.

30. Zien burúco bilhouac óro khountatúric díra.

31. Ez árren úkhen beldúrric, zoumbát-nahi tchóric béno habóro balio duzie.

32. Noúrc-ere aithortúco bei-nái guizounén aitzinían, nic ére aithortúco dut hoúra éne Aita zeliétan dénaren aitzinían.

33. Noúrc-ere ukhatúren bei-nái guizounén aitzinían, nic ére ukhatúren dut hoúra éne Aita zeliétan dénaren aitzinían.

34. Ez ouste úkhen jin nizála bákiaren lúrriala ekhártera; é-niz jin bákiaren ekhártera, béna báí ezpatáren.

35. Jin niz ézi semíaren bére aitáganic berhéztera, alhabáren amáganic, errénaren ama-guiharrebáganic.

36. Eta guizoúnaren exáyac izánen díra bére etchecoúac.

37. Noúrc-ere áita édo áma ní béno maitiágo béi-tu, hoúra éz-ta enetáco hoún; eta noúrc-ere semia édo alhabá ní béno maitiágo béi-tu éz-ta hoúra hoún enetáco.

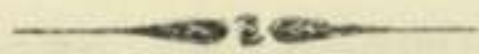
38. Eta, bére khurutchía hárturic, éni jar-raíkíten ez-téna, éz-ta hoún enetáco.

39. Bére bizia beguirátzen diánac, hoúra gálduco du; eta bére bizia enegátic gáltzen diánac, hoúra exlírenen du.

40. Ziec hártzen zutiénac ní hártzen náí ;
eta ní hártzen náyanac, ní igórri náyana
hártzen du.

41. Profetári batzárre hoún egúiten déyo-
nac, proféta délacoç, ukhénen du profetáren
phákia ; eta jústouari batzárre hoún [egúiten
déyonac jústo délacoç, jústouaren phákia
ukhénen du.

42. Eta nourc-ere emánen béi-tu tchipién
hoyétaric báti khopór bat hoúr éne dizipúlu
délacoç : eguiáz dioziét ez-tiála gálduren bére
phákia.



XI CAPITULIA.

1. **U**RHÉNTU zutiánian Jésusec bére hamabí dizipuliér éman eracaspénao, jóuan zén hántic, ungurunétaco hiriétan eracastéra eta pheredicatzéra.

2. Ordían Jouhánec, éntzunic presounteguían Jesu - Krísten eguitatiéz mintzátzen, igórri zéitzon bére dizipuliétaric bíga,

3. Galthatzéra : zú zirá jin beharra , ála besté bat béhar dúgu egurúki?

4. Eta Jésusec ihardéxi zéyen : zouazté eta errózie Jouhánéri zér éntzun eta ikhoúsi duzién :

5. Uxiéc ikhoústen die, tcháñkiac chúchen dabíltza, lepradúnac sendótzen díra, gorréc éntzuten die, hílac phízten díra , eta Ebanjeliouá eracásten da praubér.

6. Eta doháxu da nítan gálbide hárturen eztiána.

7. Hoúrac zouatzaláric , Jésus hási zén populíari Jouháneez mintzátzen , zioualáric :

zéren ikhoústen ebíli zirayé bortían ? — Aiziác darabílan canaberá báten ?

8. Zéren ikhoústen árren ebíli zirayé ? — Mardóki beztitúric dén guizoún báten ? — béna mardóki beztitúric dirénac erreguén et-chétan díra.

9. Zéren árren ikhoústen ebíli zirayé ? — profetá báten ? — báí, dioziét, eta proféta béno habóro dénaren.

10. Ezi hárez da ízan izkiribatúric : houná nouñ igórten déizudan aitzinian éne ainguría, zouñec apháintuco bei-téizu aitzinélic bidía.

11. Eguiáz dioziét, éz-ta aguértu emazté-taric sorthién ártian Jouháne béno handiá-goric : haregátic zeliétaco erresoumán tchipié-nic déna, houúra béno handiágo da.

12. Jouháne Baptistaren egunétaric hou-nát, bórtcha éguin béhar záyo zeliétaco erre-soumári, eta bórtcha-eguiléc díe eramáiten.

13. Ezi profetác óro eta leguía, Jouháneta-ráno díra mintzátu.

14. Eta náhi ba-duzié jákin, hóri da Elía jín béhar diána.

15. Behárri diánac entzutéco, éntzun béza.

16. Béna zéri uduritúco dúttut sortzápen

hountáco guizoúnac ? udúri díe plazán járriric daudén háur elíbat, zouñec óihuz lagunér,

17. Erraiten bei-tíe : khantátu deiziégu eta e-tzirayé dántzatu ; nigarrézco aháire éman dúgu eta ez-tuzíe éguin nigárric.

18. Ezi aguértu da Jouháne ez-peí-tzian éz játen , éz edáten , eta erráiten díe débriaz hárturic da.

19. Jin da guizoúnaren semía ; játen eta edáten zian, eta erráiten díe : houná guizoun jále handí bat eta ardoú edále bat, legarcarién eta bekhatóren adiskidia. Béna zuhurtarzúna dénarentaco ezagutúric da bére haurréz.

20. Ordían hási zén ondicátzen hirién , zouñtan hánitch miracúllu éguin bei-tzian , e-tziélacoz peniténtzia éguin.

21. Gáitz híre Corozáim, gáitz híre Bethsaída ; zéren éguin ízan ba - zirén Tíren eta Sidónen, ziótan éguin ízan dirén miraculliac, best'órduz zakíaz eta háuxaz estalíric peniténtzia éguin bei-tzukeyén !

22. Hartácoz dioziét : Tíren eta Sidónentaco eztiágo dáte judizióniaren egunéco arrésta , ezíez zientáco.

23. Eta hí Cafarnaúme, altchatúren íza ze-

liétarano? iférnu zolála jáixico hiz : zéren éguin ízan ba - zirén Sodómetan, hítan éguin dirén miracullíac, ehiñére égun ártio iráñen bei-tzién.

24. Hartácoz dioyát; Sodomatárren arrésta eztiágo izánen duc judizióneco egunian eziez hiría.

25. Ordian Jésume, híz hóríc érran zutian : Esker déizut, Aita, zelúco eta lúrreco Jáuna, hóríc górde dutuzuláric zuhurrér eta jakinxiér, aguértu bei-tutúzu tchipiér.

26. Hóla dúzu, Aita, hóla bei-tzén zoúre nahía.

27. Oro éne eskiétan ezári dútu éne Aitac. Eta íhourc éz-tu ezagútzen Semía Aitac báizic : éz eta Aita íhourc éz-tu ezagútzen Semíac baizic, eta noúri-ere Semíac ezágut - erázi nahikhen béi-tu.

28. Tziáuste eneganát ziec óro necatúric eta ezintúric zirayénac, eta níc urgáitziren zutiét.

29. Hár ezazie éne uztarría zien soúñian, eta íkhas ezazie enegánic ézti nizála eta umíl bihótzez, eta edirénen duzie zien arimén pháusia.

30. Ezi éne uztarría ézti da eta árhin da éne cargá.

XII CAPITULIA.

1. **O**RDU hétan , igáran zén Jésus ógui elgué bat gáinti nescanegún bátez, eta háren dizipuliác, góse bei-tzirén, hási zirén ogui-búru mouzten eta játen.

2. Farisienéc hóri ikhousíric érran zéyouen : sóizu, zoure dizipuliéc egúiten dizie nescanegunéz háizu ez-téna.

3. Jésusec érran zéyen : ez-tuziéya iracourri zér éguin zian Dabítec góse zén bátez hoúra eta háren lagúnac :

4. Noula sárthu zén Jíncouaren etchian, eta ján zian oberendáco oguiétaric, zouñen játia ez-peit-zén háizu, éz hári, éz háren lagunér, aphezér berér báizic.

5. Edo ez-tuziéya leguían iracourri , nescanegunétan aphezéc háusten diéla témplouan nescanegúna, eta ez-tiéla gáizki egúiten ?

6. Báita dioziét, témploua béno guechiágo-coua déla hében.

7. Béna ba-zenakié zér érran náhi dén : misericordiá maitiágo dut eziez sacrificioúa egundáno e-tzuntukeyén oguengabíac coundenátu.

8. Ezi guizoúnaren semía nescanegúnaren ére náusi da.

9. Hántic igáran oundoúan jín zén hayén bilkhurála.

10. Eta hán khaúsitu zén eskia eihartúric zian guizoún bat, eta hási zéitzon galthátzen : háizu dénez nescanegunétan sendotzia ; húxetan háren atzáman náhiz.

11. Béna Jésusec érran zéyen : noúr da ziótaric, ardí bat lukiána, eta erórtén bazáyo ziló batetára nescanegunían , hántic hár eta élkhi e-lezakiéna ?

12. Zombátez othían éz-ta guizoúna ardia benouágo ? háizu da árren nescanegunéz hoúnki eguitía.

13. Ordían érran zéyon guizoúnari : hédá ezázu zoúre eskia ; eta hedátu zian, eta séndo eguin zéyon bestía bezála.

14. Farisiénac élkiric, alkharréki, hitzártzen hási zirén, nóula gal-eráziren zién.

15. Jésus hoyén jakínxu bei-tzén , jóúan zén hántic , eta jarráiki zéitzon hanitch , eta guziac sendótu zutian.

16. Eta mánu éman zéyen e-lezén ezáguteráz.

17. Bétha lédin Isaía profetác errána :

18. Houná éne zerbutcharía, haitátu dudána, éne maitía , zouñtan gozátzen béi-ta éne bihótza. Ene Espiritia hártan ezarico dut , eta chúchen-bidia popúlu arrotzér eracouxico du.

19. Ez-ta ahárran aríco, éz-tu oihúric egúinen, ez-tie éntzunen háren mintzoúa kharrikétan.

20. Kanabéra zartatía éz-tu háuxeren, éz-tu hil urhentúren khé emáiten dian mukia .

21. Eta popúlu arrotzéc hártan esperántza hárturen die.

22. Ordian ekhárri zeyouén débriaz hárturic zén , úxu eta mútu bat , eta sendótu zian , háñ oúnxa noún mintzátzen bei-tzén eta ikhoústen bei-tzian.

23. Eta izitúric zaudén jente - óztiac eta zioyén : éz othé da háu Dabíten semía ?

24. Farisienéc hóri éntzun bei-tzién , érran

zién : hórrec ez-tútu débriac ohíltzen Beelzebúb debrién guehiénaz báizic.

25. Jésec ezagútzen bei-tzutian hayén gogozcá, érran zéyen : Bére ártian berhezíric dén erresoumá eráuziric izánen da ; eta bére béithan berhezíric dén hiríac édo etchíac éz-tu iráñen.

26. Eta Satánec Satán ohíltzen bá-du, bére cóuntre berhezíric da ; noúla ordían iráñen du háren erresoumác ?

27. Eta nic Beelzebúbez ohíltzen ba-dútut débriac, zien haurréc noúrtzaz ohíltzen dutié ? Bérac árren izánen díra zien jujíac.

28. Béna Jincouaren Espiritiaz ba-dútut nic débriac ohíltzen , ordían héltu da ziengána Jincouaren erresoumá.

29. Noúr dáite sár azcárraren etchían , eta háren hatíac noúrc ditzáke eráman, ez-pá-du aitzinétic estéki azcárra ? ordían déyo biláizico etchía.

30. Enéki ez-téna, éne exái da ; eta enéki bíltzen ez-tíanac barreyátzen du.

31. Hortácoz dioziét : zér náhi bekhátu eta bourháu izánen da pharcatúric guizounér ;

béna Espiritu sáintiaz éguin bourháua éz-ta izánen pharcatúric.

32. Guizoúnaren semiaren coúntre mintzazaliari izánen záyo pharcatúric : béna Espiritu Sáintiaren coúntre mintzazaliari e-tzáyo izánen pharcatúric, éz ménte hoúntan, éz eta guerocoúan.

33. Errazie zuháña hoún déla, háren frútia hoún ezagútzen duziénian ; édo errazie zuháña gáisto déla eta háren frútia ére gáisto ; ézi frútutic zuháña ezagútzen da.

34. Súgue castá, noúla zitakeyé oúnxa míntza, gáisto zirayénian ? ézi bihótzaren bethadurátic da ahoúa míntzátzen.

35. Guízoun hoúnac barné hoúnetic idókitzen dútu gáiza hoúnac ; eta guízoun gaistoúac barné gaistótic idókitzen dútu gáiza gaistoúac.

36. Erráiten deiziét, érran dutukeyén élhe áuher guziéz, guízounéc khoúntu emánen diéla judizióneco egunian.

37. Ezi zoúre hitzetáric zira izánen jústo ezagutúric, eta zoúre hitzetáric zira izánen coudenatúric.

38. Ordian míntzátu zéitzon Légue-eracas-

létaric eta Farisienetáric zoumbáit eta érran zéyouen : Jáuna, náhi dizúgu zouregánic miracullú bat ikhoúsi.

39. Jésusec ihardéxi zéyen: cásta gáisto eta nahási hoúnec miracullú bat galthátzen du, eta miracullúric e-tzáyo emánen, Jonás profetáren miracullía báizic.

40. Hala - noúla ézi égon bei-tzén Jonás arráñ handí báten sabelian, hírou egúnez eta hírou gáyez; hala-hála egónen da guizoúnaren semía lúrraren bihotzian hírou egúnez eta hírou gáyez.

41. Ninibatárrac jáikico díra judizióñian popúlu hoúnen cóuntre, eta condenatúren díe, zéren peniténtzia éguin bei-tzién Jonásen erra-níala. Eta houná Jonás béno habóro déna hében.

42. Hegouá-aldéco erreguiñá jáikiren da, judizióñian, popúlu hoúnen cóuntre eta condenatúco du : jin bei-tzén lúrraren bazterrétic Salomónen zuhurtarzúnaren éntzutera, eta houná Salomón béno habóro déna hében.

43. Izpirítu gaistoúa élkhi dénian guizounétic, ba-doúa bázter idórrac gáinti, pháusiaren oundoúan, eta éz-tu ediréiten.

44. Ordian erráiten du : utzulico niz élkhi nizan etchialat. Eta jin dénian ediréiten du húxic, chahatúric eta apháinturic.

45. Ba-douá ordian, eta hártzen dútu be-réki béste zázpi izpiritu, béra béno gaistouá-gouac ; eta hán sárthuric egóiten díra : eta guízoun háren azkentziac haxárrien sordéi bilhátzen díra. Hála aguitúco záyo cásta ezi-nágo gáisto hoúni.

46. Oráno míntzo zélaric jente-oztér, háren áma eta anayíac campoúan zaudén hári mínt-zátu náhiz.

47. Eta nourbáitec érran zéyon : zoúre áma eta zoúre anayíac campoúan dutúzu, eta galhátzen zutie.

48. Jésusec míntzo zéyonari ihardéxi zéyon : noúr da éne áma eta zoúñ díra éne anayíac ?

49. Eta eskía hedatúric bére dizipulietarát érran zian : houná éne áma eta éne anayíac.

50. Ezi noúrc-ere egúiten béi-tu éne Aita zeliétan dénaren nahía ; hoúra éne anáye da, eta arréba eta áma.

XIII CAPITULIA.

1. **E**GUN hártan , Jésus etchéric élkhiric , járri zén ítchas-bazterrian.

2. Eta bíldu zirén haren-gána jente-ózte háñ handíac , noún ountzi batetára ígañ beitzén eta hán járri : jente-ózte guzia áldiz hoúr bazterrian zágouan.

3. Eta hánitch gáiza érran zéyen aleguiaz : Elkhi zén, zioúan, eréilia eréitera ;

4. Eta eréiten ári délaric, ázi zoumbáit eróri zirén bíde bazterriala, eta zelúco tchoríac jín zirén eta ján zutién.

5. Béste zoumbáit eróri zirén hartokiétara noún ez-peitzién hambát lúrric : eta berhála sórthu zén, lúrrac loditarzúnic ez-peitzián.

6. Eta ekhía jáiki zénian érre zirén ; eta zánic e-tziélacoz, eihártu zirén.

7. Béste zoumbáit eróri zirén elhorriétara, eta elhorriac handítu zirén eta ítho zutién.

8. Bestíac eróri zirén lúr hoúniala : eta bíhi éman zién, bátac éhun, bestíac hirourétan hóguei, bestíac hóguei eta hámar.

9. Diánac behárri entzutéco éntzun béza.

10. Dizipuliéc, hullantúric, érran zéyouen : zértaco aleguíaz mintzátzen zitzayé.

11. Jésec ihardéxi zéyen : zier éman dé-lacoz zeliétaco erresoumáren gáiza gordén eza-gutzia eta hayér ez-télacoz éman.

12. Ezi diánari emánen záyo, eta gáintica ukhénen du, ez-tiánari áldiz, diána ére idóki-ric izánen záyo.

13. Hartácoz aleguíaz mintzo nitzáye, ikhou-síric ére ez-peí-tie ikhousten, eta éntzunic ére ez-peí-tie éntzuten, éz enthelegátzen.

14. Eta hoyétan bethátzen da Isaia Profetá-ren errána : zien beharriéz éntzunen duzie eta ez-tuzie gogóuan hárturen, eta beguíéz ikousí-ren duzie eta e-tzirayé ohartúren.

15. Ezi gogórtu da popúlu hórren bihótza, eta behárriac thapátu dutie, eta zerrátu beguíac, lóxaz íkhous dezén beguíéz eta beharriéz éntzun dezén, eta gogóuan hár dezén eta hoúnerat útzul ditían, eta séndo ditzádan.

16. Béna zien beguíac doháñ hoúnecouac díra ikhoústen bei-tíe; eta zien behárríac, éntzuten bei-tíe.

17. Eguiáz dioziét, hánitch proféta eta jústoc náhi úkhen diéla ikhoúsi ziec ikhoústen duziéna, eta ez-tíe ikhoúsi, eta éntzun ziec éntzuten duziéna eta ez-tíe éntzun.

18. Ziec árren éntzun ezazie eréiliaren aleguíá.

19. Noúrc-ere éntzuten béi-tu Erresoumáco hitza eta gogoúan éz hártzen, jiten záyo gais-toúa eta idókitzen déyo bihotzian eréñ ze-youéna; hóri da bíde bazterrian eréña.

20. Hartokian eréña da, noúizetare nour-báitec éntzuten béi-tu hitza, eta berhála hoúra boztaríoeki hártzen.

21. Béna éz-tu bére béithan herróric, eta igarancór da; hortácoz jiten dirénian goitzar-rénac eta eskernioúac Jincouaren leguíagátic, berhála khordocátzen da.

22. Elhorriétan eréña da, noúrc-ere éntzuten béi-tu hitza, béna ménte hountáco arrancuréc eta aberaxtarzunén inganioúac ithótzen díe hitza eta frútu gábe barátzen da.

23. Lúr hoúnian eréna da : hitza éntzuten diána eta gogoúan hártzen, eta frútu ekhártzen, noúrc éhun, noúrc hirourétan hóguei, noúrc hóguei eta hámar.

24. Béste aleguiá bat ekhárrí zéyen, zioualáric : zeliétaco erresoumác udúri du guizoún bat zouñec eréñ bei - tzian ázi hoúna bére alhorrián.

25. Béna ló zaudeláric guizoúnac, háren exáya jín zén eta eréñ zian zálgue oguiaren ártian, eta joúan zén.

26. Handítu zénian belhárra eta burútu, ordian aguértu zirén ére zalguiác.

27. Joúan zéitzon etchéco-jáunaren mithilac eta érran zéyouen : Jáuna ez-tuzía ázi hoúna eréñ zoure alhorrián ? Noúlaz dú árren zálgue ekhártzen ?

28. Ihardéxi zéyen : exáyac hóri eguín du. Mithiléc érran zéyouen : náhi duzía joúan guítian eta bíl dezágun ?

29. Erran zéyen : éz, zalguiaren biltziaréki, élkhi ez-tezazién haréki batian oguía ére.

30. Utz etzatzíe bíac handitzéra uztétarano ; eta uztén ordian erránen dut ogui-ephailér :

bil etzatzie lehénic zalguiac eta hérx etzatzie escutáca erra-erázteco, oguía áldiz bíl ezazie éne bihiteguíalat.

31. Béste aleguía bat ekhárri zéyen, zioualáric : udúri du zeliétaco erresoumác moustárda bihí-bat zoúñ guizoún bátec hár eta eréiten béi-tu bére alhorrián.

32. Bihi hóri aziétaco tchipiéna da ; béna handitu dénian, bélhar guziac béno handiágo da, eta zuháñ bat bilhátzen da, hála noún tchoriac pháusatzen bei-tíra háren adarrétan.

33. Béste aleguía háu oráno ekhárri zéyen : zeliétaco erresoumác udúri du altchaturázi bat, zoúñ emazté bátec hár eta ezárten béi-tu hírou gaitzúru irini, orhia óro áltcha ártio.

34. Gáiza hóric óro Jésec aleguiaz érran zutian populiari ; eta aleguiaz báizic e-tzéyen hayér mintzátzen.

35. Bétha lédin profetác érran ziána : mintzatúren niz aleguiaz, aguertúren dútot, mundiaren hástetic gordéric dirénac.

36. Ordían, populía igorríric, jin zén etcherát : eta hullántu zéitzon dizipuliac : thípil ezagúzu, óxez, alhorréco zalguiaren aleguía.

37. Jésus hoúla mintzátu zéyen: ázi hoúnaren eréilia, guizoúnaren semía da.

38. Alhórra áldiz, mundía da. Azi hoúna, erresoumáco háurrac díra; zalgúia áldiz, izpirítu gaistouáren háurrac díra.

39. Exái, zalgúia ren eréilia, débria da: úzta demborá, mentén urhentzia da; ogui-epháiliac áldiz, ainguríac díra.

40. Hala-noúla bíltzen bei-tíra zalgúiac eta súyan errátzen, hála izánen da mentén urhentzian.

41. Guizoúnaren semíac igorríren dútu bére ainguríac, eta bílduco dutie háren erresoumátic gálbide emáiliac óro eta gáizki eguiliac.

42. Eta egotchíren dutie súzco labialát. Hán izánen da nígar eta hórtz carrásca.

43. Ordían justouéc arguitúren díe ekhiac bezála, bére Aitáren erresoumán. Díanac behárrí entzutéco éntzun béza.

44. Udúri du zeliétaco erresoumác alhorrian gordéric dén tresór bat, zoúñ guízoun bátec ediréiten béi-tu eta gordátzen; eta bére ediréitziaz bózturic ba-doúa, eta sáltzen dútu dutían guzíac, eta erósten du álhor hoúra.

45. Udúri du oráno zeliétaco erresoumác guízoun sál-eroslé bat, pérta ederrén oundoúan dabilána.

46. Aurkhitúric pérta prezío handitacó bat, ba-doúa eta sáltzen dútu dutían guzíac eta erósten du hoúra.

47. Udúri du oráno zeliétaco erresoumác, itchasóualat ourthikíric dén saré bat, zouñec bíltzen béi-tu arráñ suérte órotaric.

48. Béthe dénian, élkhiten díe ; eta hoúr bazterrian járriric, haitátzen dutie hoúnac eta zarétan ezárten, gaistoúac áldiz camporát ourthikitzen.

49. Hóla guerthatúren da mundiaren urhentzian : aguertúren díra ainguríac eta berhezíren dutie gaistoúac hoúnen ártetic.

50. Eta egotchíren dutie súzco labialát ; hán izánen da nígar eta hórtz carrásca.

51. Hóric óro gogóuan hártu dutuziéya ? — Ihardéxten déyoue : Bái.

52. Jésec erráiten déye : holatán zeliétaco erresoumáren gaizéz jakínxu dénac, udúri du etchéco-jáun bat zouñec élkhitzen bei-tútu bére guíltz-pétic gáiza berriac eta zahárrac.

53. Jésec érran urhéntu zutiánian aleguia hóric, jóuan zén hántic.

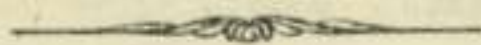
54. Eta bére herrialát utzulíric, ári zén háncó bilkhurétan eracásten, eta entzuléc, amiratúric, zioyén : noúntic dútu hórréc holáco jakitatía eta photería ?

55. Ez-tá háu mayér báten semía? hórrén amá ez-tá María déitzen ; eta hórrén anayíac ez-tirá, Jacóbe eta Joséph eta Simóun eta Júde.

56. Eta hórrén arrebác ez-tirá guzíac gou-réki? noúntic dútu árren hórréc hóric óro ?

57. Eta gálbide hártan hártzen zién. Jésec érran zéyen ordian : éz-ta proféta ouhoúre gabéric bére herrían eta bére étchen báizic.

58. Eta e-tzian hán éguin miracúllu hánitch, hayén sinhéxte-gabiagátic.



XIV CAPITULIA.

1. **O**RDU hétan Heródes erreguíaac éntzun zian Jésusen oména.

2. Eta érran zian bére manuzpecouér : hóri Jouháne Baptísta da : híletaric phíztu dáte , eta hartácoz du hainbéste miracúllu egúiten.

3. Heródeseac ézi har-erázi zian Jouháne, eta estecatúric presounteguían ezári, Herodiás bére anayiaren emaztiagátic.

4. Erráiten zéyolacoz Jouhánec : e - tzáizu háizu hórren etchekitzia.

5. Eta híl-erázi nahíric, populiaren beldúr-rac barátu zian, profétataco etchekitzen ziéla-coz .

6. Béna Heródesen sór - egunian dántzatu zén Herodiásen alhabá khorteliárren erdian , eta láket izan zéyon Heródesi.

7. Hainbéstetara noún hitzéman bei-tzéyon zin eguinic, emánen zéyola zér náhi gálthalizón.

8. Nescatilác, bére amáz aholcatúric, érran zéyon : indázut órai bérian oúntzi hoúntan Jouháne Baptístaren buría.

9. Phéna hártu zian erréguec ; béna bére zinagatic eta barazcaltzále lagunéngatic , manhátu zian éman lekión.

10. Igórri zian árren, eta Jouháneri buría moútz-erázi zian presounteguían.

11. Eta ekhárrí zién háren buría ountzian , eta éman zéyouen nescatilári , eta hárec eráman zéyon amári.

12. Háren dizipulíac jóuan eta hártu zién háren khorpítza eta ehórtzi zién ; guéro jin zirén Jésumi berriaren emáitera.

13. Hóri éntzun zíanian Jésumec, abiátu zén hántic ontziscá-batétan, basa-baztér batetarát béra : béna populiéc jakíntu ziénian, jarráiki zéitzon hoúñca ungurunétaco hiriétaric.

14. Ountzític elkhitzian ikhoúsi zian jenteózte hándi hoúra, eta bihotzberátu zén hayéntaco, eta hétan zirén ériac sendótu zutian.

15. Arráxaren jítiari, hullántu zeitzón bére dizipulíac eta érran zéyouen : gúne háu bása dúzu, eta jádanic beránta ; igor etzátzú jente

hóric, jóuan ditian herriétarat, eta játeco éros dezén.

16. Jésec érran zéyen : ez-tie jóuan behárric, emézie ziec játera.

17. Ihardéxi zéyouen : ez - tizúgu hében bóst ógui eta bí arráñ báizic.

18. Jésec érran zéyen : ékhar etzadatzie hoúna.

19. Eta jár-erázi oundoúan jente-ózte hoúra belhárren-gáñen, hártu zutian bóst ogúiac eta bí arráñac, eta begúiac zelialát-altchatúric, benedicátu zutian eta háuxe eta éman ogúiac dizipuliér, dizipuliéc áldiz saldouér.

20. Eta ján zién guziéc eta áse zirén ; eta bíldu zutién oundárrac, hamabí zaréta ógui záthi.

21. Báita jáliac ba-zirén bóst míla guízoun, emaztiac eta háurrac bestálde.

22. Ordian berhála Jésec manhátu zutian dizipuliac ígañ litian ountzía, eta léhent lekitzón hoúraren best'áldíala, hárec jente-ózte hoúrac igórten zutian ártian.

23. Igórri zianian populía, ígañ zén béra mendíala othoitzéra. Eta arráxa jín zénian hán zén ber-béra.

24. Ountziscá áldiz uháñec ba-zarabilén it-chasoúaren erdian, coúntre bei-tzian aizía.

25. Gáyazco laúr-guerren belláldian jín zéyen Jesús itcháson gáñen ebiltez.

26. Itcháson gáñen háren houñez ebilten ikhoústiac izítu zutían : khusó bat da, ziouén. Eta loxatúric óihuz hási zirén.

27. Béna berhála Jesús mintzátu zéyen : éma ziteyé ní niz, éz úkhen loxáric.

28. Phetíric ihardéxi zéyon : Jáuna, zú bazira, jín-eráz nezázu zouregána houren-gáñen.

29. Jésec érran zéyon : tziáuri. Eta Phetiri ountzític jáixiric, ba-zouan houñez houren-gáñen, Jésetara héltzeco.

30. Béna ikhousíric aizía bórthitz zéla, loxátu zén ; eta bárna jouáiten hási bei-tzén, óihu éguin zian : Jáuna, beguíra nezázu.

31. Eta Jésec berhála eskia hedatúric etchéki zian eta érran zéyon ; féde gútitacoua, zértaco dudátu zira ?

32. Eta ígañ zirénian ountzía, emátu zén aizía.

33. Ordian ountzian zirénac hullántu zeitzén eta adorátu zién, ziouélaric : eguiázki Jincouaren semía zira zú.

34. Houretic élkhi zirénian, jín zirén Gene-saréco lurretarát.

35. Ezagútu ziénian háncó jentéc, jakin-erázi zién ungurúne órotan, eta ekhárri zeitzouén éri zirénac óro.

36. Eta othóitzen zién, útz lítzan háren sou-ñecouaren baztèrraren berére houñkitera. Eta houñki ziénac óro sendótu zirén.



XV CAPITULIA.

1. **O**RDÍAN hullántu zéitzon, Jerusaleméric jinic Legue-eracásle eta Farisién bátzu, eta érran zéyouen :

2. Zértaco zoure dizipuliéc háuxten díe zaharrén eracaspéna? ézi ez-titizíe eskíac chahátzen oguíaren jateráco.

3. Jésusec ihardéxi zéyen : zértaco zíec háuxten duzíe Jíncouaren manía , zihaurén eracaspénari jarráikiteco ? Ezi Jíncouac errándu.

4. Ouhoúra etzátzu áita eta áma. Eta, aitári edo amári gáizki mintzátzen déna, híl dadíla.

5. Zíec áldiz erráiten duzíe: noúrc-ere erránen béi-tu aitári edo amári : níc Jíncouari eskentúren dutudánac óro, zouretáco ekhoízpen izánen díra :

6. Ez-tu béste eguinbidéric zór aitári edo amári. Eta hóla ezdéustu duzíe Jíncouaren manía zíen eracaspénaz.

7. Falxiac, ziétzaz da eguiázki Isaia profeta mintzatu, érran diánian :

8. Popúlu hórrec ezpañéz ouhourátzen náí, béna hórren bihótza húrrun da enegánic.

9. Hoyéc emáiten deitadén ouhouria foún-xic gábe da, guizounén erránac eta maníac eracásten dutiélacoz.

10. Eta jente-óztíac bereganát déithuric, érran zéyen : behá ziteyé eta gogoúan hár ezazie.

11. Ez-tu ahoúan sartzen dénac theyúzen guizoúna ; béna ahótic élkhitzen dénac, hárec theyúzen du guizoúna.

12. Ordian dizipulíac hullantu zéitzon eta érran zeyouén : Ba-dakizia, Farisienér zoúre hítz hóri gaitzítu záyela ?

13. Jésusec ihardéxi zéyen : éne Aita zelucóuac lanthátu ez-tutían lanthariac óro, herrouétaric élkhiric izánen díra.

14. Béde : úxu díra eta uxién laguntzále, béna uxíac uxía lagúntzen bá-du, bíac ziloualát eroríco díra.

15. Phetiric elhía hárturic érran zéyon : aleguía hóri thípil ezagúzu.

16. Jésusec ihardéxi zéyon : ziec ére oráno enthelégu gábe ziréya ?

17. Ez-tuzic ikhousten ahoúan sártzen dirénac óro sabelialát douatzála, eta guéro baztér batetarát igórten diréla ?

18. Ahótic élkhitzen dirénac áldiz, bihotzétic jiten díra, eta hayéc guizoúna theyúten die.

19. Ezi bihotzétic élkhitzen díra, gogózca gaistoúac, guízoun ehóitiac, bésten emaztéki nahastiác, likhizkeriác, ouhouinkeriác ; gue-zurrézco jakilegouác, bourháuac.

20. Hoyéc die guizoúna theyúten. Béna eskiác chahátu gábe játiác éz-tu theyúten guizoúna.

21. Jésus hántic élkhi zén eta jóúan Tíreco eta Sidóneco aldétarat.

22. Eta emázte Canaantár bat, gáinti héta-ric jinic, óihuz hási zéyon : Ukházu pietáte nítzaz, Jáuna, Davíten semía : éne alhabá débriaz esteyaríki eskerniatúric dúzu.

23. Jésusec hitzic e-tzéyon ihardéxi. Bére dizipulíac hullántu zéitzon eta érran zéyouen ; douála ígor ezázu, óihuz bei-túgu oundótic.

24. Jésusec ihardéxi zian : é-niz igorríric Israélen etchéncó árdi gáldietara báizic.

25. Béna emaztia hullántu zén eta adorátu zian, erráiten zéyolaric : Jáuna, hél zakítzat.

26. Jésusec ihardéxi zéyon : éz-ta sóri hár dádin háurren oguía, eta ourthíki dádin tchacurrér.

27. Erran zéyon emaztiac : hála dúzu, Jáuna : béna tchacurréc ére játen dizie bére nausién maháñetic erórtén dirén phorrokiñétaric.

28. Jésusec ordian érran zéyon : O emaztia, zoure fedia hándi dúzu : éguin dakizúla náhi dúzun bezála. Eta sendótu zén háren alhabá óren bérián.

29. Hántic igaránic Jésus jín zén Galiléaco itchas-bazterriala ; eta mendi batetára igáñic hán járri zén.

30. Eta jín zéitzon jénte-ózte handí elibat , ekhártén ziélaric beréki mútu, úxu, tcháñku, hérbal eta béste éri hánitch ; eta háren houñetara ezári zutién, eta sendótu zutían.

31. Jentiac áldiz harritúric zaudén, ikhóus-tez mutiac mintzátzen , tcháñkiac chúchen

ebilten, uxíac ikhoústen ; eta goréxten zién Israélen Jincoua.

32. Jésusec ordian déithu zutian bére dizipulíac eta érran zéyen : bihotzberátzen náye jénte hoyéc, zéren híroure égun béi-tu enéki dáudela, eta ez-tíe zér ján : eta ez-tútut náhi bárour igórri, bidían ingócha ez-títian.

33. Dizipuliéc erráiten déyoue : nouñtic úkhen dezakégu bórtu hoúntan áski ógui sáldo hándi hoyén ase-erázteco ?

34. Jésusec galthátu zéyen : zoumbát ógui duzie ? érran zéyouen zázpi eta arráinco zoumbáit.

35. Manhátu zutian jentíac jár litían lúrrian.

36. Eta hártu zutian zázpi oguíac eta arráñac, eta eskérrac éman ouñdoúan, háuxe zutian eta dizipuliér éman, eta dizipuliéc populiari.

37. Eta ján zién guziéc eta áse zirén : eta barátu phorrokiñétaric bíldu zién zázpi zaréta.

38. Bazirén othían jále, láur milá guízoun, háurrac eta emaztiac bestálde.

39. Igórri zíanian jente-ózte hoúra, ígañ zén ontziscá batetára eta jin zén Majedáneco mu-guétara.

XVI CAPITULIA.

1. **O**RDÍAN Farisién eta Sadduzeén bátzu jín zéitzon háren ikhertzecótan; eta othóitu zién erácoux lizén zelútic zerbáit miracúllu.

2. Jésusec ihardéxi zéyen eta érran : arráxa héltu dénian erráiten duzie : athéri eguinen du, ézi górrí da zelia ;

3. Eta góizan : égun irazárri ukhénen dúgu, ézi gor-béltz da zelia.

4. Ba-dakizie árren zeliaren utchurác zér dian señalátzen, eta demborén señaliac ez-titza-kezie ezágut. Cásta gáisto eta nahási hoúnec galthátzen du miracullú bat eta miracullúric e-tzáyo emánen, Jonás profetáren miracullía báizic. Eta hoúrac útziric jóuan zén.

5. Dizipuliac igáran zirén hoúraren best'áldialat eta janharía ahátze zéyen hártzeco.

6. Jésusec érran zéyen : beguiréizie , eta gogo-emazie Farisiénen eta Sadduzeénen altchaturáziari.

7. Eta gogozkétan zaudén ber'ártian, zioué-laric : aráuz ez-tugulácoz hártu oguíríc, erráitendu.

8. Jésumec bei-tzakian zér igaráiten zién gogouán, érran zéyen : zértaco zien ártian míntzo zirayé, oguíríc ez-tuziéla?

9. E-tzáizie gogouátzen, eta e-tzirayé órhit, bóst míla guizoúni éman bóst oguiétaric, zoubát zaréta bíldu duzién ?

10. Eta láur míla guizoúni éman zázpi oguiétaric, zoubát zaréta bíldu duzién ?

11. Noúlaz ez-tuzie enthelegátzen, e-nizála óguiz míntzátu erraitían : beguiréizie Farisié-nen eta Sadduzeé-nen altchaturázitic.

12. Gogouátu zirén ordian, e-tzéyela érran beguira litian ógui altchaturázitic, béna Fari-sié-nen eta Sadduzeé-nen eracaspénétaric.

13. Jín zén guéro Jesús Zesaré-Filípeco gain-tietarát : eta galthátu zéyen dizipuliér ; noúr déla dioyé jentéc guizoúnaren semía ?

14. Ihardéxi zéyouen : batéc Jouháne Bap-tista, bestéc Elía, bestéc Jeremía, edo profeté-taric zoubáit.

15. Jésumec érran zéyen : ziec áldiz noúr nizála diózie ?

16. Simóun Phetiric elhía hárturic érran zéyon : zú zíra Kríst, Jínco biziaren Semía.

17. Jésumeac ihardéxi zéyon eta érran : Do-háxu zíra Simóun, Jonáen semía, ez-peí-téizu hóri araguíac éz odólac eracáxi, béna báí éne Aita zeliétan dénac.

18. Eta níe erráiten déizut, zú ziréla Phetiri (*érran náhi béi-ta Harría*), eta hárrí hórtan gáñen eráikico dudála éne Elizá, eta ifernúco borthéc ez-tiéla hóura góithuco.

19. Eta zoúri emánen déitzut zeliétaco erre-soumáren guíltzac, eta zér-ere hérxiren bei-túzu lúrrian, hérxiric izánen da zelian, eta zér-ere sóltaturen bei-túzu lúrrian, izánen da ére sóltaturic zelian.

20. Ordian mánu éman zían dizipuliér, e-lezén ihoúri érran hóura zéla Jésu-Kríst.

21. Ordútic hási zén Jésus dizipuliér aguér-tzen, béhar zíala Jerusalemerát jóuan eta há-nitch igoúrtzi zaharrétaric eta Legue-eracaslétaric, eta aphézen guehiénetaric; híl erázico ziéla, eta hírou -guérren egunían phízturen zéla.

22. Phetiric berhéz hártu zían eta érran

zéyon : ez-tuzúla zér, Jáuna, holacóric guértha dakízun.

23. Jésus utzúli zéyon eta érran : húrrun zakítzat, Satán, gáizki-bide zitzáit, ez-peitúzu Jincouaren - ganicáco zuhurtarzúna, bena báiguizounén-ganicacoúa.

24. Ordían Jésume érran zéyen bére dizipuliér : noúr-ere náhi béi-ta jín éne oundótic, bére buriari úkho éguin béza, hár béza bére khurutchía eta jarráiki békit.

25. Ezi noúr-ere náhi bei-túke bére bizía beguirátu, hárec gálduren du; noúr-ere áldiz gálduren béi-tu bére bizía enegátic, hárec edirénen du.

26. Eta othian zér hobé du guizoúnac, múndu guzia irabazíric, bére arimá gáltzen bá-du? Edo zér emánen du guizoúnac bére arimáren ordári?

27. Ezi jinen da guizoúnaren Semía bére Aitáren lorián bére ainguriéki : eta ordían batbedéra sáristatúren du bére lanheguinén aráu.

28. Eguiáz dioziét, ba-díra hében dirénetan zoumbáit, hílen ez-tirénac, ikhoúsi gábe Guizoúnaren semía bére erréguégouan aguértzen.

XVII CAPITULIA.

1. **H**ANTIC séi egúnen burian, hártu zutian Jésusec Phetiri eta Jacóbe eta Jouháne háren anayía, eta eráman zutian berbérae méndi gorá batetára.

2. Eta utchúraz khambiátu zén hayén aitzinian. Háren beguithártia járri zén ekhía bézañ argui: eta háren souñecouac elhúrra bézañ choúri.

3. Eta' hainbéstereki ikhoúsi zutién Moísa eta Elía haréki mintzátzen.

4. Phetiric elhía hárturic, érran zéyon Jesús: Jáuna, hoún dúzu hében egóitia: náhi ba-dúzu, dezágun éguin hében hírou etchóla, bát zoúre, besté bat Moísaren eta besté bat Eliaren.

5. Oráno mintzo zélaric, odéy arguí bátec estáli zutian. Eta bótz bat erántzun zén odéyetje: háu da éne Séme maitía, zouñtan ezári béi-tut éne gogouía, behá zakitzoyé.

6. Hórren éntzútiari ahózpez eróri zirén dizipulíac, eta lóxaz ikharátu zirén.

7. Hullántu zéyen Jésus, eta hoúnki zutían erráiten zéyelaric : jáiki ziteyé eta éz úkhen loxáric.

8. Ordian beguíac altchátu zutién eta ihour e-tzién ikhouísi Jésus béra báizic.

9. Eta jáisten zirélaric mendític, mánu háu éman zéyen Jésumec : Ihouíri ez-tezaziéla érran zér ikhouísi duzién, Guizoúnaren semía híle-taric phítz ártio.

10. Gáltho háu éguin zéyouen dizipulíec : zértaco dioyé árren Legue-eracasléc Eliac jín béhar diála lehénic ?

11. Jésumec ihardéxi zéyen eta érran : eguiá da Elía jinen déla eta óro apháintuco dutiála.

12. Béna erráiten deiziét, jádanic Elía jín déla, eta ez-tiéla ezagútu, béna náhi zutién guzíac éguin deitzoyéla. Halabér hayen-gánic sofritúren du Guizoúnaren Semíac.

13. Ordian gogouátu zirén dizipulíac, Jouháne Baptistaz mintzo zéyela.

14. Populía-gána jín zénian, hullántu zéyon guizoún bat, eta háren hoúñetara eroriric

érran zéyon : Jáuna ukházu pietáte éne Semíaz, lunático béi-ta eta hánitch sofrítzen béitu ; ézi ardúra erórten dúzu suyalát , eta úsu hourialát.

15. Eta zoure dizipuliétara ekhárri dizut, eta ez-tizie sendótu áhal úkhen.

16. Jésusec elhía hárturic érran zian : O jénte sinhéxte-gabía eta gaistoúa, nouíz ártio nizáte zióki ? nouíz ártio egaríren zutiét ? Ekhar ezadazie hoúna.

17. Eta Jésusec mehatchátu zian, eta débria élkhi zén haren-gánic, eta órdu béretic séndo ízan zén háurra.

18. Ordian hullántu zéitzon dizipulíac Jéussi, eta berhéz hárturic érran zéyouen : zértaco gúc ez-túgu ohiltu áhal úkhen ?

19. Jésusec ihardéxi zéyen : zien sinhéxte-gabía gátic. Ezi eguiáz dioziét : balin ba-zunie fedía, moustárda bihí bat bézañ hándi lizatiána , érran zenezakeyé méndi hórri : ábil hebéntic hára, eta jóuan léite eta déus elizáte e-tzenezakeyénic.

20. Béna débru suérte hóri éz-ta iráisten othoitziaz eta barotúraz báizic.

21. Galiléan zaudeláric, Jésusec érran zéyen :

Guizoúnaren Semía ezaríric izánen da guizou-
nén eskiétan :

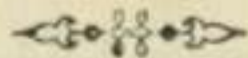
22. Eta hil-eráziren díe, eta hírou-r-guerren
egunían phízturen da. Eta trístetu zirén ezi-
nágo.

23. Eta jín bei-tzirén Cafarnaúmera, hul-
lántu zirén legar-bíltzaliac Phetíri-gána, eta
érran zéyouen : Zien buruzaguíac ez-tízu pha-
cátzen legárria.

24. Erran zéyen : Bái. Eta sárthu zénian
étchen, aitzintu zéyon Jésus eta érran : zér
záizu, Simoún? Lurreco erreguéc noúrganic
eráik'óhi díe legárria? bére háurretáric, ála
atzétáric?

25. Phetíric ihardéxi zéyon : atzétáric. Jé-
susec hári : árren háurrac líbro dutúzu.

26. Béna ez-tezégun éman gáizteco bidéric,
zouáza itchasoúala eta ourthik'ázu hamía eta
lehénic jinen záizun arráña hár ezázu ; ahoúa
zábalt ezózu, eta edirénen bei-téyozu berro-
gueieco bat ; hár ezázu eta emézu éne eta
zouretáco.



XVIII CAPITULIA.

1. **O**RDÍAN hullántu zéitzon dizipuliac Jé-susi, eta galthátu zéyouen : noúr óthe dáte handiéna zeliétaco erresoumán ?

2. Jésec háurtto bat déithuric, ezári zían hayén erdian.

3. Eta érran zéyen : Eguiáz dioziét ez-pazirayé khambiátzen, eta háurrac bezalacátzen, e-tzirayé sárthuren zeliétaco erresoumán.

4. Noúr-ere árren tchipitúren béi-ta háurtto háu bezála, hoúra izánen da handiéna zeliétaco erresoumán.

5. Eta noúrc-ere hártzen béi-tu éne izenian holáco háurtto bat, ní hártzen náí.

6. Eta nourbáitec gálbide emáiten bá-du, nítan sinhéxte dién tchípi hoyétaric báti, hóbe lizáte harentáco, eiher'árri bat lephoúan ezaríríc, ourthíki lezén itcháson bárna.

7. Gáitz mundiari, galbidíac dirélacoz. Gal-

bidén izátia ezin-béste da ; haregátic gáitz guizoúnari zoúnen-gánic jiten béi-ta galbidia.

8. Zoúre eskia edo zoúre zankhoúa gálgarri bá-da zouretáco , mouúz ezázu eta ourthiki zutáric húrrun : hóbe dúzu bethiéreco bizitzian sártzia, esku-bákhoitch édo zankho bákhoitch izánic, eziez bí eskíac edo bí zankhoúac ukhénic bethiéreco súyalat igorríric izátia.

9. Eta zoúre begúia gálgarri bá-da zouretáco, idók ezázu eta ourthiki zutáric húrrun ; hóbe dúzu bégui bákhoitch izánic bethiéreco bizitzian sártzia, eziez bí begúiac ukhénic igorríric izátia ifernúco súyalat.

10. Gogo-emazie ez-tezazién tchípi hoyétaric bátere gutiéxi : dióziét ézi, hoyén ainguriéc zeliétan béthi ikhoústen diéla éne Aita zeliétan dénaren beguithártia.

11. Jín da othian Guizoúnaren Semía gálduric zénaren salbatzéra.

12. Zér záizie ? Bálin bá-du nourbáitec éhun árdi eta hétaric bat baztértzen bazáyo, ez-tutía úzten lauretan-hóguei eta hemerétziac mendiétan, eta ez-tá jouáiten gáldu dénaren oundoúan ?

13. Eta háren ediréitia aguitzen bazáyo : eguiáz dioziét botztario guehiágo ukhénen diála harengátic, eziez laurétan-hóguei eta hemerétzu baztértu ez-tirenengátic.

14. Holatán éz-ta zien Aita zeliétan dénaren nahía, gál dádin tchípi hoyétaric bátere.

15. Zoúre anayíac óguen éguin ba-déizu, zouáza eta ezagutzéra emoúzu zoúre eta háren beráren ártian. Behátzen ba-záizu, irabázi dúzu zoúre anayía.

16. Béna ez-pa-záizu behátzen; hár ezázu zouréki lagún-bat edo bíga; bíga edo hírou jakíleren ártian égon dádin eguitecoúa óro.

17. Hayér ez-pá-da behátzen, errázu Elizári, eta Elizári ez-pá-da behátzen, izan bédi zouretáco pagáno bat eta publicáno bat bezála.

18. Eguiáz dioziét, zér-ere hérxico bei-tuzié lúrrian, hérxiric izánen da zelian ere, eta zér-ere sóltatuco bei-tuzié lúrrian, sóltaturic izánen da ére zelian.

19. Dioziét oráno, zietáric bíga alkhárri júntatzen ba-díra: zér náhi gáltha dezén, ukhénen díe ene Aita zeliétan denagánic.

20. Ezi nóun ére bei-tíra bíga edo hírou

alkhargána bilduric éne izenian, hán níz hayén erdian.

21. Ordian Phetiri hullántu zéyon, eta érran : Jáuna, zoubát áldiz, éne anayiac óguen éguin deikedanían, pharcátu behar deikót? Zázpitaráno?

22. Jésec ihardéxi zéyon : ez-téizut erráiten zazpitaráno ; béna hirourétan-hóguei eta hamarrétan zazpitaráno.

23. Hartácoz zeliétaco erresoumác udúri du erregué-bat zouñec náhi úkhen bei-tzutian khountiac bardintu bére manuzpécoueki.

24. Eta hási zénian khountién bardintzen, bát aitzinátu zéyon, hámar míla taléntu zór zéyona.

25. Eta ez-peit-zian nouñtic útzul, mánu éman zian náusiac sál litzén, béra eta háren emaztia eta háurrac eta zutian guziac, eta pháca lédin zorra.

26. Zerbutchári hárec, luherrásturic, othóitzen zian : tháy emadázut, óxez, eta óro utzulíco deizut.

27. Náusiac, bihotzberatúric zerbutzári háren eretzian, útzi zian, eta zorra kitátu zéyon.

28. Báita élkhi zénian, báthu zian míthil hárec bére míthil lagunétaric bát, zouñec zór bei-tzéyon éhun dinér, eta lephótic lóthuric ithótzen zian : índac, óxez, zór duyána.

29. Míthil lagúnac, luherrásturic, othóitzen zian : indázut tháy, óxez, eta óro utzulíco déizut.

30. E-tzian náhi úkhen, eta jouánic, presoun-teguían ezar-erázi zian, zórra pháca ártio.

31. Hoyén ikhoústiac zinez phenátu zutian míthil lagúnac, eta jouán zirén náusiari erráit-tera zér igáran zén.

32. Ordian náusiac déithu zian hoúra eta érran zéyon : míthil gaistoúa, zórra óro ki-tátu déyat, othóitu bei-náic ;

33. E-hiána árren híc béhar hire míthil la-gúnaz pietáte úkhen, nic hítzaz úkhen dúdan bezála ?

34. Eta náusiac, gáizturic, ezári zian azota-zalén ezkiétan, zór zéyon guzia pháca ártio.

35. Hóla eguinen déizie éne Aita zelucoúac, batéc bestér ez-pa-dutuzie oguénac bihotzétic pharcátzen.

XIX CAPITULIA.

1. **J**ÉSUSEC urhéntu zutiánian élhe hóric , élkhi zén Galiléatic eta jín zén Judéaco mu-guétara, Jordáneren haráintiala.

2. Eta jarráiki zéitzon jente-ózte hándi elíbat, eta sendótu zutian hétan zirén ériac.

3. Ordían hullántu zéitzon Farisién elíbat, háren húxetan atzáman náhiz , eta galthátu zéyouen : háizu dénez guizoúnari bére emaztiaren igórtia, zér náhi estacúruz ?

4. Jésusec ihardéxi zéyen : ez-tuziéya iracourri, hástetic guizoúna éguin zíanac , éguin zutiála guizoún bat eta emazté bat ? eta érran zéyela :

5. Hortácoz útzico du guizoúnac áita eta áma, eta bére emaztiari hérxico da, eta ez-tírabíac araguí bat báizic izánen.

6. Gueróztic ez-tíra árren biga, béna araguí bat béra. Hartácoz Jincouac bátian ezári diána, guizoúnac ez-tezála bérhez.

7. Hayéc bérriz galthátzen déyoue : zértaco árren Moísac manhátu du éman dádin emaztiari, útziric délaco jakilegouá, eta guéro ígor.

8. Ihardéxi zéyen : Moísac zien bihótzaren gogortarzunagatic háizu éguin déizie zien emaztén igórtia : béna haxárretic e-tzén hóla.

9. Hartácoz dioziét nic, noure-ere igórtén béi-tu bére emaztia, bestéki ez-tén bér nahási, eta hártzen béi-tu besté bat, hóura theyúrtzen déla ; eta emázte igorria hártzen diána, theyúrtzen déla.

10. Erran zéyouen bére dizipuliéc : hóla bá-da guizoúnaren izátia emaztiaren eretzian, éz-ta hóun ezcountzia.

11. Jésec ihardéxi zéyen : ez-tiókeye hóri guziéc gogouán hár, béna noure-ere béi-ta emánic.

12. Ba-díra ézi agórrac, sorzároz hála dirénac, eta ba-díra agórrac guizounéc halacatiac, eta ba-díra agórrac bérac agórtu dirénac zelúco erresoumágatic. Entzun áhal dezakiánac éntzun béza.

13. Ordían ekhárrí zeitzoúen háurtto bátzu, náhiz hétara eskíac héda lítzan eta benedíca. Dizipuliéc áldiz mehatchátzen zutién.

14. Béna Jésusec érran zéyon : Béde háur hóric , ez-titzatziéla ene-ganát jítetic bára : holacouén da ézi zeliétaco erresoumá.

15. Eta eskíac pháusatú zéitzenian , jóuan zén hántic.

16. Ordian guízoun gazté bat hullántu zéyon eta érran : Jáun hoúna, oúnxa dénic zér éguin behár dut bizítze bethiérecouaren irabaztéco ?

17. Jésusec ihardéxi zéyon : zértaco déitzen náizu hoúna ? Bát béra dúzu hoún déna, Jincoua. Béna náhi ba-zira eguiázco bizitzian sárthu, beguíra etzátzu maníac.

18. Galthátu zéyon : zoúñ ? — Jésusec érran zéyon : ez-túzu ihour ehóren : e-tzíra bestéren emaztéki nahasíren ; ez-túzu ebaxíren : ez-túzu jakile-falxugouáric erránen :

19. Zoúre áita eta zoúre áma ouhoúra etzátzu, eta máite ukházu zoúre khidía ziháur bezála.

20. Erran zéyon guízoun gaztíac : hóric óro beguirátu ditízut éne gaztezarótic ; zér escáz dut oráno ?

21. Jésusec ihardéxi zéyon : náhi ba-zira ízan osóki hoún, zouáza , sál etzátzu dutuzú-

nac, eta éman beharrér; eta ukhénen dúzu aberaxtarzúna zelian; guéro tziáuri, eta jarráiki zakítzat.

22. Hítz hóríc éntzun zutiánian guízoun gaztiac, jóuan zén tristetúric, hountárxun handiac bei-tzutian.

23. Ordian Jésusec érran zéyen bére dizipuliér: eguiáz dioziét, aberáxa nékez sárthuren déla zeliétaco erresoumán.

24. Eta oráno erráiten deiziét: ehiágo da socá baten igaran-eráztia orrátz baten chilótic, eziez aberáxaren zelian sártzia.

25. Hítz hoyén éntzutez harritúric zirén dizipulíac eta zioyén: noúr dáite árren sálba?

26. Jésusec só éguin zéyen eta érran: hóri guízounéc ézin diókeyena da; béna Jíncouaren-taco óro eguin-éhi díra.

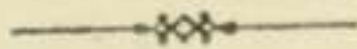
27. Ordian Phetíric elhía hárturic érran zéyon: eta gúc óro útzi bei-tutúgu zoúri jarráikiteco, zér dukégu sáritaco?

28. Jésusec érran zéyen: Eguiáz dioziét, ziec éni jarráiki zirayénac, bizítze berrian, nouizetáre Guizoúnaren Semia járrico béi-ta bére handitárxunaren jarguián, ziec ére járrico

zirayéla hamabí járguitan Israeléco hamabí castén jujatzéco.

29. Eta nouérc-ere útzico béi-tu etchía , édo anayíac, édo arrebác, édo áita, édo áma, édo emaztía, édo háurrac, édo alhórrac, ene-gátic, ehunetacoúa ukhénen du, eta bethiéreco bizitzia ardiéxico du.

30. Léhen dirén hánitch izánen díra ázken, eta ázken dirén hánitch léhen.



XX CAPITULIA.

1. **U**DURI du zeliétaco erresoumác etchéco-
jáun bat, zouñ góizian góizic élkhi bei-tzén
languile hitzártzera bére mahastialaco.

2. Hitzárturic languiléki emánen zéyela egu-
néco dinér bat, igórri zutian bére mahastialat.

3. Elkhi zén bérriz hírou-guerren orénaren
ungurunían, eta ikhoúsi zutian béste bátzu
plazán áuher záudenac.

4. Eta érran zéyen: zouazté ziec ére éne
mahastialat, eta zúzen dukeziéna emánen
deiziét.

5. Joúan zirén hoúrac ére. Elkhi zén oráno
séi eta bederátzu-guerren orenén ungununían,
eta halabér éguin zian.

6. Haméca-guerren orénaren ungununían
élkhi zén bérriz, eta ediren zutian béste bátzu
hán chúti; eta érran zéyen: zértaco záuzte
hében égun órotan áuher?

7. Ihardéxi zéyouen: íhourc ez-peí-kútu

hártu. Erran zéyen : zouazté ziec ére éne mahastíalat.

8. Arráxa jín zénian, mahastiaren náusiac érran zéyon bére míthil-buruzaguiari : déi etzátzu languiliac, eta emézu sária, azkenétaric hásiric lehenétara.

9. Hullántu zirénian haméca-guerren ore-nian jínac, úkhen zién bakhótchac dinér bat.

10. Lehenén unguría jín zénian, oúste zién habóro ukhénen ziéla : éman zéyen hayér ére bakhótchari dinér bat.

11. Eta hártziareki mourmouzcátzen ári zirén etcheco-jáunaren coúntre,

12. Zioyélaric : Azken hóric ez-tíra orén bat báizic ári ízan, eta goúre bárdin éguin dutúzu, egári duguláric gúc egúnaren nekía eta beroúa.

13. Hayétaric báti ihardéxi zéyon éta érran : adiskidia ez-téizut egúiten oguénic ; e-tzirá enéki dinér bátez hitzártu ?

14. Hár ezázu jiten záizuna eta zouáza : béna náhi díit ázken hórrí éman zoúri bezála.

15. Ez othe záit háizu náhi dudánaren eguitia ? zoúre begúia gáisto datekia ní hoún nizalácoz ?

16. Hóla izánen díra azkénac léhen, eta lehenac ázken; ézi hánitch díra déithiac béna gúti haitatiac.

17. Bazoualáric Jésus Jerusalemérát, hártu zutian berhéz hamabí dizipuliac, eta érran zéyen :

18. Ba-gouátza Jerusalemérát, eta Guizoúnaren Semía, aphéz-guehienén eta Legue-eracaslén eskiétara ezaríric izánen da, eta hiltzera coundenatúren die.

19. Eta pagánouen eskiétan ezaríco die, laidostatúric, azotatúric eta crucificatúric izáteco; eta hírou-guerren egunian phízturen da.

20. Ordian hullántu zéyon Zebedéen semén amá, bére seméki, eta hoúñetara eróri zéyon zerbáiten galthatzéco.

21. Jésec érran zéyon : zér náhi dúzu? ihardéxi zéyon : errázu éne bí seme hóric járditian, báta zoúre escúñian, bestía zoúre eiskérrian, zoúre erresoumán.

22. Jésus mintzátu zéyen eta érran : ez-takizie zér galthátzen duzién. Edan dezakeziéya nic édan béhar dúdan edária? erráiten déyoue; édan dezakezügu.

23. Jésec berriz : Eguiá da éne edáritic edánen duziéla, béna éne escúñian édo eiskérian jartiáren, éz-ta éni zier emáitia, béna noúri ére éne Aitac éman guéi béi-tu.

24. Hoyén éntzutia gaitzitu zéyen béste hamarrér bí anayén aldétio.

25. Jésec déithu zutian beregána eta érran zéyen : ba-dakizie pagánouen erreguéc gañia hétan etchekítzen diéla; eta handiagouéc, apha-lagouér bére photería egar-erázten diéla.

26. Ez-ta zien ártian hóla izánen; béna noúr-ere náhi bei-táte zien ártian izan guehién izan bédi zien zerbutchári.

27. Eta noúr-ere náhi bei-táte zien ártian izan lehéna, izánen da zien mithíla.

28. Guizoúnaren Semía jín dén bezála, éz zerbutchatúric izátera, béna zerbutchatzéra, eta bére biziaren emáitera hanítchen arrerósteco.

29. Elkhitzen zirélaric Jericóic, jente-ózte handí bat jarráiki zéyon.

30. Eta bíde bazterrian zaudén bí úxuc, éntzun zién Jésus igaráiten zéla; eta óihuz hási zirén : Jáuna, ukházu pietáte gútzaz, Davíten semía.

31. Jentiac, khechátzen zéitzen, ichil litian. Béna hayéc zinezágo óihu egúiten zién : Jáuna, ukházu pietáte gútzaz, Daviten semía.

32. Ukhurátu zén Jésus, eta déithu zutian, eta galthátu zéyen : zér náhi duzie éguin diza-ziédan ?

33. Ihardéxten déyoue : Jáuna, góúre beguíac zábalt ditian.

34. Jésus bihotzberátu zén hayéntaco, eta hoúнки zéitzen beguíac. Eta órdu bérián ikhoúsi zién eta jarráiki zéitzon.



XXI CAPITULIA.

1. **J**ERUSALÉMERIC hullántu zirénian eta héltu Bethfajéra Olivétaco mendiaren oundoúala, igórri zutían Jésusec bí dizipúlu,

2. Erránic: zouazté aitzinían duzién hérrí hortára, eta héltziareki edirénen duzié astó bat estecatúric bére humiaréki; sólta ezazíe eta ékhar ezadazíe.

3. Eta nourbáitec zerbáit erráiten ba-déi-zíe, errazíe Jáunac béhar dutiála, eta berhála útzico déitzíe.

4. Hóri óro éguin zén, bétha [lédin Profetáren érran háu :

5. Errózie Sióneco alhabári: háu duzúla zoure erreguía, zouregána jiten eztitárzunez bethéric, járriric aston-gáñen, eta [uztarri-coúaren humen-gáñen.

6. Dizipulíac jóúan zirén eta éguin zién Jésusec manhátu zéyen bezála.

7. Eta ekhárrí zutién astoúa eta asto-khu-

mía : bére souñecouac ezári zeitzén gáñen, eta guéro Jésus gáña jar-erázi zién.

8. Jente-ózte handí bátec bére souñarropác hedátu zutían bidían ; bestéc áldiz mouzten zutién adárrac zuhaiñetáric eta bidían ezárten.

9. Eta aitzinían eta oundouán zouátzan jentíac óihuz ári zirén : Hosánna Dabíten Semíari ; benedicátu déla Jáunaren izenían jiten déna ; Hosánna zelu gañ-gañetan !

10. Sárthu zénian Jerusalémen , hiría óro zotucátu zén : noúr da hóri, óxez ?

11. Eta jentéc zioyén : háu da Jésus profetá, Galiléa-Nazarethecoúa.

12. Jésus sárthu zén Jíncouaren témplouan ; eta ohíltu zutían témplouan sáltzen eta erósten ári zirénac óro, eta irálli zutían diháru khambiazalén maháñac, eta úrzo saltzalén jarguíac.

13. Eta érran zéyen : izkiribatúric da : éne Etchía izánen da déithuric oraziónezco etchía, ziec áldiz éguin duzie ouhoúñ-teguí bat.

14. Eta hullántu zéitzon úxu eta tcháñcu bátzu témplouan eta sendótu zutían.

15. Ikhoúsi zutiénian aphéz guehienéc eta Légue-eracasléc, Jésusec éguin miracullíac, eta

háurrac témplouan óihuz : Hosáanna Dabíten semíari ; gáiztu zirén.

16. Eta érran zéyouen : éntzuten duzia zér dioyén hoyéc ? Jésec ihardéxi zéyen : Bái, ez-tuziéya egundáno érran háu iracoúrri : háurren eta thiticouén ahótic idóki dúzu laidorióric hobéna.

17. Eta hoúrac útziric , jóuan zén hirític cámpo , Bethaniarát ; eta hán igáran zian gáya.

18. Góizian, utzúltzen zélaric hirialát, gosétu zén.

19. Eta ikhousíric phicotzé bat bide bazterrian, hullántu zén hartára, eta e-tzéyon déus edíren ósto báizic ; eta érran zéyon : ez-tadila jagóiti hitáric frúturic sór ; eta hainsárri eihártu zén phicotzia.

20. Hórren ikhoústiari harrítu zirén dizipuliac, eta zioyén : noúla eihártu da bathatían ?

21. Jésec elhia hárturic érran zéyen : eguiáz dioziét, bálin ba-zunie fedía, eta ez-pazinteyé khordóca, e-tzenezakeyé bakhóichki éguin phikotziari éguin dudána , béna érran

ba-zenezé méndi hórri ; khén adi, eta jáuz adi itchasoualát ; éguin léite.

22. Eta zér-ere galthatúren bei-tuzié othoit-zian sinhéxtereki, ukhénen duzie.

23. Jín zénian témplouala, hullántu zéitzon, ari zélaric eracásten , Aphézen guehiénac eta populúco zahárrac, eta érran zéyouen : zér léguez hóric egúiten dutúzu ? eta noúrc éman déizu zúzen hóri ?

24. Jésusec ihardéxi zéyen : bá-dut nic ére galthó bat zier egutéco : eta ziec hórtan ihardésten ba-deitazie, erránen déiziet nic ére zér léguez hóric egúiten dutúdan.

25. Noúntic zén Jouháneren batheyía ? zelútic ála guizounétaric ? — Hoúrac bére ártian ári zirén :

26. Erráiten ba-dúgu : zelútic , erránen déicu : zértaco árren ez-tuzié sinhéxi ? Erráiten ba-dúgu áldiz guizounétaric, populiaren béldur izáteco dúgu, zéren guziéc profetatáco etchekitzen bei-tzién.

27. Ihardéxi zéyouen holatán Jéusú eta érran : ez-takizúgu ; eta Jésusec hayér : nic ére ez-téiziet erránen zér zuzénez hóric egúiten dutúdan.

28. Béna zér záizie hoúntzaz : Guizoún bátec ba - zutían bí séme , eta guehiénari jouánic érran zéyon : éne Semía, zouáza égun, éne mahastíalat lánguitera.

29. Eta hárec ihardéxi zéyon : e - núzu náhi. Béna guéro dolutúric, jóuan zén.

30. Bestiagana jóuan zén eta bér gaizá érran zéyon ; hárec áldiz ihardéxi zéyon : banouázu, Jáuna, eta e-tzén jóuan.

31. Zoúñ da bíetaric aitáren nahía éguin diána ? Ihardésten déyoue : Lehéna. Jéusec erráiten déye. Eguiáz dioziét, publicánouac eta nesca-tzárrac lehentúren záitziela Jincouaren erresoumála.

32. Ezi jín záizie Jouháne saintutáruneco bidían , eta ez-tuzie hoúra sinhéxi ; publicanouéc áldiz eta nesca-tzárréc sinhéxi die ; eta ziec hóri ikhoúsi duzie eta ez-tuzie úkhen bihotzminic, éz habóro sinhextéric.

33. Behá ziteyé béste aleguía hoúni : Etche-co-jáun bátec lantátu zían mahastí bat eta zerrálluz ungurátu ; zugán bat ezári zían hán , eta thorré bat cráiki , guéro mahasti-záñer éman zían, eta béra hérriz-cámpo jóuan zén.

34. Hullántu zénian mahaxén bíltzeco thenoria, igórri zutian bére mithílac mahasti-záñetara, mahaxén hártzeco.

35. Béna mahasti-záñac lóthu zéitzen mithilér, eta báta zaflátu zién, bestia ého, eta bestia harrikaldustátu.

36. Igórri zian bérriz lehénic igórri zian béno mithil habóro ; eta hayér béste hainbéste éguin zéyen.

37. Azkenían igórri zéyen bére semía, zioualáric : éne semíaren achól ukhénen díe.

38. Béna mahasti-záñec ikhoúsi ziénian semía, bére ártian érran zién : houná primía, tziáuste, dezágun ého, eta goúre dáte háren hountarzúna.

39. Hártu zién, mahastític cámpo eroúan, eta ého.

40. Jíten datekiénian mahastiaren náusia, zér eguinen du mahasti-záñ hayér ?

41. Ihardésten déyoue : gaistoúac gaistóki gálduren dútu, eta bére mahastía emánen du béste mahasti-záñi, zouñec frútiac ekharríco bei-teitzoué bére thenorétan.

42. Jésusec érran zéyen : ez-tuziéya egun-

dáno iracoúrri Gúthun-Sáintietan : etche-egui-
léc bazterrialát ezári harría, izán da guiltz-
hárritaco hárturic : Jáun -góicouac du hóri
éguin eta miragárri da goúre beguiéntaco.

43. Hartácoz erráiten déiziet, Jincouaren
erresoumá izánen déla zier élkhiric, eta háren
frútiac ekharríco dutian populíari izánen déla
emánic.

44. Hárrí háren gáña erórten déna phorro-
catúren da, eta nouren ére gáña eroríco béi-
ta, houúra lehertúren du.

45. Entzun zutiénian Aphézen guehienéc
eta Farisienéc aleguía hóríc, ezagútu zién
hayétzaz míntzo zéla.

46. Eta náhi úkhen zukeyén hártu, béna
populíaren lóxa zirén, profetatáco edukítzen
ziélacoz.



XXII CAPITULIA.

1. **J**ÉSUS , elhía hárturic, mintzátu zén oráno aleguiaz eta érran zían :

2. Zeliétaco erresoumác udúri du erregué bat zouñec eztéyac éguin bei-tzutian bére semiari.

3. Eta igórri zutian bére mithílac ezteiliárren déitzera, eta e-tzirén jóúan náhi izan.

4. Berriz igórri zían béste mithílic mézu hounéki : érran ezézie ezteiliárrer : ene apáiria adelátu dut : éne zezénac eta abére guizen-tiac ehóric díra, eta óro adelatúric : tziausté ezteyétarat.

5. Béna hoúrac e-tzirén acholátu, eta jóúan zirén batá bére bordáltialat , bestia bére sal-erostétarat.

6. Bestéc áldiz hártu zutién mithílac eta goitzarrénez béthe oundoúan, ého zutién.

7. Errégue, hóri éntzua zíanian, gáiztu zén

eta bére armadac igorríric erháustu zutian guízoun-ehóile hóúrac eta hayén hiría sútán ezári zían.

8. Ordian érran zéyen bére mithilér : ez-téyac adelatúric díra, béna khumitatúric zirénac e-tzirén díño.

9. Zouazté árren bide buriétarat, eta ediréiten dutuzién guziac, eztéyatarat déi etzatzie.

10. Elkhi zirén mithílac bidétarat, eta báthu guziac, hóún eta gáisto, bíldu zutién, eta béthe zén eztéyetao barazcalguiá.

11. Sárthu zén errégue barazcalzalén ikhoustera, eta ikhoussi zían hán guizoún bat eztéy arropá e-tziána.

12. Eta érran zéyon : adiskidia, noula hében sárthu zira eztéy arropá gábe? Béna hóúra íchil égon zén.

13. Ordian erréguec érran zían bére manuzpécouer : estéca etzótzie eskíac eta zankhouac, eta ourthíki ezazie campóco ulhunpétarat : hán izánen da nígar eta hórtz carrásca.

14. Ezi hánitch díra déithiac béna gúti hatíac.

15. Ordian Farisiénac jóúan zirén, eta

alkharréki hitzartu zién atzaman béhar ziéla bére elhétan.

16. Eta igórri zéitzouen bére dizipulíac Heródesen guizounéki erráitera : Jáuna , badakizúgu eguiáti ziréla, eta Jincouaren bidía eguián eracásten duzúla ; eta ez-túzu zúc ihoúren achólic, eta ez-túzu guizounétan berhezkeriáric egúiten.

17. Erragúzu árren zér záizun : sóri dá legárraren Zesárri emáitia, ála éz ?

18. Jésusec ezagútzen bei-tzian hayén gais-tokeriá, érran zéyen : zértaco therritátzen náizie, falxiac ?

19. Erácoux ezadazie legárraren phacatzéco emáiten dén phezetá bat. Eta eskéntu zéyouen dinér bat.

20. Jésusec érran zéyen : nourena da be-guithárte háu, eta izkiribatúric dén izen háu ?

21. Erráiten déyoue : Zesárrena. Ordian érran zéyen : útzul etzatzie árren Zesárrenac Zesárri, eta Jincouarenac Jincouari.

22. Hoyén éntzutiac amiratúric ezári zutian, eta hoúra útziric jóuan zirén.

23. Bér egunian , hullántu zéitzon Saddu-

zeénac, zouñec bei-tioyé ez-téla hilen phízteric ; eta galthátu zéyouen :

24. Náusia, Moísac érran dízu : nourbáit hiltzen bá-da háurric gábe, háren emaztiareki ezcoúnt dádin hílaren anayía, eta oundóco éman dizón bére anayíari.

25. Ba-zutuzún árren goúre ártian zázpi anáye : lehéna ezcoúntu eta híl zúzun, eta ezpei-tzian háurric úkhen, anayíari útzi ziózun bére emaztía.

26. Bér guisán éguin dízu bi-guerrénac ; eta guéro hirour - guerrénac , zázpi - guerreníala ártio.

27. Guzién oundótic híl ízan dúzu emaztía.

28. Hilen arraphíztian árren , zázpietaric zouñen emázte izánen da? ézi guziéna ízan dúzu.

29. Ihardéxi zéyen Jésumec : herrapidían zirayé, éz ezagútuz Gúthun Sáintiac eta Jincouaren indárria.

30. Hilen phíztian , ez-tukeyé guizounéc emaztéric, éz emaztéc senhárric, béna izánen díra Jincouaren ainguríac bezála zelían.

31. Eta hilen phízten gáñen, ez-tutuziéya iracoúrri Jincouac érran déitzien hítz hóric :

32. Ni niz Abrahámen Jíncoua eta Isaáken Jíncoua, eta Jacóbeen Jíncoua. Ez-ta othian hílen Jíncoua béna bízi dirénena.

33. Behá zén populía, miréxiric zágouan harén jakitatiaz.

34. Farisiénac ordian, éntzunic ichil-erázi zutiála Sadduzeénac, bíldu zirén alkhargána.

35. Eta galthátu zéyon hayétaric bátec, leguíaren eracásle zénac, húxetan atzáman nábiz :

36. Náusia, zouñ da leguéco mánu handía ?

37. Ihardéxi zéyon Jésusec : maithatúren dúzu zoure Jínco Jáuna, zoure bíhotz guzíac, zoure aríma guzíaz, eta zoure gógo guzíaz.

38. Hóri da mánu handiéna eta lehéna.

39. Hóri bezaláco da bí-guerréna : maithatúren dúzu zoure khíde lagúna, ziháur bezála.

40. Bí mánu hoyétan dágo legúia óro, báí eta profetác.

41. Bílduric bei-tzirén ordian Farisiénac, Jésusec éguin zéyen gáltho háu :

42. Zér záizie Krístez? Noúren Semía da ? Ihardésten déyoue : Dabíténa.

43. Jésusec harzára : noúla árren Dabítec,

Espiritu Sáintiac mintz'erázten ziánian, déitzen du hoúra Jáuna, dioualáric :

44. Jáunac errán du éne Jáunari, jár zite éne escúñian, ézar ditzádan ártio zoúre exáyac zoúre houñ-petaco.

45. Dabítec déitzen diánian hoúra Jáuna, noulaz da háren Semía ?

46. Eta ihourc e-tzezakióñ hítzic ihárdex : eta égun hartáric aitzína ihour e-tzén ausártu galthóric hári habóro eguitéra.

XXIII CAPITULIA.

1. **O**RDÍAN Jésus mintzátu zén populiari eta bére dizipuliér :

2. Zioualáric : Moísaren jarguián járri díra Legue-eracaslíac eta Farisiénac.

3. Erráiten déitzienac óro árren beguíra etzatzíe eta éguin : béna hayén eguitatén aráu ez-tezaziéla éguin ; ézi erráiten díe eta éz eguiten.

4. Hérxten dutie háche handíac eta ézin égar ditakiénac , eta guizounén bizcarrétan ézarten dutie , beréc áldiz erhíaz ére ez-tutíe náhi hoúнки.

5. Bére eguitatíac óro guizounéz ikhousíric izáteco eguiten dutie : pergámu hedíac ekhártén dutie zoúñec zabalágo, eta franjác zoúñec luziágo.

6. Máite dutie léhen etzanguiác apairiétan eta léhen jarguiác bilkhurétan ;

7. Gúrrac plazétan; eta, náusia, déithuric izátia guizounéz.

8. Ziec e-tziteyéla náusiac déi, ézi ez-tuzie náusi bat báizic; ziec áldiz óro anáye zirayé.

9. Eta ez-tezaziéla ihour áita déi lúrrian; ézi ez-tuzie aitá bat báizic, zeliétan déna.

10. Eta náusi izénic ez-tezaziéla hár, zéren Kríst béi-ta zien náusi bakhótcha.

11. Zien ártian handiém déna, izánen da zien zerbutchári.

12. Ezi altchátzen dátekiena, aphaltúric izánen da, eta apháltzen dátekiena altchatúric izánen da.

13. Gáitz áldiz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxiac, zéren zerrátzen bei-tuzie zeliétaco erresoumá guizounén aitzinian; ézi e-tzirayé zihauréc sártzen, eta sárthu náhi lirátekienac, ez-tutuzie úzten sártzera.

14. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxiac, iréxten bei-tutuzie alhargunxén etchiac, othóitze lúze eguítez, hortácoz ére garratzágo izánen da zien judiziónia.

15. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxiac ungurátzen bei-tuzie itchasoúa eta luhi-

dorra zien errelijionalát guizoún baten biltzeco, eta hoúra úkhen duziénian, egúiten duzie ifernúco séme berritacoúaz ziec béno habóro.

16. Gáitz zien, aitzindari uxíac, zoúñec beitiózie : nourbáitec zín egúiten bá-du témploúaz, éz-ta déus : béna témploco urhíaz zín egúiten bá-du, zórdun da.

17. Ertzoúac eta uxíac : zér othe da handiágo, urhía, ála urhía sáintutzen dian témploúaz ?

18. Oráno diózie : nourbáitec zín egúiten bá-du altharíaz, déus éz-ta ; béna noure-ere zín egúiten béi-tu althariaren gáñen dén oberendáz, hárec zór du.

19. Uxíac, zér da óthe handiágo, oberendá, ála oberendá sáintutzen dian altharía ?

20. Altharíaz árren zín egúiten diánac, zín egúiten du hártzaz eta háren gáñen dirén guziéz.

21. Eta témploúaz zín egúiten diánac, zín egúiten du témploúaz eta hártan dágonaz.

22. Eta zelíaz zín egúiten diánac, zín egúiten du Jincouaren trónouaz eta hártan járriric dágonaz.

23. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxiac, zouñec hártzen bei-tutuzie detchimác, azkenazbéste ahamentátic, anétatic eta tcharpólletic, eta úzten bei-tutuzie leguéco mánu handiénag, justiziá, urgaíztia, eta leyáltarzuna: hóric éguin béhar zuntién eta bestiac éz útzi.

24. Aitzindari uxíac, eltchó batengátic edária irátzico duziénag, eta khamelú bat áldiz iréxico.

25. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxiac, zouñec chahátzen bei-tuzie edan-ountziaren eta ján-ountziaren campoúa; zihauréc áldiz barnétic ouhouñkeriaz eta théyukeriaz bethéric zirayé.

26. Farisién uxía, cháha ezázu lehénic edan-ountziaren eta jan-ountziaren barnía, campoúa ére cháhu izan dádin.

27. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxiac zéren udúri bei-tuzie hóbi chouritiac, zouñ campótic éder aguéri bei-tira, barnétic áldiz híl ezúrrez eta zér náhi zikhinkeriaz bethéric.

28. Halabér ziec ére jústo udúri duzie guizounén aitzinían, barnétic áldiz falxukeriaz eta gaistokeriaz bethéric zirayé.

29. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxiac, zouñec eráikiten bei-tutuzie Profetén hobíac, eta jústouen ehortz-lekhiac edértzen;

30. Eta erráiten bei-tuzie : goúre aitén egunétan ízan ba-guina, ez-kinén izánen hayén lágun Profetén odólaren ichoúrteco.

31. Holatán zihauréntaco jakile zirayé, Profetác ého dutiénen Séme zirayéla.

32. Bétha úrhent ezazie ziec, zien aitén izaría.

33. Suguíac, bipéra humíac, noula íhes egúinen duzie iferníalat coundenatúric izátiari?

34. Hartácoz nic igorríco déitziet Profetác, eta zuhúrrac eta Legue-eracaslíac, eta hayétaric ehóren duzie, eta cruzificatúren, eta hétaric azotatúren duzie zien bilkhurétan, eta hérriz hérrí oundoúan jarráikiren zitzáitze.

35. Eror dádin ziótara, lurren-gáña ichouríric ízan dén ódol jústo guzía, Abél jústouaren odolétic Zacaría, Barakiásen Semíaren odolíala ártio, zouñ ého bei-tuzie témplouaren eta althariaren ártian.

36. Eguiáz dioziét, hóric óro jinen díra órai bizi dirén hoyétara.

37. Jerusaléme, Jerusaléme ! Profetén hil-
erázlia, eta hiregána igorrién azota-erázlia
zoumbát órduz náhi úkhen dútut bíldu
bíre háurrac, olloúac bére tchitchác hegal-
pétara bíltzen dutian bezála, eta éz-tuc náhi
úkhen.

38. Sárrí útziric izánen záizie zien etchia
húxic.

39. Ezi erráiten déziet : e - náizie habóro
ikhousíco, érran dezazien ord'ártio : Benedi-
cátu déla Jáunaren izenian jíten déna !



XXIV CAPITULIA.

1. **J**Ésus témplofic élkhiric, ba-zouan. Eta hullántu zéitzon bére dizupulíac, témplouaren eguindúra ederrén hári ikhous-erázteco.

2. Jésec elhia hárturic, érran zéyen : ikhousten dutuzie hóric óro? Eguiáz dioziét, éz-ta hór egónen harríric hárrin gáñen, barreyatúren ez-ténic.

3. Guéro járriric zágoualaric Olibétaco mendian, hullántu zéitzon dizipulíac berbérac, eta galthátu zéyouen : erragúzu, nouíz hóric hélturen dirén? eta zérc ezágut - eráziren dian, zoure jítia eta mundiaren urhentzia?

4. Jésec ihardéxi zéyen ; Beguiréizie ihourc ingána e-tzitzén.

5. Ezi hánitch jínen díra éne izenían : ní niz Kríst, óxez ; eta saldoúa inganatúren díe.

6. Entzunen ére duzie mintzátzen guérlaz,

guérta heróxez. Beguiréizie izitzétic. Ezi hoyéc héltu béhar díe, béna ez-táte oráno urhentzia.

7. Ezi jáikico da populía populiaren cóuntre, erresoumá erresoumáren cóuntre, eta izánen díra uzurriac, eta gosetiac, eta luhikharác, hánitch lekhútan.

8. Eta hóríc óro izánen díra gáitzen haxárriac.

9. Ordian emánen zutié eskerniatúric izáteco eta hil-eráziren zutié : eta popúlu guziéc hástio zutukeyé éne izenagátic.

10. Eta ordian hánitch khordocatúco eta erórico díra; álkhar sálduren díe, eta álkhar húgu dukeyé.

11. Hánitch proféta fálxu jáikiren díra, eta saldoúa inganatúren díe.

12. Eta nóula gáinti egúinen béi-tu gaistokeriac, hóztuco da haníthen caritatía.

13. Béna nóurc-ere iráñen béi-tu urhentzialáno, hóura izánen da salbatúric.

14. Erántzunic izánen da zeliétaco erresoumáren Ebanjelio háu múndu guzian, ízan dádin jakiletáco popúlu guzién, eta ordian héltuco da urhentzia.

15. Ikhoúsi dutukeziénian árren, lékhu sáintian, Daniél Profetác aiphátu dutian itchouskeria deithóragarriac (iracoúrten diánac, hár béza gogoúan) :

16. Ordian Judéan direnéc íhes éguin bezé mendiétarat;

17. Hegátzian déna, ez-tadila jáix etchéric zerbáiten hártzera.

18. Eta alhorrian déna ez-tadila útzul sayouáren hártzera.

19. Gáitz izórra direnén, eta unhúde direnén, égun hétan.

20. Othoi ezazie ez-tádin guértha zien ihési jouáitia, neguian edo nescanegunían.

21. Ezi izánen díra ordian eskernio izigarriac, halacóric ez-péita ízan mundiaren hástetic oraidára, éz eta izánen jagóiti.

22. Eta ez-pa-zirén ízan égun hóurac llaburtúric, salbatúren zénic íhour e-tzén izánen: béna haitatiéngatic llaburtúric izánen díra égun hóurac.

23. Ordian nourbáitec erráiten ba-déizie: houná Kríst hében da, édo hán da: ez-teza-ziéla sínhex.

24. Ezi jáikico da Kríst fálxu eta proféta fálxu: eta egúinen dutie gáiza háiñ handiac eta izigarriac, noún haitatiac bérac (áhal ba-lédi), bíl bei-litzakeyé herrapidíalat.

25. Náhi úkhen zutiét aitzinétic jakinxútu.

26. Erráiten ba-deizié árren: bortían da, e-tziteyéla jóuan; hében da barnian, ez-teza-ziéla sínhex.

27. Ezi noúla béi-ta iñhazia ekhi-jáikiguiatic élkhi, eta itzalguiála ártio aguértzen: hála izánen da Guizoúnaren Semíaren jítia.

28. Noún-ere bei-táte khorpítza, hára bíl-duco díra arranoúac.

29. Eskerniózco égun hoúrac igáran diratekian bézañ sárri; ekhia ulhuntúren da, eta arguizaguíac éz-tu emánen bére arguía; izárrac eroríco díra zelútic, eta zeliétaco armadac zotucatúco díra.

30. Eta ordian aguertúco da Guizoúnaren semíaren banderá zelían, eta heyagóraz hástico díra lurreco popúlu guziac, eta ikhousíco die Guizoúnaren Semía jiten zelúco odéyetan photére eta óspe handiréki.

31. Igorríco dútu bére ainguriac trompetá-

ren óihu ozénareki, eta bilduren dutie Jincouaren haitatiac láur aizén aldétaric, mundíaren bazter-batétic bestialáno.

32. Gogo-emazie phicotzétic hártu counparazióniari: ádar berác élkhiten záitzonian, eta ostouíac sórtzen, ba-dakizie udá húllan déla.

33. Halabér ziec, ikhousten dutukeziénian hóric óro, jákin ezazie húllan déla eta borthán.

34. Eguíaz dioziét, ez-téla igaránen sortzápen háu, hóric óro héltu gábe.

35. Zelia eta lúrra igaránen díra, béna énc erránac ez-tíra igaránen.

36. Béna égun houúra eta oréna ihourc ez-takítza, éz eta zeliétaco ainguriéc, Aitac bérac báizic.

37. Noéren egunétan héltu zéna, guerthátuco da Guizoúnaren semíaren jítian.

38. Ezi noula bei-tzirén, uholdiaren aitzinéco egunétan, játen ári eta edáten, ezcoúntzen eta ezcount-erázten, Noé arcán sárthu zén egunialáno;

39. Eta ez-peit-zirén gogouátu, uholdía jin ártio eta hárec óro eráman ártio; hála izánen da Guizoúnaren Semíaren jítia.

40. Ordian bí guízoun ba-diráte alhorrian, báta hárturic izánen da eta bestía útziric.

41. Bi emázte eháiten ári diráte eiherán, báta hárturic izánen da, eta bestía útziric.

42. Izan ziteyé árren iratzárrri, ez-peí-takizie zér orénez zien Jáuna jinen dén.

43. Ezi hoúntzaz óhart ziteyé : ba - léki etcheco - jáunac zér thenórez jitecoua dén ouhoúña, izatzarriric égon léite, eta e-lezáke bére etchia zilatzéra útzi.

44. Ziec ére árren prést égon ziteyé ; zéren ez-takizién orenian jinen béi-ta Guizoúnaren Semia.

45. Noúr oúste duzie déla míthil leyál eta zuhúrri, náusiac etchéncó guzién gáñen ezári diána, hayér behar-ordian játecouaren emáiteco ?

46. Doháxu da míthil hoúra, náusiac, jiten dénian, ediréiten bá - du hála bére eguinbidian.

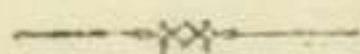
47. Eguiáz dioziét, bére hontárzun guzién gáñéco ezariren diála.

48. Béna gáisto bá-da zerbutchári hoúra, eta erráiten bá-du bére béithan : berántzen du éne náusiac jítia :

49. Eta hásten bá-da bére miscánda lagu-
nén jóiten, eta játen eta edáten ordizaléki :

50. Jinen da míthil háren náusia, egurú-
kiten ez-tían egunían, eta hárec ez-takían
orenían :

51. Eta berhezico du, eta gaistouéki emá-
nen déyo bére phartia. Hán dáte nigar eta
hórtz carrásca.



XXV CAPITULIA.

1. **O**RDÍAN zeliétaco erresoumác udúri dúke hámar Birjína, zouñ bére argui-ountziac hárturic, élkhi bei-tzirén ezcountzalén hártzera.

2. Hayétaric bóst ba-zirén érho zirénac, eta bóst zúhur zirénac.

3. Bóst erhouéc argui-ountzién hártzian, e-tzién hártu beréki olióric.

4. Zuhurréc áldiz argui-ountziéki hártu zien oliouá bére pitchérretan.

5. Ezcountzaliac berántzen bei-tzian jítia, logalétu zirén óro, eta louíac hártu zutian.

6. Béna gaihérditan, oihú-bat erántzun zén: ezcountzalia jítén da, élkhi ziteyé háren hártzera.

7. Berhála jáiki zirén Birjína hoúrac óro, eta adelátu zutién bére argui-ountziac.

8. Erhouéc ordian érran zéyen zuhurrér: emaguzie zien oliótic, hiltzen bei-tira goúre arguiac.

9. Ihardéxi zéyen zuhurréc : éz, lóxaz ez-tezágun áski úkhen zien eta gouretáco ; zou-azté lehenágo saltzalétara eta éros ezazie.

10. Béna erostéra zouatzaláric, jin zén ez-countzalia : eta adelatúric zirénac eztéyatarat haréki sárthu zirén, eta borthá zerrátu zén.

11. Azkenian jin ziren béste Birjinác ére : Jáuna, Jáuna, óxez, idéki ezagúzu.

12. Béna hárec ihardéxi zéyen : eguiáz dioziét, e-tzutiét ezagúzen.

13. Hartácoz iratzárri égon ziteyé, ez-peitakizie egúna, ez oréna.

14. Guerthatúco da , hala - noula guízoun herriz-cámpo zoúan bátec déithu bei-tzutian bére mithílac, eta hayén eskiétan bére hountarzúnac ezári.

15. Báti éman zian bóst taléntu , besté báti bíga eta besté báti bát ; bakhótchari bére ahálaren aráu, eta jóúan zén berhála.

16. Jóúan zén bóst taléntu úkhen ziana, eta balía erázi zutian , eta irabázi zian bestéric bóst.

17. Halabér éguin zian bí taléntu úkhen zianac eta béste bíga irabázi zian.

18. Bát úkhen ziána áldiz, jóuan eta lúrrian ziló-bat éguin zian eta górde zian bére náusiaren diharía.

19. Dembóra luzéren burían, utzúli zén míthil hayén náusia, eta galthátu zéitzen khountíac.

20. Hullántu zén bóst taléntu úkhen ziána, eta eskéntu zéyon béste bóst, erráiten zéyolaric : Jáuna, bóst taléntu éman déitazu, houná béste bóst irabázi dutudánac.

21. Náusiac érran zéyon : oúnxa hóri, míthil hoún eta leyála, izan béi-hiz fidél aphurrétan, hanitchen guehién ezaríco áit ; sár ádi hire náusiaren boztarioúan.

22. Hullántu zén guéro bí taléntu úkhen ziána, eta érran zéyon : Jáuna, bí taléntu éman zenéitan, houná béste bí irabázi dutudánac.

23. Ihardéxi zéyon náusiac : oúnxa hóri, míthil hoún eta leyála, aphurrétan izan béi-hiz fidél, hanitchen guehién ezaríco áit, sár ádi hire náusiaren boztarioúan.

24. Hullántu zén azkénic, taléntu bat úkhen ziána eta érran zian : Jáuna, ba-dakít guízoun

gogorra ziréla ; eráikiten dúzu eréñ ez-túzun lekhían, eta iráurri ez-túzun lekhían biltzen dúzu :

25. Hartácoz lóxa bei-nintzan , jóuan núzu eta górdé dízut zoúre taléntia lúrrian : houná noún dúzun zouría.

26. Náusiac ihardéxi zéyon eta érran : míthil gáisto eta auhérra , ba-hakían eráikiten dudála eréñ ez-túdan lekhían, eta biltzen iráurri ez-túdan lekhían :

27. Béhar hían árren ezári éne diharía bankiéren eskiétan, eta nic jin oundoúan eráikico nián enía irabaziareki.

28. Elkhi ezózie taléntia , eta emoúzie hámar taléntu diánari.

29. Ezi diánari emánen záyo eta gáintica ukhénen du ; ez-tiánari áldiz, diála udúri dían hoúra ére élkhico záyo.

30. Eta míthil auhérra ourthíki ezazíe campóco ulhunpétarat : hán dáte nígar eta hórtz carrásca.

31. Jíten dátekienian Guizoúnaren Semía bére handitárzunian, eta aingúru guziac haréki , ordían járriren da bére erreguegouáco jarguián.

32. Eta háren aitziniala bílduren díra popúlu guziac, eta berhezíren dútu alkhargánic, artzáñac berhézten dutian bezála ardiac akherrélaric.

33. Eta ezaríco dútu ardiac bére escúñian, akhérrac áldiz eiskérrian.

34. Ordian Erréguec erránen du bére escúñecouer : tziáuste éne Aitac benedícatíac, góza ézazie zientáco mundiaren hástetic adelatúric dén erresoumá.

35. Ezi góse izán niz eta éman déitazie játera : egárrí izán niz, eta éman déitazie edátera : árrotz nintzan eta hártu náizie :

36. Biláiziric nintzan eta beztítu náizie ; éri nintzan eta jín zitzáiztayé ikhoústera : presoúnteguián nintzan, eta jín zirayé enegána.

37. Ordian jústouec ihardexíren déyoue : Jáuna, nouíz ikhoúsi zutúgu gosetúric eta éman déizugu játera ? egárrituric eta éman déizugu edátera ?

38. Nouíz árrotz ikhoúsi zutúgu eta hártu etcherát, edo biláiziric eta beztítu ?

39. Edo nouíz ikhoúsi zutúgu éri edo presoúnteguián eta jín guíra zouregána ?

40. Eta erréguec ihardexiren déye : eguiáz dioziét, hóric éguin dutuziénian éne anáye tchipién hoyétaric báti, éni éguin dutuzié.

41. Erránen du guéro eiskérrecouer : zouazté enegánie , maradicatiac , bethiéreco súyalat , zouñ izán béi-ta phízturic débriaren eta háren lagunén.

42. Ezi góse izán niz, eta ez-téitazie éman játera : egárri izán niz eta ez-téitazie éman edátera.

43. Arrotz nintzan eta e-náizie bíldu : biláiziric eta e-náizie beztítu : éri eta presóunteguian eta e-tzitzáiztaye jín ikhoústera.

44. Ordian hayéc ére ihardexiren déyoue : Jáuna, nouíz ikhoúsi zutúgu gosetúric, edo egárrituric, edo árrotz, edo biláiziric, edo éri, edo presóunteguian , eta ez-téitzugu éguin goúre eguinbidíac ?

45. Eta hárec erránen déye : eguiáz dioziét, tchipién hoyétaric báti hóric éguin ez-tutuziénian, éni dutuzié éz éguin.

46. Eta jouánen díra hóric bethiéreco thormentiétarat, jústouac áldiz bethiéreco bizitzialat.

XXVI CAPITULIA.

1. **U**RHÉNTU zutiánian Jésusec éihe hóric, érran zéyen bére dizipuliér :

2. Ba - dakizie bí egúnen burían Bázcoua egúnen déla ; eta Guizoúnaren Semía emánic izánen da cruzificatúric izáteco.

3. Ordían bíldu zirén Aphézen guehiénac eta populúco zahárrac, Caífas déitzen zén Aphéz-handiaren etche-héipiala.

4. Eta hitzártu zién béhar ziéla ichilca Jésus atzáman eta hil-erázi.

5. Béna zioyén : Ez jéi-egunian, albarót zoubáit populían eráik ez-tádin.

6. Ordían Jésus Bethanian zélaric, Simoún lepradúnaren étchen,

7. Hullántu zéyon emazté bat, urrin-hoún balioúsez bethéric zén alabástrozco ountzí bat eskían, eta ichoúri zéyon burun-gáña máhánian zélaric.

8. Hórren ikhoústia gaitzéxi zién dizipuliéc, eta érran zién : zértaco éguin holáco gáltzia?

9. Ezi hóri sáldu áhal zátekian oúnxa, eta sária éman beharrér.

10. Jésec bei-tzakian zér zioyén, érran zéyen : zértaco emáiten deyozié emázte hoúni hiráic? eguitáte hoúna eguin du éne eretzian.

11. Ezi ba-dutuzié béthi behárrac ziéki, ní áldiz e-náizie béthi ukhénen.

12. Urrin-hoún hóri éne khorpitziala ichoúri du éne ehortzetáco.

13. Eguiáz dioziét : noún-nahi ízan dádin Ebanjelio háu pheredicatúric múndu guzian, izánen da ére erránic hoúnec zér éguin dian, hoúnen orhitzapenétan.

14. Ordian jóuan zén hamabietaric bát, Judás Iscarióta déitzen zéna, Aphézen guehié-netara ;

15. Eta érran zéyen : zér náhi déitazie éman eta nic hoúra eskiétaturen déiziet. Hayéc eskéntu zéyouen hóguei-eta-hámar zilhar.

16. Ordútic uxártiaren gouáita zabilan, hayén eskiétan háren ezárteco.

17. Ogui altchátu-gabén léhen egunian,

hullantu zéitzon dizipuliac Jésusi eta érran zéyouen : nouñ náhi dúzu adéla dizazúgun Bázcouaren játeco ?

18. Ihardéxi zéyen Jésusec : zouazté hiríala, houlacouagána eta errózie : náusiac igórtén déizu : éne thenoria húllan da, zoure etchéra jiten núzu éne dizipuliéki Bázcouaren eguitéra.

19. Dizipuliéc éguin zién Jésusec manhátu zéyen bezála, eta adelátu zién Bázcoua.

20. Arráxa héltu zénian , járri zén maháñian bére hamabí dizipuliéki.

21. Eta játen ári zirélaric érran zéyen : eguiáz dioziét ziótaric bátec traditúren náyala.

22. Hítz hoyéz ezinágo bihotztérrituric , hási zéitzon aldica galthátzen : ní othé niz, Jáuna ?

23. Jésusec ihardéxi zéyen : enéki eskia plátian ezárten diánac, hárec traditúren náí.

24. Báí Guizoúnaren Semía ba-doua, hártzaz izkiribatúric dén bezála ; béna gáitz guízoun háren, zouñtzaz izánen béi-ta traditúric ; hóbe zátekian harentáco, ez-pa-zén egundáno sórtu.

25. Judás háren tradizaliac, elhía hártu zían

eta érran zéyon : náusia, ní othé niz ? ihardéxi zéyon : érran dúzu.

26. Aiháitan zirélaric , Jéusec hártu zian oguía, benedicátu eta háuxe eta éman dizipuliér erráiten zéyellaric : hár ezazie eta ján ; háu da éne khorpítza.

27. Guéro hárturic edan-ountzia, eskérrac utzúli zutían, eta éman zéyen, erráiten ziálaric : édan ezazie hountáric guziéc,

28. Ezi háu da éne odóla, páto berricoúa, zouñ hanítchen-tzát ichouríric izánen béi-ta bekhatién pharcamentútan.

29. Báita erráiten déiziet : éz - tut habóro edánen aihénaren frútu hortáric, jín ártio egúna zouñtan béri edánen béi-tut ziéki, éne Aitáren erresoumán.

30. Eta eskerrézco psálmíac érran oundoúan, jóuan zirén Olibétaco mendialat.

31. Ordian Jéusec érran zéyen : ziec guziéc gáur gálbide hárturen duzie nítan. Ezi izkiri-batúric da ; jóco dut artzáña, eta barreyatúren díra arthaldéco ardiac.

32. Béna phíztu nízatekiénian, lehentúren nitzáizie Galiléara.

33. Phetíric elhia hárturic érran zéyon : béste guziéc zútan gálbide hárturic ére, nic ez-tít jagóiti hárturen.

34. Jésec érran zéyon : eguiáz erráiten déizut, gáur bérián, ollárrac khantátu gábe, hirourétan ukhatúren náizu.

35. Phetíric érran zéyon : béhar bá-nu ére zouréki híl, e-tzútut ukhatúren. Halabér béste dizipúlu guziéc ére érran zéyouen.

36. Ordian héltu zén Jésus hayéki Jetsemáni déitzen dén guné batetára , eta érran zéyen dizipuliér : záuzte hében, ní haráche nouán ártian, othóitze eguitéra.

37. Hártu zutían beréki Phetiri eta Zebedéen bí semiac, eta hási zén tristetzen eta bihotz-térritzen.

38. Ordian érran zéyen : triste da éne arimá hiltzerano : záuzte hében, eta iratzarríric égon ziteyé enéki.

39. Eta hurruntchiágo jouánic, eróri zén ahózpez lúrrén-gáña , othóitze háu egúiten ziálaric : Ene Aita, áhal bá-da, hurrunt bédi enegánic calitzía hóri ; haregátic éguin dadíla éz nic náhi dúdan bezála, béna zúc náhi dúzun bezála.

40. Guéro jin zén dizipuliétara eta ló edíren zutían, eta érran zéyon Phetíriri : zér, e-tzirayé orén bat égon áhal ízan enéki iratzarríric?

41. Záuzte iratzarríric, eta othóitze eguizie, éror e-tziteyén tentazióñian, ézi izpirítia bérhañ zálhe da, béna araguía flácu.

42. Harzára bí-guerren aldíco jóuan zén, eta othóitze éguin zían, zióualáric : éne Aita ez-pa-dáite calitzía hóri igáran nic édan gábe, éguin bédi zoúre nahía.

43. Utzúli zén berriz eta ló edíren zutían, ézi logaliac zerrátzen zéitzen beguíac.

44. Eta hóurac útziric, berriz jóuan zén eta othóitze éguin zían hírou-guérren aldíco, berhítzac erráiten zutiálaric.

45. Guéro jin zén bére dizipuliétara eta érran zéyen : ló eguizie órai eta pháusa ziteyé; houná noún dén húllan oréna, eta Guizoúnaren Semía gaistouén eskiétan ezaríric izánen da.

46. Jáiki ziteyé, gouátzan, háu duziéla hullántzen éne tradizalia.

47. Oráno mintzo zélaric, aguértu zén Judás, hamabíetaric báta, eta haréki jénte-ózte handí

bat ezpatéki eta makhiléki, aphézen guehienéc eta populúco zaharréc igorríric.

48. Háren tradizaliac segnále háu éman zéyen : nouíri-ére emánen béi-tut pót bat, hóura da, lóth zakitzoyé.

49. Eta hainbéstereki Jésusen-gána hullantúric érran zéyon : ágour , náusia : eta pót éman zéyon.

50. Erran zéyon Jésumec : éne adiskidia, zértara jin zira? Ordian bestiac hullantu zirén eta ezári zutién eskíac Jésusen gáña, eta hártu zién.

51. Arte-hórtan Jésumeki ziénetaric bátec, hártu zian ezpatá, biláizi, eta jó Aphéz-handiaren mithíl bat ; eta mouztu zéyon behárria.

52. Béna Jésumec érran zéyon : útzul ezázu ezpatá bére lekhíalat , ézi ezpatá erabilíco diána, ezpatáz hílen da.

53. Oúste duzia ez-tezakedála óthoy éne Aita, eta e-lizakedála berhála ígor hamabí aingúru lejióne béno habóro?

54. Béna noula bétha litáke , hóla ízan béhar déla, erráiten dién Izkiribíac?

55. Ordian Jésum mintzátu zén jénte sáldo

hári, eta érran zéyon: ouhoúñ batetára bezála élkhi zirayé ezpatéki eta makhiléki éne hártzera: égun óroz zien ártian nindágon, témplouan eracásten, eta e-náizie hártu.

56. Béna hóric óro éguin díra Profetéc erranén bethatziagátic. Ordian dizipúlu guziéc, hoúra útziric, íhes éguin zién.

57. Jésus hártu zienéc eroúan zién, Caífas Aphéz-handiaren etchéra, noún bílduric beitzáuden Legue-eracasliac eta populúco zahárrac.

58. Phetiri jarráiki zéyon hurrúntic, Aphéz-handiaren etche-héipialano: eta bárna sárthuric, járri zén miscandiéki, urhentburía ikhoúsi nábiz.

59. Aphézen guehiénac eta bilkhúra guzia, jakíle-falxugouá báten oundoúan zirén Jésusen cóuntre, háren hil-erázteco.

60. Eta e-tzién ediréiten, nahi-báda hánitch jakíle-fálxu erántzun zirén. Azkenian bí jakíle-fálxu aguértu zirén,

61. Eta érran zién: hoúnec errán du: egótchi dezáket Jincouaren témploua, eta hirour egúnez arr'eráiki.

62. Ordian Aphéz-handia chutitzen da eta erráiten déyo : ez-túzu déus ihardésten hoyéc zoúre cóntre ekhártén dutién jakilegouér ?

63. Jésus áldiz ichílic zágouan. Aphéz-handiac érran zéyon : manhátzen zútut Jínco biziaren izenían , érran dizagúzun zú zirénez Kríst Jincouaren Semía.

64. Jésume ihardéxi zéyon : érran dúzu. Báita dioziét , egún bátez ikhousíren duzié Guizoúnaren Semía járriric Jínco photerexiaren escúñian eta jíten zelúco odéyetan gáñen.

65. Ordian Aphéz-handiac urrátu zutian bére souñecouac : bourháu eguín du, óxéz ; zértaco dúgu habóro jakile behárric ? zihauréc órai éntzun duzié bourháua :

66. Zér záizie ? hayéc ihardéxi zién : hiltzia zór záyo.

67. Ordian thú éguin zéyouen beguithártiala ; ukhubílla-khálduz jó zién ; bestíac áldiz matheláco emáiten ári ízan zéitzon ,

68. Ziouélaric : kháusi ézac, Kríst, noúr da jó áyana ?

69. Phetíri árté-hórtan járriric zágouan campóco héipian : eta hullántu zéyon nescató

bat eta érran : zú ére Jésus Galiléacoeareki zinén.

70. Béna hárec guzién aitzinían ukhátu zían, zioualáric : ez-takít zér diózun.

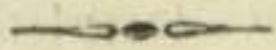
71. Bortnátic élkhiten zélaric, béste nescató bátec ikhoúsi zían eta érran zían hán zirenér : hóri ére Jésus Nazaréthecouareki zén.

72. Eta hárec bérriz ukhátu zían zineki, erráiten ziálaric : éz-tut ezagútzen guízoun hóri.

73. Hántic aphúr báten burían, hullántu zirén hán záudenac, eta érran zién Phetíriri : bái hayétaric zira zú ére, ézi zoure elhestác bérac salhátzen zútu.

74. Ordían hási zén arnégu eta zin eguiten e-tziála guízoun hoúra ezagútzen. Eta hainsárri ollárrac khantátu zían.

75. Eta orhítu zén Phetíri zér érran zéyon Jésec : ollárrac khantátu béno léhen, hirou-rétan ukhatúren náizu. Eta camporát élkhiric, nigár éguin zían mingárki.



XXVII CAPITULIA.

1. **G**oíza héltu zénian, Aphézen guehienéc eta populúco zaharréc alkharréki hitzártu zién Jésusen hil-eráztia.

2. Estecatúric erakhárrí zién, eta ezári Poúntzio-Pilátusen eskiétan.

3. Ordían Judás, háren tradizaliac, ikhoúsi zíanian coundenatúric zéla, dolutúric, ekhárrí zéitzen aphézen guehienér eta zaharrér hóguei-eta-hámar zilhárrac :

4. Erráiten zéyelaric : gáizki eguín dut jústouaren odóla sálduz. Ihardéxi zéyouen : goúri zér záicu? Zúc ikhousázu.

5. Ourthíki zían diharía témploualat, eta jóuan zén eta bére buría urkhátu zían.

6. Aphézen guehienéc eráiki zién diharía, béna érran zién : éz-ta sóri hoyén tresórialat ezártia, odólaren sária délaco.

7. Eta alkharréki hitzárturic, erósi zién hárt-

zaz, lurrezco ountzi-eguilé bāten alhōrra, arrotzén ilhērritaco.

8. Hartācoz da, égun orāno, álhōr hoúra déithuric *Hazeldāma*, érran náhi bēi-ta ódolalhōrra.

9. Ordian béthe zén Jeremia profetác érran ziana : hártu dutie hōguei-eta-hāmar zilhar phezác, zouñ bei-tira saltzapenétan ezariric izan dénaren sária, eta zouñen khóstuz erósi bei-tie Israeléco háurrer;

10. Eta ezári dutie lurrezco oúntzi-eguiliarren alhorrian ; Jincouac eracoúxi déitan bezála.

11. Jésus árren ekhárri zién gobernadoriaren aitziniala ; eta galthātu zéyon gobernadoriac : zú zirá Judiouén erreguía ? Jésec érran zéyon : ba-diózu.

12. Eta oguendúntzen bei-tzién aphézen guenhienéc eta zaharréc ; e-tzéyon déus ihardéxi.

13. Ordian Pilátusec érran zéyon : ez-túzu éntzuten zoubát jakilegoúa zoure gāñ ekhárten dién ?

14. Béna e-tzéyon déusetan ihardéxi, hórtzaz ezināgo bei-tzén gobernadória miréxiric.

15. Bázcoco égun handian, éman óhi zian populiari presounér bat, beréc náhi ziéna.

16. Báita ba-zian ordian khatiétan guiza-gáisto famatú bat, Barabbás déitzen zéna.

17. Eta hán bei-tzirén bílduric, Pilátusec érran zéyen : zouñ náhi duzie éman dizaziédan, Barabbás ála Jésus, Kríst déitzen déna?

18. Ba-zakian ézi bekhaisteriaz háren eskiétan ezári ziéla.

19. Báita tribunálian járriric zélaric, igórri zéyon emaztiac erráitera : ez-tadila déus izan zoure eta jústo hórren ártián, ézi hánitch eskerniátu núzu gáur amexetáric horrengátic.

20. Arte-hórtan Aphézen guehienéc eta zaharréc populiari burian ezári zéyouen, béhar ziéla Barabbás galthátu, Jésus áldiz gál-erázi.

21. Gobernadoriac árren elhia hárturic, érran zéyen : zouñ náhi duzie bietaric éman dizaziédan ? Ihardéxi zéyouen : Barabbás.

22. Pilátusec érran zéyen : zér ordian egúinen dut Jésus, Kríst déitzen dénaz ?

23. Gaziéc ihardésten die : cruzifíca dadíla. Gobernadoriac erráiten déye : Béna zér gáizki egúin du ? Hayéc zinezágo óihu egúiten die, dioyélaric : cruzifíca dadíla.

24. Pilátusec, ikhousíric e-tziála déus ira-

bázten, eta jentia habóro gáiztez zouála, hoúr erakhárrí zían, eta eskíac chabátu zutian populiaren aitzinían ziuualáric : cháhu niz ní jústo hoúnen odolétic : ziec ikhousazie.

25. Popúlu guzíac ihardéxi zían : hórren odóla goúre gáñ déla eta goúre háurren gáñ.

26. Ordían eman-erázi zéyen Barábbas ; Jésus áldiz azotatúric eskiétan ezári zéyen crucificatúric izáteco.

27. Ordían gobernadoriaren soldáduéc , eráman zién Jésus jaureguíala eta bére lagúnac óro háren unguíala bíldu zutién.

28. Biláizi zién eta cápa gorri bátez ungu-rátu ,

29. Eta khorouá bat elhórriz eguínic , ezári zéyouen burun-gáñen , eta canaberá bat eskían , eta belhaicátzen zirélaric háren aitzinían , náusaz ári zéitzon , ziuélaric : ágour déizugu , Judioúen erreguía.

30. Guéro thú egúiten zéyouen eta canaberá hárturic jóiten zéyouen buría ;

31. Aski laidostátu ziénian , khéntu zéyouen capá eta bére souñecouac jáunxi zéitzouen , eta eráman zién crucificatzéra.

32. Elkhitziaréki, báthu zién Zirénaco guizoún bat, Simoún déitzen zéna, eta houira bortchátu zién Jéhusen khurutchiaren eramáitera.

33. Héltu zirénian Golgothá déitzen dén lekhiala, zoúñ béi-ta Calbarioúa,

34. Eman zéyouen edátera ardoú ourdalmínareki nahasíric, eta tchéste zíanian e-tzian édan náhi úkhen.

35. Itzátu ziénian khurutchian, phartitu zutién háren soúñecouac, zorthiala élkhiric; bétha lédin profetác érran ziana : phartitu dutie ber'ártian éne soúñecouac, eta éne sayoúa zorthian ezári die.

36. Guéro járriric háren beguira zaudén.

37. Ezári zéyouen buriaren álde-gañian izkribatúric, zértaco coundenatúric ízan zén : HAU DA JÉBUS JUDIOUÉN ERREGUÍA.

38. Ordian ére cruzificatúric ízan zirén haréki bí ouhoúñ, báta háren escúñian eta bestia eiskérrian.

39. Igaráiliac áldiz nausátzen ári zéitzon, buria iharráusten zielaric,

40. Eta erráiten : eyá báda, hí Jincouaren

témplouaren egotchlia , eta hírou egúnez háren arreraikizalía, beguíra ézac óre buría : Jincouaren Semía ba-híz jáix ádi khurutchétic.

41. Halabér Aphézen guehiénac ére náusaz ári zéitzon, Legue-eracasléki eta zaharréki, ziouélaric :

42. Bestíac libratu dútu eta bére buría ez-tezáke libra : Israeléco erreguía báda, jáix dadíla órai khurutchétic eta hórtan sinhésten dúgu.

43. Jincouatan bermátzen da : libra dezála órai háren gogóco bá-da, ézi érran du : Jincouaren Semía niz.

44. Bér guisán haréki cruzificatúric zirén ouhouñéc oundicátzen zién.

45. Báita séi-guerren orenétic bederátzu-guerreníala , ulhumpéc hártu zién múndu guzía .

46. Eta bederátzu-guérren orénaren ungunían Jésusec óihuz érran zían azcárki : Eli , Eli, lamma-sabactháni : érran nahí da : Ene Jincoua, éne Jincoua, zértaco útzi náizu ?

47. Hán zaudenétaric zoumbáitec, hóri ént-zunic, érran zién : Elía déitzen du hoúnec.

48. Eta berhála hayétaric bátec, lastérca jouánic, espoúnja bat ardoú mingártuz béthe zian eta hagá báten phuntán ezaríric, emáiten zéyon edátera.

49. Bestéc áldiz erráiten zién: eyá, dezágun ikhous Elía jinen záyonez libratzéra.

50. Jésec ordian, óihu handí bat egúiten zialaric, ázken háxa igórri zian.

51. Ordu bérián témploco mihisia bí zathítan urrátu zén, gañétic zolála; ikharátu zén lúrra, eta harrocác erdirátu zirén;

52. Eta zabáltu zirén hil-hobíac, eta hílic zirén hanítchen khorpítzac phíztu zirén;

53. Eta élkhiric hobiétaric, arraphíztu zénian Jésus, jin zirén híri sántiala, eta hanítchi aguértu zirén.

54. Holatán ehuntaría eta haréki Jésusen beguirátzen záudenac, ikhoúsi zutiénian lubicará eta béste igaráiten zirén gaizác, izitu zirén ezinágo eta ziuén: eguiázki háu Jincouaren Semía zén.

55. Ba-zirén ére hán hurrunttoúan, emázte saldó bat, Jésusí Galiléatic jarráiki zirénac, eta hári lagungoúa egúiten zéyenac.

56. Hayétan zén María Madaléna, eta María Jacóbeen eta Joséfen amá, eta Zebedéen semén amá.

57. Arráxa héltu zénian, jin zén Arimathéaco guízoun aberáx bat, Joséf déitzen zéna, zoúñ bei-tzén ére Jésusen dizipúlu.

58. Joúan zén Pilátusen-gána, eta galthátu zéyon Jésusen khorpítza ; eta Pilátusec berhála manhátu zian éman lekión.

59. Joséfec hártu zian khorpítza eta mihíse chourí batétan ungurátu.

60. Eta ezári zian bére hóbi berrian, zoún harrian zil'erázi bei-tzian : eta hárrí handí bat utzulicátu zian hobi-ahouála eta joúan zén.

61. Hán zaudén María Madaléna eta béste Mariá, járriric hobiaren khantían.

62. Biharamenían, zoúñ bei-tzén nescanegúna, Aphézen guehiénac eta Farisiénac alkharreki joúan zirén Pilátusen-gána.

63. Eta érran zéyouen : Jáuna, orhítu gutúzu, inganazále hórrec érran diála bizi zélaric : híroure gúnen burían phízturen niz.

64. Mánu emázu árren begúira dádin hobia, híroure-guérren eguníalano ; joúan ez-títían

háren dizipulíac khorpítzaren ebastéra eta érran ez-tezén populíari : hiletaric phíztu da ; ázken inganioúa lehénaren sordéi be-lizáte.

65. Pilátusec érran zéyen : ba-dutuzie beguirariac , zouazté eta zien jakínaren aráu beguir'eráz ezazie.

66. Hórtan jóuan zirén ; zerrátu zien hobía, harria cachetátu eta beguirariac ezári.



XXVIII CAPITULIA.

1. **N**ESCANÉGUN gáyan, astéco léhen egúnaren arguitziaréki, jóuan zirén Mariá Madaléna eta béste Mariá hobiaren ikhoústera.

2. Eta batbatian lubicára handí bat izan zén. Ezi Jíncouaren ainguría jáixi zén zelútic, eta hobiala hullantúric egótchi zian harría eta háren gáñen járri zén.

3. Háren beguithártiac udúri zian inhazía, eta háren sayoúa elhúrre bezála zén.

4. Lóxaz harrítu zirén hobiaren beguirariac, eta hílic bezála járri zirén.

5. Ainguría mintzátu zén emaztér eta érran zéyen : ez-tezaziéla ziec loxáric úkhen ; badákit Jésus cruzificatúric ízan dénaren ikhoúsi náhiz zirayéla :

6. Ez-ta hében, phíztu da, érran zian bezála; tziáuste eta ikhoús ezazie Jáuna ezári zién lekhía.

7. Eta zouazté berhála háren dizipuliér erráitera : phiztu da eta Galiléara lehentúren záizie ; hán ikhousíco duzie, aitzinétic jakinxúenzen zutiét.

8. Elkhi zirén bértan hobític , ikhára eta boztarío handiréki , eta lastérca ba-zouátzan dizipuliér berriaren emáitera.

9. Eta houná nouñ Jésus aitziníala aguértzen záyen, dioualáric : ágour déiziet. Eta hoúrac hullántu zéitzon, besárcatu zutién háren zankhouíac eta adorátu zién.

10. Ordían Jésumec érran zéyen : éz úkhen loxáric, zouazté , errézie éne anayér jóuan ditían Galiléara, hán ikhousíren náyela.

11. Hoúrac jóuan zirénian, hobiaren beguirariétaric zoubáit jin zirén hiríala, eta érran zéitzen Aphézen guehienér igáran zirénac óro.

12. Hayéc bilzárren éguin zién populúco zaharréki , eta alkharréki hitzárturic , éman zién soldádouer diharútte handí bat ;

13. Erráiten zéyelaric : errazie háren dizipuliéc, gáyaz jinic, eráman diéla, ziec ló ziniélaric.

14. Eta hóri gobernadoríac jakíten bá-du,

gúc mintzatúren dúgu, eta gáitzic ukhéitetic beguiratúren zutiégu.

15. Hayéc diharía hártu zién eta éguin eracáxi zéyen bezála. Eta guézur hóri barreyatúric da Judiouén ártian oráno égunco egunían.

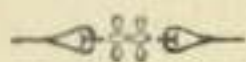
16. Haméca dizipuliac áldiz jóuan zirén Galiléara, Jésec érran zéyen mendíala.

17. Hán ikhoúsi eta adorátu zién: zoumbáit haregátic dudán ízan zirén.

18. Jésus hullantúric mintzátu zéyen eta érran : Photére osoúa emánic ízan záit zelian eta lúrrian :

19. Zouazté árren , popúlu guziac árgui etzatzie, batheyátzen dutuziélaric Aitáren eta Semíaren eta Espirítu Sáintiaren izenían :

20. Eracásten deyeziélaric nic manhátu déitziedan guzién beguirátzen. Eta ní ziéki niz béthi mentén urhentzíalano.



NOTES GRAMMATICALES

SUR LA LANGUE BASQUE.

NOTES GRAMMATICALES.

PRONONCIATION

Des Lettres de l'Alphabet Basque Souletin.

En général, toutes les lettres se prononcent telles qu'elles sont écrites, mais elles n'ont pas, toutes, le même son que leurs correspondantes dans le français.

1. *a* se prononce comme en français.
2. *b* au commencement des mots et après *m* et *n*, se prononce comme le *b* français : *bat*, *buru*, *hambat*, *haiñbeste*. Dans les autres positions le *b* basque a un son intermédiaire entre le *b* et le *v* français, *abere*, *heben*, *haboro*, *salbazale*, *erbi*.
3. *c* n'est employé, dans cette traduction, que pour le son dur devant les voyelles *a*, *o*, *u* et à la fin des mots. Il pourrait être partout remplacé par le *k*.
4. *d* se prononce comme en français.
5. *e* est le plus souvent ouvert; il est fermé quand il se trouve accentué à la fin des mots.

6. *f* ne se trouve que dans les mots empruntés aux langues étrangères ; il a le même son qu'en français.
7. *g* n'est employé que pour le son guttural : *ga*, *gué*, *gui*, *go*, *gu* ; *gué*, *gui* se prononcent comme *ghé*, *ghí* en italien.
8. *h* est aspiré toutes les fois qu'il n'est pas précédé du *c*.
9. *i* comme en français.
10. *j* dans le dialecte souletin, se prononce comme en français.
11. *k* est dur comme en français.
12. *kh* a le son aspiré de *k*.
13. *l* comme le *l* français dans *Louis*, *parler* ; *galdu*, *lehen*.
14. *ll* leur son est celui des *ll* espagnols : *llabur*, *ollo*.
15. *m* comme le *m* français non nasal.
16. *n* comme le *n* français non nasal.
17. *ñ* comme le *gn* français et le *ñ* espagnol.
18. *o* comme en français dans *homme*.
19. *p* comme en français.
20. *ph* a le son du *p* aspiré.
21. *r* est doux, seul entre deux voyelles ; dur, dans tous les autres cas.
22. *rr* entre deux voyelles se prononcent durs comme en français *guerre* ; *erre*, *haurra*.
23. *s* a un son gras qui ne se trouve pas dans le

français : *gose, ase, usu*. Ce son se produit sans le concours des dents.

24. *s* Le *s*, dans le dialecte souletin, a un son plus doux dans certains mots tels que *Jésus, guisa, arrésa*; nous l'indiquons par un *s* italique dans la traduction et par le *s* ordinaire dans les notes. C'est le son doux correspondant du *s* ordinaire basque.
25. *t* a le son du *t* français.
26. *th* a le son aspiré du *t*.
27. *tt* double a un son doux dont l'union du *t* avec *y* consonne peut donner une idée, *ty*. C'est un *t* mouillé.
28. *u* en dialecte souletin, se prononce comme en français.
29. *x* a le son simple de *ts* réunis.
30. *y* entre deux voyelles, a le son doux qu'on lui donne en français dans les mots *payer, voyage*. Il est toujours consonne. Entre une consonne et une voyelle il prend le son d'un *d* mouillé : *ónyo, anyeréijer*.
31. *z* a le son du *c* doux en français dans les mots *grâce, espèce, ciel*.
32. *z* italique (ou ordinaire dans les mots écrits en italiques) a le son doux du *z* français.
33. *tz* a le son de *tz* réunis. C'est le *z* italien dans le mot *azione*.
34. *ch* a le son de ces lettres dans *chacun, chercher*.

35. *tch* a le son du *ch* rendu plus dur par le *t*. C'est le *ch* espagnol.
36. *ou* se prononce comme l'*ou* français.
37. *au* se prononce *aou*, *haur* prononcez *haour*.
38. *eu* se prononce *eou*, *eurí* prononcez *eourí*.
39. *ai* se prononce *a-ï*, comme dans *Anaïs*, *Adé-laïde*.
40. *oi* se prononce *oiï*, comme dans *sphéroïde*.

CHAPITRE I.

INVERSIONS. — *Versets 1 et 2*. — 1^o La langue basque admet les inversions; ainsi on dit indifféremment : *Abrahámec úkhen zían Isaák*; ou, *Isaák úkhen zían Abrahámec*; ou, *úkhen zían Isaák Abrahámec*; ou, *Isaák Abrahámec úkhen zían*; ou, *Abrahámec Isaák úkhen zían*; ou, *úkhen zían Abrahámec Isaák*; de quelque manière que l'on place ces mots, la phrase est régulière et également intelligible pour les Basques. Ces inversions se font, dans toutes les propositions complètes, entre le sujet, le verbe et les compléments directs et indirects.

2^o Mais l'inversion ne se fait jamais entre deux mots qui sont en rapport de dépendance l'un de l'autre. Alors celui des mots qui dépend de l'autre se met toujours après le mot dont il dépend; ainsi on dit : *Jesu-Kristen ebanjelioúa* et on ne peut pas dire *Eban-*

jelioúa Jesu-Kristen; on dit : *Dabíten semía* et on ne peut pas dire *semía Dabíten*. Cette règle a nécessité la répétition de *María* au verset 16.

3° L'inversion ne se fait jamais non plus entre un substantif et l'adjectif qualificatif qui lui est *immédiatement* uni; le substantif s'exprime toujours le premier; ainsi on dit : *Ebanjelío sáintia, Jínco hoúna*, et on ne dira point : *Sáintu Ebanjelioúa, hoún Jíncoua*. — L'inversion peut se faire lorsque le substantif est uni à l'adjectif par l'intermédiaire d'un verbe et que les termes constituent une proposition complète; ainsi on pourra dire indifféremment : *hoún da Jíncoua, sáintu da Ebanjelioúa*, et *Jíncoua hoún da, Ebanjelioúa sáintu da*.

4° L'inversion ne se pratique pas non plus entre les verbes attributifs et les auxiliaires ou formatifs avec lesquels ils se conjuguent; lorsque la proposition est affirmative, l'auxiliaire se met après le verbe attributif, en règle générale; et lorsque la proposition est négative, l'auxiliaire précédé de la particule négative se met avant le verbe attributif; ainsi on dira : *Abrahámec úkhen zían Isaák, Abrahámec e-tzían eho Isaák*; et on ne pourrait pas dire dans le même sens : *Abrahámec zían úkhen Isaák, Abrahámec ého e-tzían Isaák*.

Il arrive quelquefois que l'auxiliaire, dans une proposition affirmative, se place avant le verbe attributif, mais alors la proposition a un sens particulier qui se rend en français par *c'est, c'était*; ainsi, *Abrahámec zían úkhen Isaák* est une phrase régulière, mais elle signifie : *c'est Abraham qui engendra Isaac*; *hóri da jín goízan* veut dire : *c'est lui qui est venu ce matin*.

ACCORD. — *Verset 1.* — Lorsqu'un substantif est suivi d'un ou de plusieurs qualificatifs sans l'intermédiaire d'un verbe, le dernier terme seul prend le cas modificatif, les autres qui s'y rapportent conservent leur état radical ou indéfini; ainsi on dit : *Ebanjelío sáintia* et non : *Ebanjelioúa sáintia*; on dirait : *Jésu-Kríst goúre Jáunaren Ebanjelioúa*, et non : *Jésusen-Krísten gouríaren Jáunaren Ebanjelioúa*, ce que demanderaient les règles de la syntaxe latine et grecque; on dit : *Jésu-Kríst Dabíten semíaren oundorióco guthúna*, et non : *Jésusen-Khrísten, Dabíten semíaren*, etc. Ce mode de construction lie intimement les mots indéfinis au terme défini et en forme un seul tout.

— *Guthúna* est un mot basque employé encore aujourd'hui au pluriel dans une partie de la Soule pour signifier *un livre, guthúnac*. Il est probable que, dans l'origine, on a employé ce terme au pluriel, parce que les livres étaient une réunion de plusieurs feuilles ou rouleaux, et qu'on appelait sans doute une feuille ou un rouleau séparé, *guthúna*. Comme il est à croire que le *liber generationis* des Hébreux n'était qu'une feuille de parchemin ou d'écorce, j'ai employé *guthúna* au singulier.

AFFIXE *ba*. — *Verset 17.* — 1^o *Ba-díra*. Lorsque les verbes auxiliaires *dut* et *niz* sont employés seuls pour signifier *avoir* et *être*, et non comme formatifs, ils prennent la particule ou affixe affirmatif *ba* dans les propositions affirmatives, et la particule négative *ez* ou *e* dans les propositions négatives; ainsi on dit : *ba-díra bost, ils sont cinq; ez-tíra, ils ne sont pas; bá-dut*

etché-bat, j'ai une maison; *éz-tut etchéric*, je n'ai pas de maison. Quelques verbes irréguliers, tels que *ba-noúá*, *ba-dákit*, *ba-nágo*, *ba-nabíla*, prennent également la particule *ba* pour la proposition affirmative et la particule *ez* ou *e* pour la proposition négative.

2^o Lorsque les deux auxiliaires sont employés comme formatifs de verbes attributifs, cette même particule *ba*, précédant l'auxiliaire, exprime la conjonction conditionnelle *si*; ainsi : *jouáiten bá-niz*, veut dire : *si je vais*; *emáiten bá-dut*, *si je donne*. Pour exprimer cette particule conditionnelle lorsque les verbes auxiliaires sont employés seuls, c'est-à-dire sans verbe attributif, ou sans adjectif, on se sert de la conjonction *balin* ou *baldin*, suivant le dialecte; ainsi pour rendre ces termes : *s'ils sont quatre*, on dira : *bálin ba-díra láur*; pour rendre : *si j'ai le droit*, on dira : *bálin bá-dut zuzéna*.

AFFIXE *bei*. — *Verset 19*. — L'affixe *bei* ou *bai*, suivant le dialecte, s'emploie devant les auxiliaires, de même que l'affixe *ba*. Il signifie *parce que*, toutes les fois que les verbes ne sont pas précédés d'un des pronoms ou adverbes ci-après. Ainsi : *Joséf, guízoun chuchéna bei-tzén*, veut dire : *Joseph, parce qu'il était un homme juste*; *jín núzu, ikhoúsi béi-tut éne behárra ba-zuniála*, veut dire : *je suis venu, parce que j'ai vu que vous aviez besoin de moi*.

L'affixe *bei* s'emploie devant les auxiliaires, lorsque les verbes sont précédés des pronoms : *zouñ*, *zouñec*, *n*, *i*, *tzaz*; *zouñ-ere*, *zouñi-ere*, *zouñen-ere*, *zouñec-ere*, etc.; *nour-ere*, *nourc-ere*, etc.; *zér-ere*, *zérc-ere*, *zéren-ere*, *zéri-ere*, etc.; ou des adverbes : *noún-ere*,

noúiz-ere, *noúla-ere*, *noúrat-ere*, *noúntic-ere*. Mais dans ces cas, cet affixe n'ajoute rien à la signification propre du verbe. Ainsi, *Birjiná, zouñen senhárra Joséf BEI-tzén*, veut dire : *la Vierge dont l'époux était Joseph*; *noúr ere jinen BÉI-ta* veut dire : *quel que soit celui qui viendra*; *noúla-ere náhi BEI-túke*, veut dire : *de la manière qu'il voudra*, etc. Lorsque ces pronoms et ces adverbes sont employés comme interrogatifs ou exquisitifs, ils ne demandent pas la particule *bei* devant le verbe; ainsi on dit : *érran ezadázut zouñ jouán zén, dites-moi lequel est parti*, et non : *érran ezadázut zouñ jouán bei-tzén*; on dit : *jákin ezázu noúr dén, sachez qui c'est*, et non : *jákin ezázu noúr béi-ta*, etc.; *noúr jín da? qui est venu? nourát jouán da? où est-il allé?*

CHANGEMENT DE LETTRES.— 1° Les Souletins changent par euphonie les diphthongues *ea*, *ua*, *ue*, *oa*, *oe*, en *ia*, *ie*, *oua*, *oue*; ainsi on dit : *semía* pour *seméa*; *bortía* pour *bortúa*; *bortién* pour *bortuén*; *Jincoua* pour *Jincoa*; *gaistouén* pour *gaistoén*. Les Navarrais font aussi ces changements; seulement, au lieu de changer *ua* en *ia*, ils le changent quelquefois en *uia*; ainsi ils diront *bekhatuia* au lieu de *bekhatua*.

Si la crainte d'innover ne nous eût retenu, nous aurions conservé dans l'écriture les diphthongues *ea*, *ua*, *ue*, *oa* et *oe*, et pour avertir qu'il faut les prononcer *ia*, *ie*, *oua*, *oue*, nous aurions mis un tréma sur l'*ë*, sur l'*ü* et sur l'*ö*. Ce système d'orthographe aurait eu l'avantage de ne pas altérer les radicaux et de conserver aux mots leur véritable physionomie.

Le changement euphonique de *ua* et *ue* en *ia* et *ie*, dans les mots qui au nominatif indéfini se terminent en *u*, et la prononciation *oua* et *oue* qui se trouve dans un très-grand nombre de mots du dialecte souletin, sont des preuves que l'*u* aigu doit être primitif et essentiel dans ce dialecte. En effet, puisque le Souletin prononce si souvent *oua*, *oue*, comme dans *ardoúa*, *lanhouúa*, *anhouá*, *gogouúa*, *Jíncoua*, *ardouén*, *lanhouén*, *anhouéki*, etc., etc., l'euphonie ne lui aurait pas fait changer *oua*, *oue*, en *ia*, *ie*, comme il change *üa*, *üe* en *ia*, *ie*. Si ces mots : *asmúa*, *burúa*, *bortúa*, *damúa*, *hatúac*, *daillúa*, *gaitzurúa*, *sárthua*, *hártua*, etc., il eût été habitué à les prononcer *asmoúa*, *buróúa*, *bortoúa*, *damoúa*, *daillouúa*, *hatoúac*, *hártouac*, etc., rien ne pouvait le porter à changer ces prononciations, puisqu'il les conservait et qu'il les a conservées dans une multitude de mots. Si donc de *ásmu* il fait *asmía*; de *buru*, *buría*; de *bórtu*, *bortía*; de *daillu*, *daillía*; de *sórthu*, *sóρθία*; de *gáthu*, *gathía*; c'est que l'*u* a dû pour lui être aigu de tous les temps dans ces mots, et que jamais il n'a dû les prononcer *daillou*, *dailloua*, *damou*, *damoua*, *bortou*, *bortoua*, comme il prononce *ardou*, *ardoua*, *lanhou*, *lanhoua*.

2º Lorsque la lettre douce *z* se trouve suivie des lettres douces *b*, *d*, *g*, ou d'un autre *z*, le *b* se change en *p*, le *d* en *t*, le *g* en *k* et le *z* en *tz*; ainsi on dit : *ez-pá-dut* au lieu de *ez-bá-dut*; *ez-péi-niz* au lieu de *ez-béi-niz*; *éz-tut* au lieu de *éz-dut*; *éz-ta* pour *éz-da*; *ez-tákit* pour *ez-dákit*; *ez-kíra* pour *ez-guíra*; *ez-kútu* pour *ez-gútu*; *e-tzén* pour *ez-zén*;

e-tzakian pour *ez-zakian*. — Le même changement des lettres douces *d, g, z*, dans les lettres fortes *t, k, tz*, se fait toujours après l'affixe *bei*, à cause de la consonnance douce de l'*i*. Ainsi on dit : *béi-ta* pour *béi-da* ; *bei-kinén* pour *bei-guinén* ; *bei-tzén* pour *bei-zén* ; et dans le verset 19 du chapitre 1^{er}, *ez-peitzian* pour *ez-bei-zian*.

Ces changements des lettres douces en fortes se font dans tous les dialectes et on les a observés jusqu'à nos jours dans l'écriture comme dans le langage. Quelques écrivains modernes ont cru que ces changements étaient des incorrections, et ils ont commencé à écrire *ez-dut, ez-da, ez-zen*, etc.

3^o Lorsque la particule négative *ez*, jointe aux verbes auxiliaires, précède un *h*, un *l*, un *n*, ou un *tz*, elle perd le *z* ; ainsi on dit : *é-hiz* pour *éz-hiz* ; *e-lézan*, *e-lédin* pour *ez-lézan, ez-lédin* ; *é-niz, e-nintzan* pour *éz-niz, ez-nintzan* ; *e-tzén* pour *ez-zén* ; *e-tzakian* pour *ez-zakian*.

Verset 20. — *Zarabiltzaláric* pour *erabilten zutiálaric*. Il n'y a dans la langue basque qu'une seule conjugaison. Mais plusieurs verbes d'un usage commun ont, outre la forme régulière, une forme contractée pour un certain nombre de modes, de temps et de personnes ; aucun ne l'a pour la conjugaison entière. Il est utile de connaître ces formes irrégulières pour mieux comprendre la langue, mais elles ne sont nullement nécessaires pour parler et écrire correctement, parce qu'on peut toujours se servir de la forme régulière.

Il n'y a d'exception que pour le verbe *savoir*, *jákin*, qui, à l'indicatif présent et imparfait, n'a que la forme irrégulière pour signifier *je sais*, *je savais*, *dákit*, *ba-dákit*, *nakían*, *ba-nakían*. Le verbe *jákin* a bien toutes les formes régulières, mais au présent, *jakíten dut* signifie *j'apprends*; et à l'imparfait, *jakíten nían* signifie *j'apprenais*, et non *je sais*, *je savais*. La conjugaison régulière de *jákin* sert pour tous les autres modes et temps du verbe *savoir*; ainsi pour dire : *j'ai su*, on dit *jákin dut*; *que je sache*, *jákin dezádan*; *je puis savoir*, *jákin dezáket*, etc.

Si, dans les autres verbes, on préfère quelquefois la forme contractée et irrégulière à la forme régulière, c'est, presque toujours, pour donner plus de rapidité ou d'élégance au langage; ainsi, quoi qu'on puisse dire et que l'on dise *jouáiten níz*, on dira néanmoins plus souvent *ba-noúa*; et de même, *ábil* et *houá* au lieu de *jouán h'idi*; *daramála* pour *eráman dezála*; *ba-dágo* pour *egóiten da*; *ba-dabíla* pour *ebiltén da*.

Verset 20. — Dans la langue basque, les verbes se déclinent à tous les temps, à tous les modes et à toutes les personnes, excepté au subjonctif et à l'impératif; ainsi de *jóiten dut*, *je frappe*, on fait la forme adjectivale *jóiten dutána* ou plutôt *dudána* (en changeant par euphonie le *t* en *d*), *celui que je frappe*; et il se décline : *jóiten dudánac*, *dudanáren*, *dudanári*, *dudánaz*, *dudanétic*, *dudanían*, *dudaníala*, *dudanaréki*, *dudanarentáco*, *dudánagátic*, etc.; également de *jóiten nían*, on forme *jóiten niána*, *niánaz*, etc.; de *jouáiten zén*, on forme *jouáiten zéna*, *zénaz*, *zénari*, etc.

Outre cette particularité, chaque verbe basque a une forme qui est un véritable substantif et qui signifie l'action ou l'état exprimé par le verbe. Ce substantif ou nom verbal se décline comme tous les autres substantifs et il en suit les règles; ainsi son régime se mettra au génitif et non à l'accusatif; on dira : *hoún da lánaren órduz equitia*, il est bon de faire le travail à temps, et non : *hoún da lána órduz equitia*; on dira : *háren ikhoústez e-náite ase*, je ne puis me rassasier de le voir, et non : *hoúra ikhoústez*. C'est d'après cette règle qu'au verset 20 on dit : *ez-tezazúla úkhen beldúrric Mariaren etchekítez*, ne craignez pas de retenir Marie; mot à mot : *n'ayez pas de crainte du retenir de Marie*.

Verset 23. — *Birginá (la Vierge)*. Nous le mettons au cas défini, conformément au texte hébreu et au texte grec qui emploient l'article déterminatif, *ha-ghalmah*, *he parthenos*. Ce qui suppose qu'Isaïe entendait parler d'une Vierge déjà promise par le Seigneur et appelée *la Vierge* par excellence.

Dans le dialecte souletin, les mots terminés en *a*, à l'indéfini, tels que *áma*, *arréba*, *alhába*, *makhíla*, *járguia*, ont l'*a* final bref à l'indéfini et long au nominatif ou accusatif défini; ainsi on dira : *sa sœur est venue*, *háren arrebá jín da*; et on dira : *anáye arrebá díra*, ils sont frère et sœur; on dira : *séme ála alhába da?* est-ce un garçon ou une fille? et on dira : *alhabá gáldu du*, il a perdu sa fille.

Si, dans le langage, il arrive qu'en parlant de son père ou de sa mère, du père et de la mère de

quelqu'un, on s'écarte de cette règle, c'est que les termes de *áita* et *áma* s'emploient à l'indéfini, comme *papa* et *maman* en français ; ainsi on dit : *aíta nouún dúzu ? où avez-vous papa ?* et non *aitá*. Le mot *etche*, *maison*, quand il s'agit de sa maison ou de la maison qu'habite quelqu'autre, s'emploie également à l'indéfini, comme *áita* et *áma* ; ainsi on dira : *étchen dúzu*, au lieu de *etchían dúzu* ; *etchera jouán da* au lieu de *etchíala*. Il en est de même du mot *errégue*, *roi*, employé seul ; c'est ainsi qu'au chapitre XXII on lira : *erréguec hóri éntzun zíanian* ; *errégue sárthu zén*, au lieu de *erréguíac hóri éntzun zianian* ; *erreguía sárthu zén*.

CHAPITRE II.

Verset 1. — *Sóρθu zénian Jésus*. *Zénian* est le cas local de *zén*, *il était*, décliné adjectivement : *zéna*, *zénaz*, *zénaren*, *zénian*. Les verbes basques rendent ainsi par le cas local *ian* de leur forme déclinée, la signification des mots français *lorsque*, *quand*, *étant*, placés devant les verbes. Ainsi pour exprimer : *quand je donne*, on dira : *emáiten dudanian* ; *lorsqu'ils étaient venus*, se traduit par : *jín zirénian* ; *étant parti*, par : *jouán zénian* ; *lorsqu'il sera venu*, par : *jín datekiénian*. *Dudanian*, *zirénian*, *zénian*, *datekiénian* sont les cas locaux des formes déclinées *dudána*, *zirénac*, *zéna*, *datekiéna*.

Verset 2. — *Háren adoratzéra*, *pour l'adorer*, mot à mot, *à l'adorer de lui*. *Adoratzéra* est le cas adlatif de *adorátze*, *adoratzía*, *action d'adorer* ou

adoration. C'est ainsi que pour exprimer : *il est venu me voir*, on dira : *jín da éne ikhóístera*, mot à mot, *il est venu à voir de moi*.

Verset 4. — *Bílduric aphézen guehiénac. Bílduric*, *assemblé* ou *ayant assemblé*; ce cas infinitif *ic* du participe passé est employé pour le singulier et le pluriel, dans le sens indéfini et absolu; il exprime l'ablatif absolu latin, et le participe passé indéfini; on trouvera ces deux emplois dans le verset 16^e du même chapitre : *Heródes, ikhousíric Majéc inganátu ziéla, gáizturic járri zén*.

Verset 10. — *Boztariótan járri zén* et, *verset 16, Gáizturic járri zén*. Le verbe *járrí*, qui employé seul veut dire *s'asseoir*, s'emploie très-souvent en basque dans le même sens que *se mettre* ou *devenir* en français; et il ajoute au mot auquel il est joint une idée de persistance; ainsi *gáizturic járri zén; izitúric járri zén; bózturic járri zén*, disent plus que *gáiztu zén; bóztu zén; izítu zén*.

Verset 13. — *Lótaric* s'emploie adverbialement. — *Háurraren oundoúan* : *à la poursuite, à la recherche de l'enfant*; c'est une locution très-usitée. — *Gal-erázteco; eráztia, eráz, erázi, erázten, eráziren*, est un verbe qui se joint au radical de tous les verbes, et leur donne le sens causatif de la conjugaison *hiphil* dans l'hébreu : ainsi, *équin* veut dire *faire*; *equin-erázi, faire faire*; *gál, gáldu* signifie *perdre*; *gal-erázi, faire perdre*.

Verset 14. — *Gaihalára, eguntára, de nuit, de jour*, formes adverbiales.

Verset 15. — *Erakhárri*, faire venir, verbe composé qui a le même sens que *ekhar-erázi*. Il y a quelques verbes ainsi composés ; tels sont : *erántzun*, composé de *éntzun* et *erázi* ; *erabíli*, de *ebíli* et *erázi* ; *eracáxi*, de *ikhási* et *erázi* ; *eracóuxi* de *ikhóusi* et *erázi* ; ces verbes composés peuvent prendre encore le verbe *erázi*. Ainsi on dit : *erakhar-erázi* ; *erántzun-erázi* ; *erabil-erázi* ; *erácax-erázi* ; *erácoux-erázi*. Cette adjonction leur donne un double sens causatif.

CHAPITRE III.

Verset 2. — *Zeliétaco*. En Soule, le ciel se dit *zélu* ; dans les autres provinces on a changé la lettre douce *l* en la lettre rude *r*, et on dit *zeru*. Ce mot est évidemment emprunté au latin *cælum* et substitué, probablement à l'époque de l'établissement du Christianisme, au terme par lequel jusqu'alors les Basques désignaient le ciel. Ce terme est *oz*, *oza* ; il est encore usité dans plusieurs mots composés : ainsi, *ozcórri*, composé de *oz*, ciel, et *górri*, rouge, signifie aurore et crépuscule ; *ozádar*, arc-en-ciel, est composé de *oz* et *ádar*, corne ou courbe ; *ozántza*, tonnerre, est composé de *oz*, ciel, et *azántza*, bruit éclatant ; *ozgárbi*, usité en Guipuzcoa, signifie ciel clair et il est composé de *oz*, ciel, et *gárbi*, pur ; *zohárgui* ou *zohárdi*, usité en Soule, est composé de *oz* et *argui*, clair ; il signifie ciel serein ; on dit encore *ozargui-tára*, à la clarté du ciel.

Verset 2.—*Zioualáric, disant*, forme contractée pour *erráiten zialáric* ; il vient du verbe irrégulier *diót, je dis*; *zioúan, il disait*; *dioziét, je vous dis*. Mais au lieu de ces formes irrégulières, on use aussi communément de la conjugaison régulière : *erráiten dut, erráiten zian, erráiten déiziet, erráiten zialáric*.

Verset 3. — *Oihuz*, cas instrumental de *óihu* ; ce cas s'emploie avec le verbe *ári* qui exprime une action quelconque qui n'est déterminée que par le mot auquel il est joint ; ainsi *óihuz arí da, signifie : il crie*; *nigárrez arí da, il pleure* ; *khántuz* ou *khantalóxez arí da, il chante* ; *khéñuz arí záyo, il lui fait signe* ; *trompetóxez arí da, il sonne de la trompette* ; *játen arí da, il mange*; *edáten arí da, il boit*. Ce verbe exprime l'action actuelle et continuée.

Verset 12. — *Jagóiti hílen ez-tén súyan, dans le feu qui ne s'éteindra jamais*. Le mot *su, feu*, se décline en ajoutant un *i* euphonique entre l'*u* et l'*a*, *suyaren, súyari, súyaz, súyan*. *Hílen ez-tén* est le nominatif indéfini de *hílen ez-téna, celui qui ne mourra point*. Les verbes déclinés suivent les règles des qualificatifs joints à un nom ; c'est-à-dire que le dernier terme est le seul qui prenne le cas déterminatif, les autres qui s'y rapportent restent à l'état indéfini. On aurait pu dire également : *sú jagóiti hílen ez-ténian*, et dans ce cas, *sú* reste à l'indéfini et le verbe décliné prend la forme déterminative.

Verset 13. — *Jin zén Jordanéra ; Jordanéra*, cas adlatif. Le Souletin fait usage de quatre désinences pour ce cas. Il emploie la désinence *ra* et *rat*

pour les noms propres et pour la déclinaison indéfinie ; et la désinence *ala*, *alat*, pour la déclinaison définie ; le pluriel du même cas est *étara*, *étarat*. Les désinences *ra*, *ala* et *etara* s'emploient lorsqu'on va dans un endroit sans avoir l'intention de rester ; et les désinences *rat*, *alat*, *etarat*, lorsqu'on va avec l'intention de rester, *animo manendi* ; ainsi on dira, *jouán da Pariséra*, *semiaren hártzera*, *il est allé à Paris chercher son fils* ; et *jouán da Pariserát*, *egóitera*, *il est allé à Paris pour y rester*.

CHAPITRE IV.

Verset 8. — *Góra-gorá batetára*. Le superlatif absolu exprimé par *très* en français se rend souvent en basque par la répétition du mot ; le superlatif relatif s'exprime en ajoutant *éna* au mot : *handi*, *grand* ; *handiéna*, *le plus grand* ; *góra*, *haut* ; *goréna*, *le plus haut* ; mais ce superlatif ne sert jamais en basque pour exprimer le superlatif absolu ; pour dire : *il était très-rouge*, on dira : *gorri-gorría zén*, et pour dire, *c'est le plus rouge*, on dira : *gorriéna da* ; au lieu de répéter le mot on se sert aussi de *hánitz*, *zinez* et *ezinágo* : *hánitz góra*, *zinez gorátu*, etc.

Verset 10. — *Abil-houá*, chacun de ces mots veut dire : *va-t-en*. On les emploie souvent seuls ; on dit : *ábil*, *va* ; et, *houá* ou *ouá*, *va* ; mais pour donner plus de force au commandement on les unit ensemble.

Verset 10. — *Izkiribatúric duc*, *il est écrit* ; et au verset 1, *tentaturic izateco*, *pour être tenté*. *Izkiriba-*

túRIC; tentatúRIC; au chap. xxv egarrítúRIC, gosetúRIC, biláiziRIC, et les terminaisons semblables du participe passé correspondent au cas infinitif *ic* des substantifs : *éz-tu háurRIC*, *éz-tut ikhoúsi guizoúnRIC*. Ce cas infinitif du participe passé est toujours employé en Soule, lorsque le participe n'a pas un caractère qui le définit, c'est-à-dire toutes les fois qu'en français le participe n'est pas déterminé par une locution telle que celles-ci : *celui qui est*, *celle qui est*, ou bien *le*, *la*. En Soule, *egárritia*, *biláizia*, *izkiribatía*, veulent dire : *celui qui a soif*, *celui qui est nu*, *ce qui est écrit*; on dira : *egárritia hóri da*, *celui qui a soif est celui-là*; *háu da béhi erosía*, *celle-ci est la vache achetée*, et on dira : *béhi háu erosíric da*, *cette vache est achetée*.

Nous remarquerons à ce sujet qu'en Soule on est très-exact à distinguer les formes définies et indéfinies; ainsi on dira : *guízoun hóri hoún da*, *cet homme est bon*; *sagar hau gaisto da*, *cette pomme est mauvaise*; *hau da hoúna*, *hóri da gaistouá*, *celui-ci est le bon*, *celui-là est le mauvais*. Pour toutes ces formes indéfinies employées universellement dans le dialecte souletin, le Labourdin emploie presque toujours la forme définie; ainsi il dit : *guízon hori ona da*, *sagar hau gais-toa da*, *izkiribatua da*, *gosetua da*; ce qui pour le Souletin voudrait dire : *cet homme est le bon*, *cette pomme est la mauvaise*, *c'est ce qui est écrit*, *c'est celui qui a faim*.

Verset 16. — *Zágouan*, imparfait du verbe irrégulier ou contracté, *nágo*, *dágo*; le verbe régulier est *egóiten niz*; imparfait, *egóiten zén*, *egóiten níntzan*. *Zaudenér*, à ceux qui demeureraient, datif pluriel de l'imparfait décliné du même verbe.

Verset 18. — *Gáinti*, forme adverbiale de *gaiñ*, *dessus* ; signification : *le long*, ou *par dessus*, ou *à travers*.

Verset 23. — *Erakástez*, *pheredicátzez*, *sendótzez* ; cas instrumental indéfini du substantif verbal ; *eracáste*, *eracastia*, *pheredicatze*, *pheredicatzia* ; *sendotze*, *sendotzia* ; il répond au gérondif latin ; *docendo*, *prædicando*, *curando*.

Verset 24. — *Behargabía*, *behargabedúna* ; ce sont des termes par lesquels on désigne la *possession* et le *possédé* en Soule.

Verset 25. — *Haráintia* veut dire : *l'autre côté*, le *côté opposé*.

CHAPITRE V.

Verset 1. — *Ikhoústiareki*, cas sociatif de *ikhoústia*, action de voir ; signification : *à la vue*, *en voyant*.

Le Basque rend de diverses manières les locutions exprimées en latin par le gérondif ou le participe présent, et en français par le participe présent seul ou précédé de la préposition *en* : 1° par le cas local du substantif verbal, *háren ikhoústian*, *hórren éntzutian*, *en voyant cela*, *en entendant ceci* ; 2° par le cas sociatif, *háren ikhoústiareki*, chap. XIII, v. 29, *zalguiaren biltziaréki*, *en cueillant l'ivraie* ; chap. XXI, v. 2, *héltzia-reki*, *en arrivant* ; 3° par le datif, *háren éntzutiarí*, chap. VIII, v. 10, *háren ikhoústiarí izitúric égon zén* ; 4° par le gérondif actif en *laric* : *erraiten zialaric*, *en disant* ; *igorten zutiélaric*, *en les envoyant* ; 5° par le cas infinitif du participe passé en *ric* : *ikhou-*

siric lána gáltzen ziala, voyant qu'il perdait son travail, et dans le verset 2 du chapitre v : *elhía hárturic*, prenant la parole; et chap. viii, v. 2 : *Lepradúna hultánturic*; 6^o par le cas instrumental du substantif verbal, *ikhoústez*, *pheredicátzez*, *sendótzez*.

Verset 10. — *Igoúrtzi*, *igoúrzen*, *igourtzíren*, souffrir, supporter, terme peu usité aujourd'hui, mais souvent employé dans la traduction de l'*Imitation* en basque souletin.

Verset 15. — *Gaitzuru-pían*, sous le boisseau; *pe*, *pia*, dessous, le dessous, s'unit le plus souvent au nominatif indéfini; alors il forme un seul mot avec lui et se décline seul, *gaitzuru-pía*, *gaitzuru-pétic*, *gaitzuru-pían*, etc.

Verset 17. — *Oúste* veut dire croire, dans le sens de penser, opiner, estimer. *Sinhéxi* veut dire croire, dans le sens d'ajouter foi, avoir la foi, être persuadé.

Verset 25. — *Ziréno*, tant que vous êtes; *nizáno*, tant que je suis; *dudáno*, tant que j'ai, ou tandis que, etc.

Verset 28. — *Harenganátu*, allé à lui; *eneganátu*, venu à moi; *alkharganátu*, convenire; verbe composé du cas adlatif composé, *éne-gána*, à moi; *háren-gána*, à lui; *álkhar-gána* ou *alkhárrengána*, l'un vers l'autre.

Verset 30. — *Gál-garri*. La langue basque a plusieurs mots affixes qui, joints à des substantifs ou à des adjectifs ou aux radicaux des verbes, ajoutent une nouvelle idée ou sens adjectif à ces verbes, à ces substantifs et à ces adjectifs; ainsi le mot *garri*, joint à

un autre mot, a le sens de *propre à, bon à, capable de*: *eder-gárri, laido-gárri, loxa-gárri*. La suffixe *cor* signifie *sujet à*: *hauxcór, erorcór*. La suffixe *coi* a le sens de *enclin à, et plutôt amateur de, houncoi, ou khoi, edercoi, jentecoi*. La suffixe *cári* s'emploie dans le même sens. La suffixe *tiar* et *tar* a le sens de *qui fréquente, qui pratique, qui habite*; *jentetiár, jincotiár, etchetiár, Lapourtár, zuberroujár*. — *Ehi* a le sens de *facile*: *eguin-éhi, jan-éhi, sinhex-éhi*. — *Gaitz* donne le sens contraire: *difficile à; hetzgáitz, difficile à dompter; sinhex-gáitz, difficile à croire*. — *Ari* et *zale* donnent le sens de: *qui a le talent, ou la charge de, ou la profession de; cantari, elhestari, beguirari, lagunzale*. — La suffixe *xu* donne l'idée d'*abondance, plein de, qui a beaucoup de*: *harríxu, lohíxu, ourínxu, bilhóxu, urgullúxu*; — *eile* et *eguile*, *qui fait, ou qui aime à faire*: *emáile, eréile, ediréile, hounkiguile, lánquile*; — *ti*, *qui a le vice ou la vertu de*: *guezurtí, eguiatí, bekhaitzí*; — *bera*, *qui est susceptible*: *minbéra, hotzpéra*; — *dun*, *qui a, qui possède*: *uscáldun, ukhéndun, chaháldun, háurdun*; — *gabe*, *qui est privé, qui n'a pas, nahigábe, eskergábe, ahalkegábe*; — *zañ*, *qui garde*: *artzáñ, ulháñ, itzáñ, etchezáñ*; — *guei*, *destiné à*: *aphezguéi, emazteguéi*; — *teguí*, *lieu où l'on demeure, où l'on trouve*: *aphezteguí, hitzteguí, ouhouñtegui, ourdenteguí*. — Il y a plusieurs terminaisons qui, ajoutées aux adjectifs, forment des substantifs, ou qui, ajoutées aux substantifs, en modifient le sens; telles sont: *eria, keria, tarzuna, goa, kina* ou *guina*; — *gorhéria, sorhéria*, — *ikhouskería, itchouske-*

ria, — *erréquegoa*, *aphézgoa*, — *edertarzúna*, *handi-tarzúna*, — *harguína*, *zurguína*.

Verset 32. — *Bestéki nahási ez-tén bér*. — *Ber*, ajouté aux modes exquisitif, potentiel et subjonctif, rend le sens de la conjonction française *pourvu que*, à moins que.

Versets 39 et 44. — *Beguía beguíaren*; — *hórzaren*, *eskerniazalén*, *gaizkisaltzalén*. Ce cas est ici pour le prolatif; il faudrait ajouter *táco* à chacun de ces mots pour la régularité du langage; mais cette suppression de la forme prolative *táco* est souvent pratiquée pour donner à la phrase plus de rapidité.

Verset 42. — *Emoúzu* pour *éman ezózu*; comme on dit aussi: *eguízu* pour *equin ezázu*.

Versets 46 et 47. — *Ez-tiéya*. Le dialecte souletin a une forme particulière pour l'interrogation dans le verbe. Elle se fait très-simplement: 1° en rendant long l'*a* final si la forme du verbe se termine par *a*: *jouán da*, *il est parti*; *jouán dá*, *est-il parti?* *jin díra*, *ils sont venus*; *jín dirá*, *sont-ils venus?* 2° en ajoutant *a* lorsque les formes du verbe se terminent par une consonne ou par la voyelle *o*. — *Hoúnki dut*, *j'ai touché*; *hoúnki dúta*, *ai-je touché?* *emán duc*, *tu as donné*; *éman dúca*, *as-tu donné?* *éman déyo*, *il le lui a donné*; *éman déyoua*, *le lui a-t-il donné?* 3° en ajoutant *ia* ou *ya* aux autres finales, (si la finale est *u*, cet *u* se supprime): *éman díe*, *ils ont donné*; *éman diéya*, *ont-ils donné?* *hártu dúzu*, *vous avez pris*; *hártu dúzia*, *avez-vous pris?*

Si l'interrogation est indiquée par un adverbe ou

un pronom, le verbe ne prend pas de forme particulière. Ainsi on dira : *noúiz jín díra*, quand sont-ils venus ? *Noún hoúnki dut*, où l'ai-je touché ? *noúri emán duc*, à qui l'as-tu donné ? *zértara jín zira*, qu'êtes-vous venu faire ? *noúiz ikhoúsi zutúgu*, quand vous avons-nous vu ? Chap. VII, v. 3 : *zértaco sóguiten dúzu*, pourquoi regardez-vous ?

CHAPITRE VI.

Verset 8. — *Ez-ízan* pour *ez-ziteyéla ízan*, ne soyez pas. On se sert souvent de cette forme à l'impératif négatif pour donner plus de concision au langage. On dit *éz-éman*, *éz-jouán*, *éz-ékhar*, *éz-éguin*, *éz-jó*, etc. On sous-entend le formatif impératif, *dezayála*, *dezazúla*, *dezaziéla*, *hadíla*, *zitéla*, *zitiéla*, etc.

Verset 11. — *Igúzu* pour *éman ezagúzu*; on dit aussi au singulier : *indázu* pour *éman ezadázu*.

Verset 26. — *Soguzié*, syncope, pour *só equizie*.

Verset 31. — *Ozez*, disant; mot qui vient de *ox*, voix, bruit, son quelconque; il est au cas instrumental de la déclinaison indéfinie; il se met après les premiers mots que l'on rapporte comme ayant été dits, de même que les mots *inquit*, *inquiunt* en latin, ou *dit-il* et *disent-ils* en français.

Verset 32. — *Hoyén óroren*. *Oro* n'a pas de nombre; il s'emploie à tous les cas dans la même forme pour le pluriel et le singulier; on dit : *hiría óro*, toute la ville; *guizoúnac óro*, tous les hommes. Mais ce terme

a ceci de particulier que le substantif qui le précède et auquel il se rapporte prend la modification casuelle, ce qui est contre la règle générale ; ainsi on dira : *herriARI órori*, à tout le pays ; tandis qu'avec *guzía*, tout, on dira, suivant la règle : *herri guziari*.

CHAPITRE VII.

Verset 8. — *Galthátzen diánac UKHÉITEN du.* Dans la plus grande partie des provinces basques, on emploie *ízan*, *izáten*, *izánen* pour participes du verbe *avoir* comme aussi du verbe *être*, pour la conjugaison active et pour la conjugaison neutre ; le Souletin ne les emploie jamais que pour le verbe *être* ; il fait usage de *ukhéiten*, *úkhen*, *ukhénen*, *ukhénic* pour participes du verbe *avoir* et pour la voix active.

CHAPITRE VIII.

Verset 17. — *Profetác errána*, ce qui est dit par le prophète. Le cas actif est employé avec le participe passé, lorsque l'action est faite par le sujet lui-même et qu'il ne sert pas d'instrument à un auteur ou moteur principal : ainsi, *profetác errána* veut dire : ce que le prophète a dit ; *profetáz errána* voudrait dire : ce qui a été dit par la médiation du prophète ; *Jíncouac profetáz errána* veut dire : ce que Dieu a dit par le prophète ; *níc emána* veut dire : ce que j'ai donné ; *nítzaz emána* voudrait dire : ce qui a été donné par mon intermédiaire.

Verset 22. — *Béde*, laissez, impératif pluriel irrégulier.

gulier; on dit au singulier *bégo*; la forme régulière est celle du verbe, *útz, útzi, úzten; útz ezázu; útz ezázie; útz etzátzu*.

Verset 32. — *Lauházca*, précipitamment, au galop; mot composé de *laur*, quatre, et *hátza*, pattes.

CHAPITRE IX.

Verset 5. — *Erran-éhiago*, plus facile à dire. *Ehi*, facile; *érran-éhi*, facile à dire. — *Jáik'adi* pour *jáiki adi*; on trouvera de même *jarráik'akit* pour *jarráiki akit*.

Verset 12. — *Atchetér* est un terme basque conservé en Soule, quoique cependant peu employé aujourd'hui; il signifie *médecin*.

Verset 16. — *Lehértzen díra zahaguíac eta ardoúa ichourten eta zahaguíac gáltzen*. Lorsque, dans une phrase, plusieurs verbes se suivent au même temps et à la même personne et qu'ils doivent avoir le même formatif auxiliaire, le formatif se met après le premier ou dernier verbe et peut se sous-entendre aux autres. C'est ainsi que, dans ce verset, le formatif *díra* est sous-entendu après *ichourten* et *gáltzen*.

Verset 38. — *Lánguile*; la forme indéfinie exprime le pluriel et le singulier.

CHAPITRE X.

Verset 23. — *Jín datekiéneco*; mot à mot: *pour quand il sera venu. Pour le temps auquel je ferai, je*

viendrai, etc., s'exprime par la désinence *eco*, ajoutée à la forme expositive : *jín nizátekieneco*, équin *dúkedaneco*, eman *diáneco*.

Versets 24 et 25. — *Buruzaguía béno habóro*, *buruzaguía bezála*. — Ces termes, *béno habóro*, *béno guehiágo*, *benoágo*, qui signifient tous : *plus que* ; *bezála*, qui signifie, *comme* ; et *udúri* ou *idúri*, qui signifie *semblable*, se mettent après les mots auxquels ils se rapportent.

Verset 26. — *Aguertúco*, — *jakínen* ; les participes futurs se terminent en *co* ou en *en*. Les verbes dont le participe passé se termine en *e*, en *i* et en *u*, prennent indifféremment au participe futur la désinence *co* ou *en* ; ainsi, *hártu* fait au participe futur *hártuco* ou *hárturen* ; *hási* fait *hásico* ou *hásiren* ; *igórri* fait *igorríco* ou *igorríren* ; *gáldu* fait *gálduco* ou *gálduren*, *háuxe*, *háuxeco*, *ren*. Mais les verbes dont le participe passé se termine en *n* et se confond avec le radical, font toujours leur participe en ajoutant *en* ; ainsi *jákin* fait seulement *jakínen* au participe futur ; *éman* fait *emánen* ; *jouán* fait *jouánen* ; *jín* fait *jínen*. Cette règle est générale pour le dialecte souletin seulement.

CHAPITRE XI.

Verset 2. — *Bíga*, pour *bia*, *deux*, nominatif défini de *bi*. Dans certaines contrées du pays basque espagnol on dit : *bida* ; le *g* et le *d* sont des lettres euphoniques introduites par l'usage.

Verset 5. — *Ikhouústen* *diE*, *sendótzen* *diRA*, *éntzuten*

DIE, *phízten* DÍRA : *voient, guérissent, entendent, ressuscitent.*

Il y a en basque deux sortes de verbes attributifs, les verbes actifs et les verbes neutres. Les verbes actifs, qui expriment une action exercée sur une personne ou une chose autre que le sujet, se conjuguent avec l'auxiliaire *dut, duc, du*; ainsi on dit : *emáiten du, emán dut, hártu dut, jó dut*; *je donne, j'ai donné, j'ai pris, j'ai frappé.* Les verbes neutres sont ceux dans lesquels le sujet même est l'objet de l'action exprimée par le verbe; ces verbes se conjuguent ordinairement avec l'auxiliaire *niz, hiz, da*. Je marche, *ebíltzen niz*; je vais, *jouáiten niz*; je dîne, *barazcáitan* ou *barazcáltzen niz*; ces verbes ne prennent pas l'auxiliaire *dut*. Mais il y a ceci de particulier aux verbes actifs, que l'action exprimée par eux peut s'exercer sur le sujet, en devenant ce qu'on appelle en français verbes réfléchis, ou en devenant neutres par le sens. Lorsque ces verbes actifs deviennent ainsi réfléchis ou neutres, ils se conjuguent en basque avec *niz, hiz, da*; ainsi le verbe *emáiten, éman*, se conjugue comme actif avec *dut*, comme réfléchi avec *niz*; pour exprimer : *ils se donnent*, on dira : *emáiten díra*; *je me frappe, jóiten niz*. *Il l'a guéri*, se dira : *sendótu du*; *il est guéri*, *sendótu da*; *il guérit*, *sendótzen da*. *Il les a ressuscités*, *phíztu dútu*; *ils sont ressuscités*, *phíztu díra*.

Verset 8. — *Zéren ikhoústén ebíli zirayé, etc.*, voyez ci-après la note du chap. xxiv, v. 49.



CHAPITRE XII.

Verset 4. — Zoúñen játia ez-peí-tzén háizu; mot à mot: dont le manger ou la manducation n'est pas permis; et du verset 10: Háizu dénez nescanegunétan sendotzia; mot à mot: si le guérir est permis les samedis ou sabbats. Au chap. xxiii, v. 13, on trouvera: ediréitia aguítzen bazáyo, s'il lui arrive de trouver; mot à mot: si le trouver lui arrive, et au chap. xx, v. 24: hoyén éntzutia gaitzítu zéyen, ils furent indignés d'entendre; mot à mot: l'entendre de ces choses les indigna.

Le Basque exprime l'infinif français de plusieurs manières, suivant le sens de la phrase. Il se sert ordinairement des cas suivants du substantif verbal : 1° du nominatif défini : *háizu da guízen játia, il est permis de manger gras*; 2° de l'adlatif indéfini : *ba-noúa jakitéra, je vais savoir; envoyez le vendre, igor ezázu sáltzera*; 3° du génitif relatif : *jín dúzu jouáiteco the-noría, háren ikhoústeco mengoúa handí-bat bá-dut, le temps de partir est venu, j'ai une grande envie de le voir*; 4° du local indéfini : *ikhási du iracoúrten, il a appris à lire; hási zén edátén, il commença à boire*; 5° de l'instrumental indéfini : *hórren éntzutez aséric niz, je suis fatigué de l'entendre, zoúre ikhoústez axéquin dut, ou plazér dut, j'ai plaisir de vous voir.* — L'infinif français s'exprime dans certains cas par le radical du verbe : *éz-tu zér JAN, il n'a pas de quoi manger; je ne sais à qui vendre, ez-tákit noúri SAL,*

à qui demander, *noúri GALTHA*. Quelquefois on se sert d'un temps du subjonctif, mais c'est lorsqu'en français le même temps peut être substitué à l'infinitif : *il est temps de partir* ; tournez : *il est temps que nous partions*, *órdu da jouán quitian*. Le Basque ne connaît pas d'embarras pour le choix de ses diverses locutions, il ne les confond jamais, et il ne les emploie jamais l'une pour l'autre ; mais on comprend que l'étranger ne peut apprendre à les distinguer que par un grand usage, ou une grande étude analytique. Ce qui doit principalement le guider ici, c'est la considération du substantif verbal. Et pour savoir quel est celui des cinq cas dont il faut faire usage, il lui sera utile de transformer l'infinitif français en substantif, et de donner à la phrase la construction régulière que le substantif demande.

On peut aussi se guider sur les règles suivantes :

1^o Lorsque la construction logique demande que l'infinitif soit le sujet du verbe qui le précède, il s'exprimera en basque par le nominatif défini ; ainsi la construction logique de cette phrase : *il est permis de manger*, étant *le manger est permis*, on dira en basque : *háizu da játia* ; de même : *il est bon de demeurer ici*, se retourne : *le demeurer ici est bon*, et se dit en basque : *hében egóitia hoún da*.

2^o Lorsque l'infinitif ne peut pas servir de sujet au verbe qui le régit en français, et que ce verbe exprime un mouvement, on exprime l'infinitif français en basque par le cas adlatif : *il est allé manger*, *jouán da jáTERA* ; *laissez-moi faire*, *útz nezázu egUITÉRA*.

3° L'infinitif précédé de la préposition *de* et régi par un substantif, s'exprime par le génitif relatif *co* : *le temps de lire, iracourtéco demborá ; l'envie de manger, játeco mengouá.*

4° Les infinitifs français régis par les verbes : *savoir, apprendre, commencer, s'occuper à, avoir été à, être à* ; en basque : *jákin, hási, ári, ebíli, ízan*, s'expriment par le cas local indéfini : *je sais lire, ba-dákit iracourten ; j'apprends à coudre, ikhásten dut jósten ; il commence à marcher, hásten da ebíllen ; il est occupé à faucher, epháiten arí da ; il a été abreuver les chevaux, zamarién edaráten izán da ; il est à faire sa barbe, bizárraren egúiten da.* Pour dire : *il est allé abreuver les chevaux*, on se servirait de l'adlatif, et on dirait : *jouán da zamarién edarátera.*

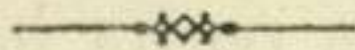
5° Après les verbes qui demandent la préposition *de* ablatif, exprimé en latin par *ex, de*, ou simplement par le cas ablatif, l'infinitif français s'exprime en basque par l'instrumental du substantif verbal ; ainsi : *je suis fatigué d'entendre*, se dit en basque : *éntzutez aséric* ou *eñhéric niz*. Si le verbe français était au parfait de l'infinitif, on se servirait en basque du cas instrumental du participe passé : *ikhoúsiz dólu dut, je me repens d'avoir vu.* — Nous observerons en passant que le parfait de l'infinitif s'exprime aussi, souvent, par le participe passé indéfini en *ic* ; *je suis content de l'avoir vu*, se dira : *countent niz houra ikhousiric.*

Verset 35. — Guízoun hoúnac barné hoúnetic idókitzen dútu gáiza hoúnac ; eta guízoun gaistoúac barné gaistótic idókitzen dútu gáiza gaistoúac. La terminai-

son *ac*, dans les substantifs, n'indique pas toujours le pluriel. Lorsque les substantifs sont sujets d'un verbe actif conjugué avec *dut*, *duc*, *du*, ils prennent la terminaison *ac* au singulier et la terminaison *ec* au pluriel; ainsi on dira : *guízoúnac máite du lána*, l'homme aime le travail ; *guízoúNEC máite die lána*, les hommes aiment le travail. — Lorsque les substantifs sont sujets d'un verbe neutre, ils prennent la terminaison *a* au singulier et *ac* au pluriel : *guízoúna erórten da*, l'homme tombe ; *guízoúnac erórten díra*, les hommes tombent. — Ainsi la nature du verbe et sa terminaison singulière ou plurielle indiquent toutes deux si la terminaison *ac* exprime un pluriel ou un singulier, et jamais il n'y a lieu à se tromper.

CHAPITRE XV.

Verset 2. — *Oguíaren jateráco* ; dans *jateráco* il a y double cas, l'adlatif et le prolatif ; *oguíaren játeco* signifie : *pour manger le pain* ; *oguíaren jateráco*, *pour aller manger le pain*. De même on dira : *hirialáco adelátzen da*, *il se prépare pour aller à la ville* ; *hirialáco* a également le cas adlatif et prolatif. On trouvera encore un exemple du double cas au verset 1^{er} du chapitre XVI : *ikhertzecotan*, *dans l'intention de le tenter* ; le prolatif et le local.



CHAPITRE XVI.

Versets 6 et 11. -- *Beguiréizie*, forme irrégulière ; on dit *beguiréic*, *beguiréiñ*, *beguiréizu*, *zie*, *prenez garde*. Le verbe régulier est *beguíra*, *beguirátu*, *beguirátzen*.

Verset 22. — *Ez-tuzúla zér*, locution familière, qui signifie en français : *n'ayez garde*, ou *gardez-vous bien*.

Verset 23. — *Jíncouaren-ganicáco*, qui vient de Dieu ; formé du cas élatif *Jíncoua-ganic*.

Versets 24 et 25.—*Noúr-ere*, *quiconque* ; *noúrc-ere*, *noúri-ere*, *noúren-ere*, etc. On dit également *zouñ-ere*, *zouñec-ere*, *zer-ere*, *zerc-ere*, *zeren-ere*, qui que ce soit, quoi que ce soit, etc.

Verset 26. — *Zér hobé du*, locution usitée pour exprimer : *qu'importe*, *quel avantage a-t-il ?* *quid prodest ?* mot à mot : *qu'a-t-il de mieux ?*

CHAPITRE XVIII.

Verset 1. — *Noúr óthe dáte....* *Othe* est un adverbe modificatif qui exprime *le désir de savoir* et qui modifie l'interrogation dans ce sens. — La langue basque possède des adverbes de ce genre, tels sont : *balím̃ba*, qui exprime *l'espérance et le désir que la chose se fasse*, *balím̃ba jinen da* ; on rendra le sens de ce mot en français par *j'espère bien*, *j'espère bien qu'il viendra* ; *othian* exprime la peine et l'étonnement : *othian éguin*

día hóri ! est-il donc possible qu'il ait fait cela !—Omen ou umen exprime le dit-on français; jouán omén da ; il est parti, dit-on, ou il paraît qu'il est parti.

CHAPITRE XIX.

Verset 1. — Haraintiála. On dit: haráintia pour le côté opposé, l'autre côté; hounáintia, pour le côté où l'on est, ce côté-ci.

Verset 3. — Farisién elibat; elibat a le même sens que bátzu; il signifie quelques-uns; il vient de éli, paire, et petit nombre, petite troupe.

Verset 10. — Emaztiaren eretzian, à l'égard de la femme; mot à mot: dans le vis-à-vis de la femme: erétza, le vis-à-vis; eretzian, dans le vis-à-vis.

Verset 12. — Halacatiac, ceux qui sont devenus tels. Verbe formé de hála, ainsi; halacátu, devenir ainsi ou tel. Nous avons pareillement, au chap. xviii, v. 3: bezalacátzen, devenir semblable, formé de bezála, comme.

Verset 14. — Holacouén da ézi zeliétaco erresoumá. Holáco, holacoúa, ari, aren, etc., mot composé de hóla, comme cela; holáco, celui ou ce qui est comme cela. Houneláco ou houlaco veut dire: ce qui est comme ceci; il est composé de hounéla ou hoúla, comme ceci. Nous observerons à cette occasion que les prépositions basques prennent les terminaisons casuelles dont elles sont susceptibles. Ainsi: noún, où, a l'élatif noúntic, d'où; le translatif nouúra, jusqu'où; hében, ici; hebéntic, d'ici; hán, là loin; hántic, de là; hára, jusque-là;

hór, là près; *hórtic*, de là; *hórra*, jusque-là; pour exprimer *jusque*, on peut ajouter encore la suffixe *no*, *ino*, ou *artio*. Toutes ces prépositions ont encore le cas génitif relatif *co*, qui devient mot adjectif se déclinant à tous les cas. *Noúnco*, d'où; *noúncoua*, *noúncouac*, *noúncouaren*, *noúncouari*, *noúncouaz*, *noúncotic*, *noúncouareki*, *noúncoua-gana*, *noúncoua-ganic*, *noúncoua-gatic*, *noúncouarentzat*, *noúncouan*. De même : *hán* fait *háncouac*, celui de là, *háncouaren*, *háncouari*, etc.; *hor* fait *hórcoua*, *hórcouaz*, etc.

Les substantifs qui désignent des êtres inanimés, tels que ciel, terre, eau, maison, château, porte, ville, royaume, jour, année, heure, etc., etc., ont ce cas génitif relatif *co*, que l'on ne doit pas confondre avec le génitif possessif parce qu'ils ne peuvent pas s'employer l'un pour l'autre. Ainsi on dira : *zelúco ainguriac*, les anges du ciel, et on ne peut pas dire : *zeliaren ainguriac*. Le génitif possessif exprime un rapport de dépendance avec le mot qui le régit; et la suffixe *co* exprime un rapport local, sans idée de dépendance ou de suprématie. Ainsi on dit : *lúrreco erreguíac*, les rois de la terre; *alhorréco lilíac*, les fleurs du champ; *jaureguíco andería*, la dame du château; *Bayounáco emaztíac*, les femmes de Bayonne, etc.; et on ne pourrait pas dire : *lúrraren erreguíac*; *alhórraren lilíac*; *jaureguíaren andería*; *Bayoúnaren emaztíac*. Tandis qu'on dira : *zeliaren eta lúrraren creazalía eta jabía*, le créateur et le maître du ciel et de la terre; *lúrraren handitarzúna*, *alhórraren jabía*, *jaureguíaren eguilía*, etc.

CHAPITRE XXI.

Verset 2. — *Héltziareki*, en arrivant, cas sociatif de *héltze*, *héltzia* ; mot à mot : avec l'arriver ou l'arrivée. On dit de même : *jouáitiareki*, en allant ; *emáitiareki*, en donnant ; *hástiareki*, en commençant, etc. *Héltzian*, *jouáitian*, veut aussi dire : en arrivant, en allant ; mais le cas sociatif exprime le point d'arrivée, de départ, etc.

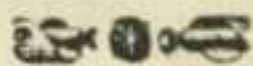
Verset 5. — *Háu duzúla*, locution particulière employée pour signifier *voici*. *Háu duyála*, *háu duñála*, *háu duzúla*, *háu duziéla*. Pour *voilà*, on dit : *hóri duyála*, *duñála*, *duzúla*, *diziéla*. On dit aussi simplement : *houná*, *horrá*, pour exprimer : *voici*, *voilà*.

Verset 34. — *Mahaxén biltzeco thenoría*, le temps de cueillir les raisins ; mot à mot : le temps pour le cueillir des raisins ; *biltzeco* est au cas génitif relatif de *biltze*, *ia* substantif verbal de *bildu*, et *mahaxén* est au génitif, d'après la règle que nous avons fait déjà connaître.

Verset 46. — *Náhi úkhen zukeyén hártu*, ils auraient voulu le saisir ; mot à mot : ils l'auraient voulu saisi. L'infinitif français régime du verbe *vouloir* s'exprime par le participe passé en basque. Mais il y a ceci de particulier à la conjugaison du verbe *náhi*, *vouloir*, que lorsque ce verbe a pour régime un verbe actif, il se conjugue avec l'auxiliaire *dut*, et lorsqu'il régit un verbe neutre, il se conjugue avec l'auxiliaire *niz*. Cette règle est invariablement observée

dans le dialecte souletin, mais elle ne l'est pas dans les autres; l'analyse la justifie parfaitement. Ainsi on dit: *náhi déyot éman, je veux le lui donner*; mot à mot: *je le lui veux donné*; *náhi núke igórri, je le voudrais envoyer*; mot à mot: *je le voudrais envoyé*. Et on dit: *nahí niz jóúan, je veux aller*; mot à mot: *je me veux allé*; *náhi lizáte égon, il voudrait rester*; mot à mot: *il se voudrait resté*. Nous avons dit, dans une note précédente, que les verbes actifs qui se conjuguent avec l'auxiliaire *dut* deviennent verbes réfléchis en se conjuguant avec l'auxiliaire *niz*. Ainsi, *emáiten dut* veut dire: *je donne*, et *emáiten niz* veut dire: *je me donne*; *máite dut* veut dire: *je l'aime*; *máite niz*, *je m'aime*; *gáldu dut* veut dire: *je l'ai perdu*; *gáldu niz*, *je me suis perdu*, etc., etc.

Náhi, máite, ouste behar et *jakin*, qui expriment un état ou des sentiments de l'âme, ont pour l'indicatif une manière toute particulière de se conjuguer. Ces verbes ont, comme tous les autres, les participes *nahítzen, nahítu, nahítúren*; *maithátzen, máithatu, maithátúren*; *ouste ukhéiten, ouste úkhen, ouste ukhénen*; *jakíten, jákin, jakinen*; *behártzen, behártu, behártúren*; mais on ne peut pas exprimer l'indicatif *je veux, je voulais, je crois, j'aime, je sais, il savait, j'ai besoin, j'avais besoin*, etc., par l'union de ces participes avec l'auxiliaire.



CHAPITRE XXII.

Verset 6. — Eho zutién. Le dialecte souletin n'emploie le verbe *híl*, *híltzen*, que dans le sens neutre de *mourir*; pour le sens actif de *tuer*, il se sert toujours du verbe *ého*, *ehoítia*.

Verset 25. — Ba-zutúzun, — híl zúzun, — útzi ziózun, — équin dízu, — híl izán dázú, pour ba-zirén, — híl zén, — utzi zéyon, — equin du, híl izán da. Cette dernière forme est la forme indéfinie que l'on emploie lorsqu'on parle à plusieurs; la première forme employée dans les verbes de ces versets est la forme respectueuse. Le Souletin, lorsqu'il adresse la parole à une personne en particulier, n'use jamais de la forme indéfinie; il emploie l'une de ces formes qui établissent entre la personne qui parle et celle à qui l'on parle une union et une intimité qui réveillent plus vivement les divers sentiments; ainsi à un homme qu'il aurait tutoyé, le Souletin aurait dit: *ba-zutián, — híl zían, — utzi zioyán, — équin dic, — híl izán duc*; et à une femme: *ba-zutuñán, — híl zuñán, — utzi zioñán, — équin dín.* Les Basques des autres provinces, sur l'exemple des peuples voisins, Espagnols, Gascons et Français, emploient presque toujours la forme indéfinie. Aussi ont-ils perdu en partie les formes respectueuses, masculines et féminines, excepté lorsqu'ils parlent à la seconde personne; *tu dis, vous aimez, tu me donnes, etc.*

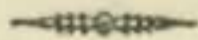
Verset 29. — Ez ezagútuz guthun sáintiac, pour

n'avoir pas connu les livres saints. Ezagútuz est le cas instrumental du participe passé *ezagútu*. Le participe passé se décline, et il régit toujours le même cas que le verbe dans les autres temps ; il n'y a que le substantif verbal qui demande le génitif. Ainsi on dira : *guthun sáintien ezagutzía hoún da*, il est bon de connaître les livres saints, et on dira : *hóri ezagútuz, háu, hártuz, háurra zaflátuz, sária emáne z, hóri ikhoúsiz, dólu dut* ; je me repens d'avoir connu celui-là, d'avoir pris ceci, d'avoir châtié l'enfant, d'avoir donné le payement, d'avoir vu cela, etc.

Verset 30. — Ez-tukeyé guizounéc, emaztéric, ez emaztéc senhárric, les hommes n'auront pas de femmes ni les femmes de maris ; *emaztéric, senhárric, guizounéc*, est un cas indéfini qui n'a pas d'analogue dans les langues, mais qui se rend parfaitement en français avec la préposition *de* mise devant le régime du verbe. Ce cas indéfini, dans les substantifs, correspond au cas du participe passé, si usité dans la langue basque : *harturic, emanic, hasiric, erranic, jouanic, jinic*. Ce cas se trouvera quatre fois répété au verset 2 du chapitre xxiv, comme sujet, comme régime, comme ablatif absolu.

CHAPITRE XXIII.

Verset 37. — Igorrién, génitif pluriel du participe passé *igórri*, envoyé ; *igorria*, celui qui a été envoyé.



CHAPITRE XXIV.

Verset 5. — *Saldoúa* s'emploie ainsi au singulier et signifie *plusieurs*.

Verset 48. — *Berántzen* du *jítia*, *il tarde à venir*; mot à mot : *il tarde le venir*.

Verset 49. — *Hásten da miscándi lagunén jóiten*; *eta játen eta edáten*, *il commence à frapper ses compagnons de service, à manger et à boire*; mot à mot : *en frapper, en manger, en boire* : *incipit verberando, manducando, bibendo*; *vel melius, in verberatione, in manducatione, in potu*. *Játen, edáten, jóiten* sont le cas local des substantifs verbaux : *játe, edáte, jóite*, voilà pourquoi *lagunén* est au génitif; on ne dira pas : *hásten da lagúnac jóiten*, ce serait pour les Basques un solécisme intolérable. Mais pourquoi dira-t-on : *lagúnac jóiten dútu, il frappe les compagnons?* tandis qu'on dit : *lagunén jóiten hásten da?* pourquoi faut-il dire : *oguía játen dut* et *oguíaren játen arí da?* C'est l'analyse qui rend raison de cette différence qui de prime-abord semble une irrégularité dans le langage. *Játen* est le cas local de la déclinaison indéfinie du substantif verbal *játe, játez, játen*; il se traduirait donc mot à mot : *en manger, en manducation, in manducare, in manducatione*, et *játen dut oguía* devrait se traduire mot à mot : *j'ai le pain en manducation*; on voit qu'ici *le pain* est le régime de *dut, j'ai*, et non pas de *játen*. On verra qu'il en est tout autrement dans l'autre phrase : *oguíaren játen arí da, il se fait à manger le pain*; et mot à mot : *il se fait ou il est occupé en*

manducation du pain ; ici, *oguíaren, du pain*, est le régime de *játen, manducation* ; voilà pourquoi il est au génitif. De même cette phrase : *hastén da miscándi lagunén jóiten*, se traduit mot à mot : *il commence en frapper des compagnons de service (in verberatione conservorum)*. Et précédemment, au chap. XI, v. 8 : *Zéren ikhoústen ebíli zirayé bortían ? canaberá-baten ?* se traduit mot à mot : *en voir de quoi avez-vous été au désert ? d'un roseau ?*

Voici la règle à suivre pour l'emploi du génitif ou de l'accusatif avec le cas positif *en* du substantif verbal.

Lorsque le cas positif *en* est employé avec le formatif actif *dut, nian*, etc., le régime se met toujours à l'accusatif : *jóiten du háurra*, *il frappe l'enfant* ; *erháztatzen du etchía*, *il balaie la maison*.

Lorsque le cas positif *en* est régime d'un autre verbe et n'est pas accompagné du formatif actif, le substantif qu'il gouverne se met au génitif. Ainsi on dira : *hastén da háurraren jóiten*, *il commence à frapper l'enfant* ; *arí da etchiaren erháztatzen*, *il est occupé à balayer la maison*.

CHAPITRE XXV.

Verset 15. — Báti éman zían bóst taléntu. On sait que le verbe basque exprime, dans ses terminaisons, non-seulement le singulier et le pluriel du sujet, mais le singulier et le pluriel du régime direct et du régime même indirect. C'est ainsi que l'on dit : *emáiten dut*,

je donne ; emáiten dúgu , nous donnons ; emáiten déyogu , nous le lui donnons ; emáiten déitzogu , nous les lui donnons ; emáiten déitzegu , nous les leur donnons .

Lorsque les régimes directs et indirects ne sont pas des substantifs exprimés actuellement , mais précédemment mentionnés et désignés en français par les articles ou pronoms *le , la , les , lui , leur , à eux ; etc.* , le verbe basque exprime toujours le singulier et le pluriel du régime direct et indirect ; ainsi pour exprimer : *il les lui donna* , il faut dire : *éman zéitzon ; zéitzon* exprime le régime direct pluriel et le régime indirect singulier .

Mais si ces régimes directs et indirects sont exprimés par des substantifs dans la phrase , le verbe ne prend pas toujours la terminaison qui indique ces régimes ; le Basque , particulièrement le Basque souletin , suit à cet égard certaines règles .

Si le régime direct est à l'accusatif défini , exprimé en français par *les* , le verbe prend la terminaison qui indique le régime pluriel ; ainsi on dira : *igórri ZUTIAN guizoúnac , il envoya LES hommes ; éman ZUTIAN bóst taléntiac , il donna les cinq talents .*

Si le régime direct ne porte pas le caractère défini exprimé par *les* en français , le verbe ne prend pas la terminaison plurielle ; ainsi on dira : *igórri DU bóst míla soldádo , il a envoyé cinq mille soldats ; éman ZIAN bóst taléntu , il donna cinq talents .*

Si le régime indirect est exprimé par un substantif ou par un adjectif , par un participe ou un nom de

nombre, l'usage permet d'indiquer dans la terminaison le régime indirect, ou de ne pas l'indiquer; ainsi on peut dire indifféremment : *Báti éman ZIAN bóst taléntu*, ou *báti éman ZÉYON bóst taléntu*. *Eman DUT Louísi líbru bat*, ou *éman DÉYOT Louísi líbru bat*.

Cet article nous donne occasion de faire connaître une règle qui concerne les substantifs : c'est que les substantifs, précédés d'un nom de nombre absolu, ou d'une de ces propositions : *beaucoup*, *plus*, *assez*, *trop*, *peu*, *combien*, *tant*, se mettent toujours à l'indéfini. Ainsi on dit : *bóst taléntu*, *hámar guízoun*; *guízoun hánitch*; *ógui gúti* ou *áphur*; *ártho habóro*; *ardoú sobéra*; *zoumbát ourthe*; *hainbésté égun*. *Hámar guízoun jóúan díra*, dix hommes sont partis; et pour un verbe actif on dira : *hámar guizoúnec eraman díe*, dix hommes l'ont emporté; *guizoúnec* est le nominatif actif indéfini; le nominatif actif pluriel doit avoir l'accent sur l'e final, *guizounéc*.

Les substantifs prendront le caractère défini et pluriel, lorsque les noms de nombre sont déterminés et précédés en français des articles *les*, *des*; ainsi, pour exprimer cette proposition : *les dix hommes l'emportèrent*, on dira : *hámar guizounéc eráman zién*; *les dix hommes s'en allèrent*, *hamar guizoúnac jóúan zirén*.

Verset 45. — *Eni dutuzié ez équin* signifie : *c'est à moi que vous ne les avez pas faits*; *éni ez - tutuzié équin* veut dire simplement : *vous ne me les avez pas faits*. La langue latine ne peut pas rendre la force et le sens particulier de la première forme.

CHAPITRE XXVI.

Verset 8. — *Zértaco éguin holáco gáltzia?* pourquoi faire une perte pareille? On dit de même : *zértaco hára jóian?* pourquoi aller là? *noúri éman?* à qui donner? *noántic hás?* par où commencer? *noún sár?* où entrer?

Verset 13. — *Noún-nahi*, où que, *ubicumque*.

Verset 40. — *Ló edíren zutían*, il les trouva endormis. *Ló* est adjectif verbal et substantif. On dit : *ló da*, il dort; mot à mot : *il est endormi*; *ló eguín du*, il a dormi; mot à mot : *il a fait sommeil*; *loúa árhin du*, il a le sommeil léger. Les mots *náhi*, *góse*, *hótz* et autres sont également substantifs et adjectifs verbaux comme *ló*. On dit : *góse niz*, j'ai faim; mot à mot : *je suis affamé*; *nahí da jóian*, il veut aller; *nahíágo da égon*, il aime mieux rester; *hótz da*, il est froid; et *gosía du*, *nahía ba-núke*, *hótza hándi da*.

CHAPITRE XXVII.

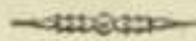
Verset 1. — *Alkharréki hitzártu zién Jésusen hil-eráztia*; mot à mot : *ils concertèrent en conseil le faire mourir de Jésus*.

Verset 4. — *Góuri zer záicu?* locution qui a la signification de : *que nous importe?* et qui, mot à mot, se traduirait par : *à nous qu'est-ce que ça nous est?*

Verset 5. — *Bére buría urkhátu zían*, au lieu de dire *urkhátu zén*, il se pendit. On emploie souvent cette manière de s'exprimer : *bére buría*, sa tête, sa

personne, pour *soi*; ainsi on dira : *bére buria ourthiki zian*, il se jeta, pour *ourthiki zén*; *bére buria ehó du*, il s'est tué, pour *ehó da*. Mais, du reste, nous avons observé précédemment que les verbes actifs deviennent verbes réfléchis en se conjuguant avec *niz*, être.

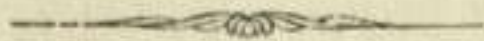
Versets 44, 45, 46, 47 et 48. — *Ouhouñéc*, *ulhum-péc*, *Jésusec*, *hoúnec*, *batéc*. Le nominatif pluriel actif est en *éc*, et il arrive quelquefois que le nominatif actif indéfini a la même terminaison; mais il faut observer que la terminaison plurielle *éc* est toujours longue, tandis que la terminaison indéfinie *ec* est brève. Dans le dialecte souletin particulièrement, l'accent tonique joue un rôle important : son déplacement change quelquefois le sens du terme. Aussi croyons-nous qu'un ouvrage écrit en dialecte souletin a besoin d'être accentué.



Cette traduction de l'ÉVANGILE DE SAINT MATHIEU, en dialecte basque souletin, a été imprimée aux frais du Prince LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

Je certifie que cet ouvrage a été tiré au nombre de douze exemplaires, dont dix numérotés portent le nom imprimé du destinataire, et deux autres non numérotés, dont l'un ayant les titres et les initiales imprimés à l'encre rouge, appartiennent à Son Altesse.

Veuve A. Lamaignère née Teulière.



BAYONNE, IMPRIMERIE DE VEUVE LAMAIGNÈRE.

